

■ **Huarte Arte Zentroa:** proiektu hutsa

ARGIA

■ **Elkarriketak:**

Baleren Bakaikoa:

ekonomiatik burujabetzara

Aingeru Epaltza:

Nafarroaz, bezperaren
biharamunean

2008ko urtarrilaren 20a | LXXI. urtea | 2.120 zenbakia | 3,70 euro

Sagardo
Posterra
OPARI!

Sagardoa

Upelak sagasti
gehiago behar du

diseinu grafiko eta editoriala

webguneak eta cd multimedia

inprimategia

produktu eta zerbitzuak

- ▶ irudi korporatiboa
- ▶ logotipoak
- ▶ papeleria
- ▶ katalogoak
- ▶ publizitate foiletoak
- ▶ aldizkariak
- ▶ buletinak
- ▶ liburuak
- ▶ kartelak
- ▶ panelak
- ▶ webguneen diseinua
- ▶ web ostatua
- ▶ aplikazio interaktiboak
- ▶ joku hezitzaileak

komunikatu_nahi?

antza
komunikazio grafikoa

Zirkuitu Ibilbidea, 2 / 2. pabilioia · 20160 Lasarte-Oria_Gipuzkoa
© 943 370 738 · Faxe: 943 372 226 · info@antza.com
www.antza.com

Pertsonaia

- 12 Aingeru Epaltza:** "Gustatuko litzaidake Nafarroan egin den gogoeta egitea EAEn".
Miel A. Elustondo.

Gaiak

- 18 Transnistria:** Oztopo guztien gainetik. Karlos Zurutuza.

Iritziak

- 23 Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
24 Juanjo Olasagarre. Ttakun (h)errenka. Ez dakit.
25 Bego Vicario. Luparekin. Denbora- pasa.
26 Estanis Etxaburu. Zenbatgarrena?
Juanra Makuso. Just do it.
27 Xipri Arbelbide. Rouco Varela eta familia.
Joxemari Ostolaza. Lupiañez.

Erdiko kaiera

- 35 Argitalpenak.** Iker Barandiaran eta Pilar Iparragirre.
38 Ezpalak. Jon Torner.
39 Abarrak. Mikel Asurmendi.
40 Denbora-pasak. Ana Zambrano eta Kike Amonariz.
42 Ihesi. Zumaia: Arrauna eskuan, gazi-gezak dastatzen. Urtzi Iglesias.
46 Makina bat kontu. Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua eta Jakoba Errekondo.
48 Denboraren makina. Nagore Irazustabarrena.

Termometroa

- 49 Baleren Bakaikoa:** "Nazionalistak hemen espainolak dira, gu bertakoak gara".
Mikel Asurmendi.
52 Komikigintza. Hizkuntza eta irudia goi mailan batzen direnean. Garbine Ubida Goikoetxea.
54 Bero-beroan. Juan Mari Arregi, Onintza Irureta eta Xabier Letona.
56 Net Hurbil: Janari merkearen industria handia zarpailduta dago. Pello Zubiria.

6 | Sagardoa | Nerea Pikabea

Sagardogileen kalterako eta garai batean ez bezala, sagarrondo gutxi landatzen da Euskal Herrian. Belaunaldi berrien artean joera hori aldatzeko eta sagastiak berreskuratzeko lan ugari egin dute, besteak beste, Sagardo Mahaiak eta Sustapen Pomologikoaren programak.

5 | Deabruaren abokatua: Marie-Agnes Gorostiague Sustrai Colina

28 | Bertso berriak
Oihane Perea

58 | Azkena
Bixente Serrano Izko

29 | Huarte Arte Zentroa | Nere Lujanbio

Iruñerriko Huarte Arte Garaikideko Zentroa inbertsio handia izan da, baina fruituak ez dira ageri. Gainera, udalak adierazi du ezin duela kudea-keta eraman.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzio-burua: Estibx Eizagirre. Erredakzioa: Urko Apaolaza, Lander Arbelaitz, Mikel Asurmendi, Gorka Bereziartua, Unai Brea, Mikel Garcia, Onintza Irureta. Dokumentazioa: Garbiñe Ubida. Argazkilaria: Dani Blanco. Produzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Eli Pombo, Jon Torner.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetzak: Urtzi Azpiroz, Olatz Korta. Publizitatea: Nere Armendariz. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Sustapena: Esti Parada. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loliarte, Aloña Soraluze. Bezeroen harrera: Nagore Lozano.

Argitalpenak: Arantza Egaña, Alai Zubimendi.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140. 48.100 Mungia. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Harpidetzak: harpide@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 135 euro. Ipar Euskal Herria: 165 euro. Espainia: 135 euro. Beste atzerriak: 170 euro. Airez: 268 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaitza Taldeko parteidea da.

Azala: Antza. Azaleko irudia: Dani Blanco.

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak
diruz lagundua

GIPUZKOA
zurekin, aurrera >>

k u t x a

Latxun 117

Datorren asteko ARGIArekin

Mugikortasuna

Mahai-ingurua

David Hoyos

Ingurumen ekonomialaria

Jose Ramon Martin

Ekologistak Martxaneko kidea

Iñigo Palomino

Eusko Trenbideak-eko
zuzendari nagusia

Iritziak

Jose Fran Cid

Beatriz Moral

Antxon Olabe

Arantza Tapia

Iñigo Palomino David Hoyos Jose Ramon Martin

- Lor daiteke mugikortasun jasangarria?
- Mugikortasun handiagoak ongizate handiagoa dakar berez?
- Hiritarren eskaria da mugikortasuna, edo horretara bultzatzen gaituzte?
- Nola gainditu autoarenganako dependentzia?

“Zenbat eta diru gehiago, orduan eta sormenerako gogo ttipiagoa”

Marie-Agnes Gorostiague | Irratilaria

Hamabost urterekin jabetu omen zen euskara sekulako ondasuna zela. Geroztik Irulegiko Irratia da bere familia, eta ez du familia uzteko batere gogorik.

SUSTRAI COLINA

Argazkia: Gaizka Iroz

Irrati libreak hain libreak dira?

Ez gara inoiz aski libreak. Diru-laguntzak eskuratzen ditugu eta kasu eman behar... Baina besteak baino libreagoak garela uste dut. Horrek badu prezio bat, alta.

Ez esan!

Ez gara inoren menpe jarriko subentzio batzuk ukaiteko. Haatik dirua behar dugu, eta diru hori hartu eta baliatzeko eginahalak oro egingen ditugu.

Erdaldunei mikroa ireki ere bai?

Enetako badute tokia. Anitz mikroa zabaltzeko zain dira baina irrati euskalduna gara, eta euskara biziko deno, lehentasuna emanen diogu euskarari.

Horrela helduko zarete erdaldunengana!

Hori zaila da. Zer esan behar diozu jende horri? “Nahi baduzu guregana etorri, euskara ikasi!”? Gure problema handia da. Euskara galtzen ari da, eta pentsatzen ari gara nori mintzatu garen hemendik zenbait urteren buruan.

Ederra marka, euskal irratia frantsesez.

Badakigu zerbait egin beharko dela, irrati baten helburua entzuleak atxikitzea ere badelako. Agian irrati librea izanen da oraino, euskalduna, baina frantsesa sartu behar baldin bada...

France-Inter edo Europe1 ttipi bat izanen zarete.

Niri ez zait interesatzen beste irrati frantses bat bezalakoa izatea eta gauza bera euskaraz

eskaintzea. Beste informazio mota bat eskaini nahi dut. Erran nahi dut euskalduna izatea ez dela akatsa, ez dela besteak baino apalagoa izatea.

Horretarako Euskadi Irratia dago!

Batzuetan hotz-aire mintzatzen dira, iduri du ez direla gutartekoak. Ez zaizkigu biziki hurbiltzen. Askari urrun sentitzen ditut.

Zuek, aldiz, jendearen sukalderraino sartzen zarete... diru eske.

Bai, eta jendeak badaki batzuetan haserre egoten, deitzen, kritikatzin. Hori da gure termometroa eta hori ikusten dugu noraino heltzen garen eta zer heinetaraino entzunak garen.

Politikari batzuek, alta, ez dute zuen sukaldetik pasa nahi.

Batzuk ez dira gehiago gurekin mintzatu nahi. Ukan ditugu oharrak: “Diru-laguntzak eskatzen dituzue gure aurka egiteko!”.

Baina ttipiak handiaren kontura irri egin nahi duenez...

Jendea ase da hildakoak daudela edo erosmen ahala ttipitzen ari dela entzuteaz. Umoreak badu tokia. Jendea aiostu behar da, bestela zer?

Ai, ai, ai, ageri da irrati ttipi batean ari zarela.

Zenbat eta diru gehiago izan, orduan eta ttipiagoa da sormenerako gogoia. Errazkerietara lerratzen da jendea. ■

Botila betetzeko sagar onaren bila

Euskal sagardogintzaren ezintasun nagusia bertako sagarrik ez izatea da. Sagardogileek kanpora jo behar izaten dute urtero sagar bila. Sagardotarako egokia den bertako sagarra bultzatu asmoz, Gipuzkoako hainbat sagastiren egoera aztertzen ari da Sagardo Mahaia Usurbilgo Sagarlan aholkularitza enpresaren laguntzarekin.

NEREA PIKABEA

Argazkiak: Maddi Soroa

SAGARDOGINTZAREN sektorerako plan estrategikoa abian jarri zuten Gipuzkoako sagardogileek 2005ean. Sagardotegiz sagardotegi diagnostikoa egin zuten upategien egoera eta sagardogile bakoitzaren beharrak aztertzeko. Hortik, Sagardo Mahaia sortu zen: Gipuzkoako hainbat sagardogilez osatua dago eta Gipuzkoan sagardoa ekoizten duten sagardogile ia gehienek babesten dute bere lana. Eratu zenetik hiru ikerketa bideratu dituzte: merkatu ikerketa, sagastien ikerketa eta upa-

Oraintxe hasiberri da sagardo denboraldia.

tegietako ikerketa. Horien emaitzekin sektore guztian aplikatuko diren erabakiak hartzea da asmoa.

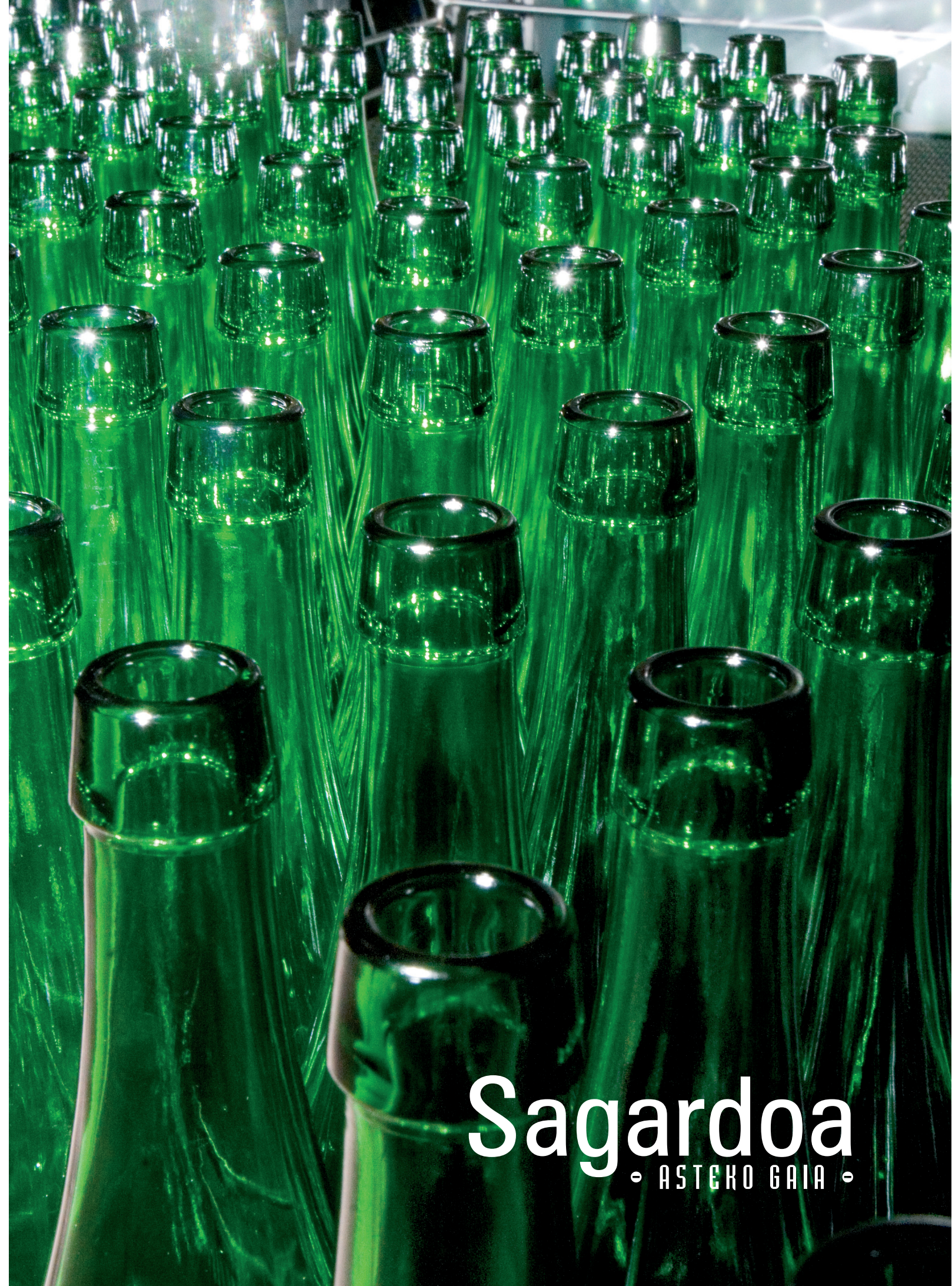
Sagardo litro kopuru handiena Gipuzkoan ekoizten da, baina ez dute nahikoa sagar litro horiek guztiak egiteko. Mende erdi bat atzera eginez gero, sagarrondoak ziren Euskal Herriko zati handi baten paisaiaren elementu nagusiak. 36ko Gerraren ondoren, eskasiak pinuaren landaketa ekarri zuen. Azken berrogeita hamar urteetan sagarrondo gutxi landatu da, ez du lehentasunik izan baserritarren eta nekazarien zereginetan. Horrez gain, belaunaldi aldaketa eman da. Ondorioz, sagarraren kultura eta sagarrondoak era egokian zaintzeko eza gutza galdu egin da.

Gipuzkoako Foru Aldundiak emandako datuen arabera, gutxi gorabehera 300.000 sagarrondo daude Gipuzkoan, 800 hektareatan sakabanatuta. Barietate gazi-garratzak dira nagusi. Iaz hamabost tona eta erdi sagar baino gehiago erabili ziren sagardoa egiteko; horietatik %45 Gipuzkoako sagarra izan zen, beste %45 Frantziatik ekarritakoa, %8 Galiziakoa eta %2 Txekia, Asturias eta Bizkaitik etorritakoa.

Sagastien ikerketa

Sagardo Mahaiak eskatuta Gipuzkoako sagastien ikerketa egiten ari da Usurbilgo Sagarlan aholkularitza enpresa. Sagardogileen sagar-hornitzaileen sagastiak dira aztertzen ari direnak. Sagasti guztiak aztertzea ezinezkoa zenez, 250 bat sagargile aukeratu zituzten –horietako batzuk bizpahiru sagasti

Sagardoa
• ASTERO GAIA •

“Sagastien zaintzan kultura pixka bat galdu da”

Zer moduzko sagarra izan duzue aurten?

Temperaturak eta eguraldiak lagundu dute eta sagarra oso baldintza onetan etorri da: nahiko freskoa, ustelik gabekoa, garbia. Aurtengo arazoa sagar eskasia izan da; gutxi etorri da. Izan den apurra Hernani, Astigarraga, Andoain, Oiartzun eta inguru horretakoa izan da. Gutxi etorri da, baina etorri den apur hori arbolan denbora asko pasatakoa, heldua, ondo egindako sagarra izan da.

Zergatik izan da hain sagar gutxi aurten?

Sagarrak bi urtetik behin ematen du eta aurten ez zaio ematea tokatu. Gero, sagasti asko zaindu gabe daudenez, behar baino fruitu gutxiago ematen dute. Orain, Sagardo Mahaitik bultzatuta hemengo sagastien diagnostikoa egiten ari da Sagarlan guretzat.

Azkenaldian gero eta gehiago hitz egiten da klima aldaketaz. Antzeman al duzue aldaketa hori sagarrean?

Azkeneko urteetan ohartu gara uztak aurreratu egiten direla pixka bat. Jende guztiaren ahotan dabilen kontua da. Ardogintzan ari direnek ere aipatzen dute, hau da, mahastien eremu hori gero era gorago doala. Azken urteetan urrian hego haizea izaten dugu noiznahi, hotzik sartu ere ez askotan. Azkenean horrek guztiak upategian ere eragina du; lehen Pilarikatan hasten ginen sagardoa egiten. Azkeneko urteetan, berriz, irailaren bukaeran hasita egoten gara; baina horretan sagar-barietateek ere eragina dute, barietate berri asko sartu baitira.

Sagastien azterketa aipatu duzu. Zer egoeratan daude orain arte aztertutako sagastiak?

Sagastien zaintzan kultura pixka bat galdu egin dela esan dezakegu. Lehen baserritarrak bazekien sagarrondoa nola zaindu behar zen, ze tratamendu eman behar zitzaion, nola kimatu behar ziren, eta abar. Baina belaunaldi aldaketarekin ezagutza hori galdu egin da. Gainera, jende zaharra dago baserrietan eta erreleburik ez da ikusten zenbait kasutan. Batzuen motibazio falta gehitu behar zaio horri; behar bezala ez zaiela ordaintzen esaten du hainbatek. Sagardo Mahaitik egoera horri buelta eman nahi diogu.

Nola indartuko duzue sagasti jabeen motibazioa?

Heziketa eman beharko diegu; gero, dagozkion tratamenduak egiteko eta biltze lanetarako tresneria haien eskura jarri beharko genuke. Plan estrategikoa berez Euskal Autonomia Erkidegorako da; Bizkaiko sagardogileak orain sartu dira. Gure asmoa lan

dituzte—. Ekainean hasi ziren lanean eta martxo ingururako amaituta izatea espero dute.

Sagastien ebaluaketa eta sailkapen teknikoa egiten ari da Sagarlan. Lurrari lotutako azterketa da, eta beraz, ez du zerikusirik enologiarekin. Ondoren, horren azterketa estatistikoa egingo du Neiker-ek.

Aitor Etxeandia eta Antton Olaizola dira Sagarlaneko teknikariak. Urte asko daramatzate fruitugintzaren sektorean aholkulari gisa lan egiten eta sagar transformazioan ere aritzen dira: Sagar Dultzea izeneko produktua eta sagar zukua egiten dituzte.

Antton Olaizola Sagarlaneko teknikariaren esanetan, ebaluaketa honen helburua, batetik gaur egun dauden sagastietatik homologazio prozesu batean zeintzuk sar daitezkeen aztertzea da; prozesu honek gutxieneko sagar kopurua eta kalitatea ziurtatu beharko lituzke. Bestetik, hobekuntza plan bat prestatzea, denborarekin hasieran sartzen ez diren sagastien homologazioa bultzatzeko.

Ikertzen ari diren parametroak

Sagardotarako sagarrondoen laborantza Euskal Herrian oso heterogeneoa da; hazkuntza

Sagardo Mahaia hiru ikerketa
bideratu ditu: merkatu ikerketa,
sagastien ikerketa eta
upategietako ikerketa. Emaizak
sektore guztian aplikatuko dira

sistema eta txertaka (txertatu gabeko zuhaitz) desberdinak erabiltzen dira. Sagar mota asko landatzen dira sagastietan eta gehienetan lerrokatu gabe. Horrez gain, lursail kopurua gure baserrietan handia izan daiteke.

Olaizolak dioenez, “ez da profesionalik sektorean sagar zaintzan heziketaren beharra nabaria da. Ondorioz, sagar gutxiago ematen dute arbolek eta sagarraren kalitatea ere bestelakoa da”.

Lursail eta ustialeku bakoitzeko diagnostiko bat egiten ari dira. Banan-banan aztertzen

horren erronkak Euskal Herri osora zabaltzea da. Sagardotarako sagarrak klima ozeaniko atlantikoa behar du, inguru honetako hezetasun eta plubiometria maila behar du. Iparraldean, esate baterako, klima egokia dute sagararentzako.

Sagastien azterketaren emaitzak eskuetan dituzuenean, zein izango da hurrengo urratsa?

Sagastietan dauden sagar-barietate guztiak hartuko ditugu, ez dugu ezer baztertuko, baina sagardoa egiteko ze sagar nahi dugun erabakiko dugu. Gure marka eramango duen sagardoa egiteko gutxieneko baldintza batzuk izan beharko ditu sagar horrek. Homologazio batean sartzen diren sagarrak bereizi egingo ditugu; homologazio horretatik kanpo geratzen diren sagarrak, baina egokiak direnak ere hartu eta beste prezio bat izango dute; beste sagar batzuk erabat baztergarriak izango dira eta ez ditugu hartuko.

Sagardoa egiteko prozesua ere berdinduko duzue?

Bakoitzak bere erara egiten du sagardoa, baina prozesu hori ere estandarizatu nahiko genuke; prozesua berdindu ez den arren guztiok baldintza antzekoetan lan egitea lortu nahi dugu. Hotza nola erabili edota sagarra beratzen nola utzi aztertu behar dugu, esate baterako. Azken batean, marka bat egin nahi da eta marka hori sustatu eta zabaltzeko nahiko genuke merkatuan, baina hori urteetako lana izango da.

Ze motatako kalitate ikurra izango luke sagardo horrek?

Jatorrizko izendapena ezinezkoa da. Orduan, gurea izango den marka bat nahi dugu. Beharbada Kalitatea edo horrelako erakun-

deren baten babespean egin beharko dugu. Upategi guztiak horretan inplikatzeko da gure xedea; bertako sagarrarekin egindako sagardoa egitea izango da gure konpromisoa. Hasieran sagardo litro kopuru txikia egingo dugu, baina denborarekin bertako sagarraren erabilera areagotzen joatea izango litzateke gure nahia.

Ze aukera ikusten dizkiozue botilako sagardoari?

Gure sagardo naturalak merkatu bat baduela ikusi dugu egindako azterketan; sagardoari buruzko iritzi ona du jendeak, naturala eta merkea. Etorkizuna produktuari ikusten diogu eta produktuak botilan behar duela argi daukagu.

Oso ohikoa izaten da jatetxeko kartan edateko dituzten ardo desberdinen zerrenda irakurtzea. Sagardoari normalean ez zaio inongo aipamenik egiten, ordea. Botilako sagardoa sustatzeko ostalaritzak gehiago inplikatu behar duela uste al duzu?

Hori gure lana ere bada. 2007an, Donostiako Euskal Jaiei baita Konstituzio plazan egiten den dastatze egunean Ostalaritza Elkar-tea omendu da. Beraien inplikazioa lortzeko egin dugu; jatetxeetako kartan askotan ez da sagardoaren aipamenik agertzen, eta agertzen denean, "sagardoa" besterik ez dute jartzen, bestelako xehetasunik gabe. Kontrakoa sustatu nahi dugu. Horretarako ostalaritzakoentzat sagardo-dastatzeak egitekotan gabilta, bertako profesionalek sagardoaren ezagutza izan dezaten: zer ezagurri dituen sagardoak, zer tenperaturan mantendu eta zerbitzatu behar den... Baina aurretik sagardo onenaren irizpideak finkatu behar ditugu. Hor ere lan handia daukagu.

Azken 50 urteetan sagarrondo

gutxi landatu da, ez du

lehentasunik izan baserritarren

eta nekazarien zereginetan.

Belaunaldi aldaketa eman da

dituzte sagastiak. Landatuta dituzten sagar-barietateak aztertzeaz gain, beste parametro ugari neurtzen dituzte: landaketaren egokiera; aldapa; egindako lur mantentze lanak; sagarrondoen osasun maila; osasun tratamenduak egiteko erabili dituzten metodoak; ongarriketaren egiten den edo ez, eta egiten bada, zer erabiltzen den; kimaketa intentsitatea; sagarrondoen landaketa eta zaintzarako lurjabeek duten prestakuntza; erabilitako txertakak; gidatze sistema: ontzia, erdiko ardatza, eta abar; zurkaiztatzea; makineria;

sagastiaren adina; azken hiru urteetako uzta-
ren datuak; erlauntzak; kizkiaren erabilera;
sagastiaren orientazioa; lur analisiak; azale-
ra/lursaila; lursail bakoitzaren koordenatuak
GPSarekin jasota; lursailetarako sarbideen
egoera; ebaluaketari buruzko jarrera; lehen-
bizi eroritako sagarraren bilketa; sagastia
handitzeko asmoa.

Bertako sagarra sustatzeko lehen urratsak

Bestalde, Gipuzkoan baserriak husten eta sagastiak galtzen ari zirela ikusita, sagardotarako balio duen bertako sagarra berreskuratzeko eta sustatzeko lanean hasi zen Euskal Sagarraren Ikerle Taldea (ESI) 70eko hamarkadan. Talde horren lanean oinarritu zen gero Gipuzkoako Foru Aldundiak abian jarritako Sustapen Pomologikoaren programa, 2007an hogeita bost urte bete dituen.

Aurrekariak gogoratuz gero, XX. mendearen hasieran Zizurkilgo Fraisoron estazio pomologikoa egiteko proposamena egon zen. Sagardoaren sail bat ireki zuten eta sagardoa ikertzeko programa ere bai; sagardotegi esperimentalak ezarri eta pomologia gaietan aditu ziren teknikarien batzordea

“Baserriarentzat diru-iturri gehigarria bilatzea izan zen gure asmoa”

Donostiako Institutu Onkologikoko angiologoa eta kirurgialari bas-kularra, eta Gipuzkoako Gurutze Gorriko presidentea da. Arlo horie-tan urte luzez egindako lanagatik ezaguna bada ere, Gipuzkoako sagastiak aztertzen aritu zen duela hogeita bost urte Euskal Sagar-raren Ikerle Taldean.

Zein helbururekin sortu zenuten ESI?

Taldeko kideetako batzuk elkar ezagutzen genuen; Josetxo Uria sagarraren gaia aztertzen hasi zen, sagarra eta sagardoari buruz-ko liburu bat idatzi zuen. Duela hogeita bost urte baserriak husten ari ziren nabarmen, baserriko jendea kalera zihoan industrian lan egitera; sagarrondoak moztu eta horren ordez pinua jartzen ari ziren. Horren aurrean baserriarentzat diru-iturri gehigarri bat bila-tzea izan zen gure asmoa, baserriak biziraun zezan. Sagardoa egi-ten zuten beste toki batzuetako esperientziak ezagutzea izan zen lehenbiziko urratsa.

Zer egin zenuten esperientzia horiek ezagutzeko?

Gertuenetakoetatik hasi eta Asturiasera jo genuen. Ekoizpen eta kontsumo handia zeukaten, eta sagardo homogeneoa lortzeko erabiltzen zituzten taktikak erakutsi zizkiguten. 1936ko Gerraren aurretik sagardoa egiteko zortzi sagar aukeratu zituzten hainbat ezaugarri hauek kontuan izanda: sagar horiek sortzen zuten zukuaren kalitatea eta kantitatea, sagar horiek gaitzei aurre egi-teko zuten gaitasuna, eta sagar uztaren aldizkakotasuna. Kon-tuan izan behar da sagarrak bi urtetik behin eman ohi duela frui-tua. Sagar-mota horiek landatu zituzten estazio pomologikoan, gero baserritarrei emateko.

Esperientzia hori bera Euskal Herrira ekarri zenuten?

Gipuzkoako baserritarrek sagardotarako gomendatutako sagar-barietate guztiak gordetzea erabaki genuen. Barietate horien artean sagar gozoak, gaziak eta garratzak kopuru orekatu batean zeuden eta proportzio horiek onak ziren gure gustuko sagardorako. Gaur egun, Gipuzkoako Foru Aldundiak Zubietako bere mintegian jasota dauzka barietate guztiak.

Asturiasera ez ezik Ingalaterrara ere bidaiatu zenuten...

Ingalaterrako Hereford herrian izan ginen bertako sagardogintza gertutik ezagutzen. Munduan sagardotarako sagar eta zuku gehien ekoizten zuen tokia da. Sagargintza oso zabaldua zegoela ohartu ginen. Ekoizpen handia dute eta atzerrira asko esporta-tzen dute. Sagar asko behar dutenez, nekazariaren lurretan barietateak landatzen dituzte, nekazaria sail hori zaintzeaz ardu-ratzen da eta ondoren uzta guztia erosten diote. Sagardoa ekoiz-ten duen enpresak nahi dituen barietateak landatzen ditu toki bakoitzean. Bidaia gehiago ere egon ziren; Normandian, Bretai-nian eta Mantxako Kanaleko irletan ere izan nintzen. Lau bat urtez hara eta hona ibili ginen, ezagutzen eta aztertzen, eta noski, ohartu ginen guk ez genuela ezer aurkitu.

eratu zen. Ekimen horien buruan egon ziren, besteak beste, H. Delaire, Vicente Lafitte eta Ignacio Gallastegi. 36ko Gerraren ondoren, 1975ean ekin zitzaion berriz ere Fraisoron bertan sagardogintza-ri. Hain justu, sagardoa egiteko metodoei buruzko ikastaroa eskaini zuten horretarako.

Hala ere, hirurogeita hamarre-ko hamarkadan baserriak husten ari ziren oro har; landa utzi eta kalera zihoazen baserritarrak, industrian lan egitera. Baserria-rekin batera sagarrondoak gal-tzen hasi ziren. Egoera horri aurre egiteko eta baserriari diru-iturri gehigarri bat aurkitu nahian sortu zen ESI. Lauzpabost urtetan hara eta hona ibili ziren sagardoa egiten zuten beste toki batzuetako esperientziak ezagutzen.

Bertako sagarra berreskuratzeko
Sustapen Pomologikoaren
programak hogeita bost urte
bete ditu 2007an

Lan hori guztia saritze aldera, Gipuzkoako Foru Aldundiko Landa Garapenerako Sailak Euskal Sagarraren Ikerle Taldea omendu zuen joan den azaroaren 9an Donostian egindako ekitaldian eta oroigarri bana jaso zuten. Hauexek dira proiektuan parte hartu zuten taldekideak: Joxe Uria (presidentea), Angel Segu-rola (presidenteordea), Martin Zendoia (idazkaria), Kerman Rekondo (diruzaina), Enrique Samaniego (bokala), Miguel Zapiain (bokala eta taldeko sagardogile bakarra) eta Guillermo Otaegi (bokala). Kerman Rekondo eta Guillermo Otaegi jada hil direnez, haien senitartekoek jaso zituzten oroigarriak.

1982an, ESIkoek azterketa amaitu zute-nean, Gipuzkoako Foru Aldundira jo zuten

Sagardogintza Euskal Herrian, hortaz, ez da atzo goizekoa...

Erromatar garai aurreko tradizioa kontserbatzen dugula ere ikasi genuen egindako azterketetan. Erromatarrek Kantabriako kostaldea konkistatzeko egindako gerran baskoiak ere hor egon ziren; Kristo jaio ondorengo bigarren mendeaz ari gara, gutxi gorabehera. Gerra horretan parte hartu zuten soldadu erromatarren testigantzak jasotzen ditu Estrabonek gerra horri buruz idatzitako historian. Estrabonek aipatzen du sagardo kontsumoa handia zela hemen, Euskal Herrian, baita sagarrondo kopurua ere. Halaber, sagardoaren eta txakolinaren ekoizpenean bada zerbait erromatarren aurretik egiten zena eta gaur arte eutsi zaiona: muztioa ez da ontziz aldatzen; hau da, upelean uzten da bere hondar eta guzti. Erromatarrek, ordea, ardoa beste upel batzuetara pasatzen zuten.

Zer egin zenuten ikusitako eta ikasitako guztiaekin?

Orain dela hogeita bost urte Gipuzkoako Foru Aldundiari txosten bat aurkeztu genion; guk egindako azterketa jasotzen zen txosten horretan. Diputazioan interes handiarekin hartu zuten guk egindako lana. Javier Aizarna zen ahaldu nagusi orduan. Guk nahi genuena aurrera eramanez ahal izateko Iñaki Larrañaga Foru Aldundiko langilea proposatu genuen eta hala sortu zuten gaur egungo Sustapen Pomologikoaren programa. Hortik aurrerakoa Larrañagaren meritua da; bultzada handia eman dio.

euren kezkaren berri ematera: Gipuzkoako sagastiak erabat utzita zeuden, galtzen ari ziren, eta betidanik sagardotarako erabili izan ziren sagar-barietate asko galtzeko arriskuan zeuden. Barietate horien fitxak egin, barietateak aztertzerantz bidali eta harreman bideak ireki zituzten Asturiasko estazio pomologikoarekin.

Esperientzia horiek guztiak jasotzen zituen txostena aurkeztu zioten Aldundiari; Gipuzkoan sagarrak eta bere eratorriak zuten egoeraren berri ematen zuten bertan, eta estazio pomologiko bat sor zezala proposatu zioten. Egoeraren larritasunaz ohartuta, Foru Aldundiak Sustapen Pomologikoaren programa abiarazi zuen. Duela 25 urtetik, programa horren bidez hainbat lan egin da Gipuzkoako sagastiak berreskuratzen eta sustatzen: herri honetako sagar-barietateen mintegi bat ezarri; sagar-sail esperimentalak, sagastien erroldak eta barie-

Sagarrondoak galtzen ari zirela-eta, berauek berreskuratzea izan zuen helburu joan den azaroan omendutako Euskal Sagarraren Ikerle Taldeak (behean).

tateen prospekzioak egin; aholkularitza tekniko; esperimentazioa sagardoan; sagar-sailetarako, sagardotegietarako eta elkar-teetarako laguntzak eman; sagardo lehiaketa antolatu; gai horri buruzko liburuak kaleratu; eta abar. Ezer ez da gehiegi gure sagastiak, sagarrak eta kalitateko sagardoa bultzatzeko. ■

<http://www.argia.com/sagardoa>

kanalean, sagardo eta sagardogintzaren inguruko informazio gehiago.

• PERTSONAIA •

Aingeru Epaltza

«Gustatuko litzaidake Nafarroan egin den gogoeta egitea EAEn»

Gatazkaz ari da Aingeru Epaltza *Bezperaren bezpera* (Pamiela, 2007) liburuan. Balizko amaiera garaian idazten hasitako saiakera lanak joan deneko hogeita hamar urtean gurean, Nafarroan batik bat, egin eta deseginak bildu dizkigu. Idazleak begi kritikoz aztertu du abertzaletasunak Nafarroan baliatu duen jokamoldea. Gogora ekarri ditu indar korrelazioak, atentatuak, batzuen eta besteen hitz eta jarrerak. Lazgarria da egoeraren gaineko Epaltzaren ikuspegia. Hurrengo mugimendua ongi pentsatuta egiteko modukoa. Are kasu handiago emanez Nafarroan.

Nortasun agiria

Aingeru Epaltza Ruiz de Alda (Iruñea, 1950). Abertzale da familieren aldetik. Errotikoa. Amamaren lehengusua zuen Manuel Irujo, eta oso etxekoa: "Ikaragarri tratatu genuen *osaba*". Aita ere abertzale porrokatua zuen. Aingeru Epaltzak ere aspaldidanikoa du politikarako jaiera, bateko eta besteko hedabideetan —*Euskaldunon Egunkarian, Berrian, ARGIA, Diario de Noticiasen*— idatzi ohi dituen kolaborazioetan ageri denez. Kazetaria, itzultzailea Nafarroako Gobernuan eta idazlea. *Ur uherrak, Tigre ehi-zan, Rock'n'Roll, Mailuaren odola* eta beste ditu eleberriak. Oraingo *Bezperaren bezpera* du lehenengo saiakera, aurreko lanetan erakutsi izan digun araztasunez dotore idatzia. "Idazleari horixe eskatu behar zaio: txukun idaztea, bederen!", esan digu.

abiarazi zuen testu hori. Hortaz, liburua berritik idaztea erabaki nuen. Nafarroak azken hiru hamarkadetan egin duen ibilbide politiko eta sozialaz ari naiz liburuan. Niretako ariketa ere izan da bertzelako genero batean aritzea.

Fikziotik errealtatera jauzi.

Hemen idatzi ditudan kontuak ez daude nire literatur lanetan agertzen direnetatik hain aparte. Funtsean, obsesio berak dira. *Bezperaren bezpera* honetan ageri diren kezkak *Ur uherrak* nobelan ageri ziren duela hamasei-hamazazpi urte. Kezka berberak. Pentsatu ere egin dut, nobela hura berriz idatzi beharko banu zein gauza guti aldatuko nukeen. Baliabide

estilistikoren bat edo bertz, Euskaltzaindiaren arau berriak... baina, funtsean, gauza bera! Fikzio lanetan metaforak baliatu ditut egoera eta kezka batzuk adierazteko, baina halako une batean nekatu naiz eta erran diot neure buruari: "Aski duk metaforaz, mintza nadin argi eta garbi!".

Bezperaren bezpera dugu liburuaren izenburua. Diozunez, zure baitan "batailaren ondoko paisaia" behar zuen tituluak, borroka armatua eten ondoko egoera gogoan.

Hona Epaltza eleberrigilea gogoeta lanean...

Aspaldi ari nintzen gogoetan gure dena delako honetaz. Nobelagilea baino lehenago kazetaria naiz, eta zutabegintza dut kazetaritza aktibotik geratzen zaidan bakarra. Iritzi emaile naiz aspaldi, eta baten batek esan izan zidan zutabe bilduma egin beharko nukeela. Pentsatu ere egin nuen, baina laster baztertu nuen ideia. Nik zutabeak beti halako albiste bati tiraka abiatzen ditut, eta testuinguru hori gabe ez dira aise konprenitzen. Neroni ere gertatua zait garai bateko zutabea irakurtzea eta neure buruari galdetzea zerk

Su-eten garaian idazten hasi nintzen liburua. Inoiz ez naiz gure egoeraz arrunt baikorra izan, eszeptikoa baizik. Baina oraingoan bai pentsatu nuela azkena zela eta horrekin tenorea genuela batailaren ondoko paisaia marrazteko, bataila baten ondoan gelditzen diren gauza guztiekin: gauza deseginak, gurdi hautsiak, jende hila... Horixe kontatu nahi nuen, zein diren bataila horretan hautsi eta hil zaizkigun pertsonak eta gauzak. Batailak, ordea, segida du.

Bataila horren amaieraren bezperan gaude, zuk diozunez betiere. Edo, ezta bezperan ere, "bezperaren bezpera"-n baizik. Ezkorkeria.

Hala diote batzuek, "liburu ezkorra da". Ezetz erraten diet nik: "Begira, izenburuari berari dario baikortasuna!". Bezperaren bezperan gaude. Uste dut herri honetan —eta herri hitzak ere beldur ematen dit, adiera geografikotik aparte ez baitakit noraino osatzen dugun halako izena merezi duen kolektibotasunik hemen— bortizkeria, borroka armatua edo dena delakoa, azken hogeita hamar urte honetan euskaltzaletasuna gehien trabatu eta baldintzapetu duen fenomeno izan dela. Horrekin batera, amaiera hurbil duela uste dut, azken hatsa ematen ari dela. Hala ere, gatazken amaierak aski luzeak iza-

ten ahal dira, odoltsuak eta bortitzak. Halakoa izan liteke kasu honetan ere. Baina amaiera gertu dago. Gertutasunaren neurrik ez dut, ordea, eta hortik "bezperaren bezpera".

Liburuan egiten duzun galdera: "Noiz arte Mendebalde aberatseko zokorik aberatsenean delako aberriaren alde tiroka segitu behar triste eta antzu horrek?"

Gure Mendebaldean kasu bakarra da hemengoa. Herri aberatsa gara, baita Mendebaldeko bertze herri batzuen aldean ere, eta harro aldarrikatzen dugu. Eta hala ere tiroka! Arrunt fenomeno atipikoa da. Horrelako mugimenduak gertatu izan dira, bai, gurean ez ezik, bertzean ere. Baina iraupen gutiko txinpartak izan dira. Irlanda gurekin parekatzen dute, han arazo politikoa ez ezik arazo soziala ere bazegoela ahantzita. Belfasten eta Derryn ibili egin behar zen, ikusteko non bizi ziren katolikoak eta non protestanteak, ohartzeko zer bizi-maila zuten batzuek eta bertzeek. Kataluniako Terra Lliurek une jakin batean sortu baina bideragarritasunik ez zuelakotz —eta, segur aski, sen onak agindurik—, armen bidea bertan behera utzi zuen. Hemen, berriz, honelako esplikazioak ematen dizkigute: "Noainen duela 500 urte halako gertatu zenez... Duela

150 urte karlisten gerra galdu genuenez... 36an galdu genuenez... dabilta lagun horiek tiroka". Dedio, Kataluniak bere derrota historikoen zerrenda luzeagoa eta fundamentu handiagokoa aurkez lezake, baina han inor ez da inor hiltzen ari Kataluniaren izenean. Hemen, berriz, ematen du ezinbertzekotasun historikoa dagoela. Halako gertakariak ez zezaketela bertze ondoriorik ekar, hori baizik.

Ezinbestean.

Ni ezinbertzekotasun historiko horren kontra borrokatzen naiz. Hori ez da horrela. Teoria ustela da, hori defendatzen dutenak, jakinaren gainean, edota oharkabea, beren burua zuritzen ari dira, edo bertze batzuen erabakiak. Patuak ez du erabaki ETA sortzea, pertsona jakin batzuek baizik. ETArek segida ez da hala-beharrez gertatu, une jakin batzuetan pertsona jakin batzuek —edo ezjakinek— erabakia hartu dutelako baizik. Gurea kasu atipikoa da, eta logika guztiaren kontra doana. Hemen, azken batez, hondar frankista bat dago gure baitan, gure gizartean itsatsita gelditua. Fenomeno antzua da, fruiturik ematen ez duelako, eta traba egiten duelako. Eta, hala ere, gure gizartean badago multzo bat horren segidaren aldeko apustua egiten duena. Zergatik? Sufritu egin duelako, sufritzen ari delako eta, nolabait, bere sufrimendua alferrikakotasuna ezin onartu duelako. Neurri batean, kanpotik begiratuta, konprenitzen ahal da ezin onartze hori. Logika kristaua ere hor da: "Zenbat eta gehiago sufritu, orduan eta handiagoa izanen da saria". Hainbat milaka jenderen barnean —ez baitira guti—, sufrimendu horrek ez duela deusetarako balio izan erratea, edo are gehiago, hainbat asmok ez duela armen jardueragatik aurrera egin... oso gogorra da aitortzea. Kontu triste hau bukatzeko oztopo nagusia hori da nik uste.

Pistola hartu ez duen askok bultzatu, lagundu, sustengatu dugu, era batera edo bestera, ETArek jarduna. Noizdanik da, zure baitan, "tristeia eta antzua" tiroka segitu beharrak?

Nik uste goiz konturatu nintzela. Alde batetik, aita nuen. Oso kristaua zen, gerra bizi izan zuen, hemengo eta Mundu Gerla, lagunak hil zitzaizkion bertan, eta ikusi zituen hiltzen... Inori bizia kentzea, haren kaskoan inondik ere sartzen ez zen gauza zen. Berak ikusarazi zigun hori ez zela modua. Hasieran kostatu zitzaigun jabetzea... Gauza bat da etika, baina horrelako fenomenoaren aurrean etikak, moralak, ez du beti balio. Etika aise lurperatu daiteke, erranez: "Bai, baina bertze horiek makurrak dira". Hainbat urtetan horixe izan dugu sentimendua: "Hauek ez dira onak, baina ikusi haiek nolakoak diren!". Bertzalde, gazte eta gizonezko zarenean bada halako miresmena ere bai: "Astapetro hutsak dira... baina a zer potroak!". Gutika-gutika bar-

Gaztelaniaz euskaldunez

"Erdaraz ere idazten dut, ez literatura, baina bai kazetaritza lanak. Orduan praktikatzen dut maizenik autozentsura. Batzuetan ia-ia neure buruari barre egiten diot, 'etsaiari ez diot armarik eman nahi!' aritzen bainaiz. Zenbaitetan, hor botatzen ditut zenbait gauza, ez egiak ez direnak, baina bai ñabardura handia eskatuko luketenak, eta ni, aldiz, egia borobilak balira bezala aritzen naiz. Eskizofrenia bete-betara ailegatzeko arriskua ere bada, baina zergatik ez horrela ari? Uste dut Leninek bere lanetan zerbait idatzi zuela ekintzaile edo militanteak izan behar duen jarreraz... Gogoan hartzekoa izan liteke".

neratzen duzu bertzelako sentimendua: "Horrela ez goaz inora!". Nafarroan bederen, 80ko hamarkadaren hasierako, datu aski genituen mahai gainean horrek guztiak kalte baizik ez zigula egiten jabetzeko.

Joan deneko hogeita bost, hogeita hamar urteko politikaren bideak liburuan azertu, gogoeta egin, eta egiten duzun salaketa askoren artean, bat, nirekiko inportanteena: zein gaizki egin ditugun gauzak abertzaleok, izan eskuin, izan ezker... Eta okerrago Nafarroan.

Nafarroan gauzak arrunt gaizki egin dira. Baina horretaz erremediorik ez dagoenean oharitu gara, dena gertatu eta gero. Bertzalde, eta justuak izatera, hagitx kontu zaila zen. Gauza batzuek ezinezko egin dute berez ikaragarri zaila zena. Borroka armaturik gabe ere eta alderdi abertzaleek zuzenago jokatu balute ere, zaila gertatuko zen, adibidez, Hegoaldeko batasuna bideratzea. Herri historia zale gara eta mendeak eta mendeak egiten ditugu atzera begira, baina hobe genuen Errepublika garaiaz gogoeta egin bage-nu. 1931n ere Nafarroan porrot egin zuen lau probintzien estatutuaren aldeko proiektu politikoak. Bai, "traizioak" eta maniobra politikoak gertatu ziren, hainbertzetan errepikatzen dugun bezala, baina funtsean garai hartan garbi gelditu zen zein guti barneratua zen halako proiektu baten premia edo komenigarritasuna nafar gehienen baitan. Nafar gizartea artean ez zegoen prest horretarako. 76-77an, berriz, garaia halakoxe beroa zelako edo, uste izan genuen horretarako oinarriak ezarrita zeudela, ez zeudenean! Eta ondoko urteetan, oinarriak gabeko etxe hura eraikitzen saiatu ginen... Gero, gainera, biolentzia politikoak gizarte sektore zenbaitetara ailegatzeko euskarririk gabe utzi gaitu.

Diozunez, oker aritu ginen, eta oker ari gara oraindik ere, Ibarretxe plana edo zuk "fronte abertzale monzonianoa" diozuna, tarteko...

Nafarra naizen aldetik, ez zait Ibarretxe Plana sobera interesatzen. Nafarroak ez gara barku horretan joanen. Elkarrengandik urrun gaude-nok, nafarrak eta mendebaldarrak, are eta urrunago jarriko gaituen atakara ailegatuko gara bide horri eutsiz gero. Zuek...

"Mendebaldarrok"...

Bai, "mendebaldarrak", nafar askoren begietan kanpotar zarete. Ibarretxeren asmoa gauzatuz gero eta erran gabe doa hor barna dabiltzan haize autodeterministek aitzina eginez gero, kanpotar ez ezik, atzerritar bilaka zaitezket. Ez dakit horretaz ohartzen zareten. Gainera, momentu honetan, abertzaleok zuloan sartuta gaude Nafarroan. Badira zulo horretatik ateratzeko saioak eta, saio horien arabera, zulo horretatik ateratzeko nolabait moldatu beharko dugula Nafarroan espainol, nafar eta, beharbada,

euskaldun sentitzen direnekin. Matematikak erakusten digu Nafarroan gehiengoak espainol eta nafar sentitzen dela. Zerbait egitekotan, jende horrekin eginen dugu: jende hori erakarriko dugulako edo jende horrekin tratua eginen dugulako. Baina hori ez dugu autodeterminazioaren bandera inarrosiz lortuko. EAEn balabala dabiltzan jarrera eta proiektu batzuek kalte baizik ez digute egiten, gure sinesgarritasuna kolokan jartzen dutelako. Nafarroan entzuten ari gara jadanik: “Ez etorri niri Nafarroa guztien artean egin behar dela erranka, hemen gutxiengo zaretelako, gero EAEn, gehiengo zareten tokian, abertzaleek nahi dutena baizik ez dela egin behar erraten ari zaretenean!”. Alderdi berak hemen gauza bat eta Endarlatsatik harata bertze bat defenditzea aski izanen da Nafarroan gure kontra egin dezaten.

Non dira, anabasa honetan, Iparraldeko “anai-arrebak”?

Haiek ere beren bidea egin beharko dute. Egituratze politiko-instituzionalaren aldetik, oraindik ez dute departamendurik, ez euskaren ofizialtasunik, ez bertzerik. Ez dakit Frantziako Gobernuak zer eginbide izanen duen. Zaila zait asmatzea. Gauzak bide onetik baldin badoaz, Frantziako Gobernuak deszentralizazioaren bidetik jo beharko luke. Baina, oraingoz, horrelakorik ez da. Azken batez, honek guztiak gauza bat uzten du garbi: Euskal Herriaren proiektu politiko-instituzionala gaur egun ez dela bideragarri.

Zertan ez landu Euskal Herriaren kultur proiektua?

Kontua da zenbait jende garai bateko proiektu politikoari eutsi ez ezik, hari bizi berria eman

Idazleak lagun

“Iban Zaldia, Karlos Santisteban, Xabier Montoia, Jokin Muñoz, Xabier Mendiguren Elizegi, Inaxio Mujika... Idazle bat aipatu dut kapitulu bakoitzean, horien lan jakin bat. Bertzeak bertze, ‘ni belaunaldi honetakoa naiz!’, esateko modua izan dut. ‘Ni tropel honetakoa naiz!’. Adinez ere kidekoak garela erranen nuke. Irakurri? Eta irakurri gabe, nola idatzi! Idaztea imitazioz ikasten da. Nola haurrak helduagandik ikasten duen, idazleak bertzeren lanak irakurri behar ditu bere kasa ibiltzen ikasteko. Imitatzen hasi, halakoren batean orijinaltasunera, ukitu pertsonala duen lana egitera iritsi ahal izateko”.

nahian ari dela. Proiektu politiko hori hila da gaur egun, baina bizirik balego bezala jokatzeko ari dira, antzeztzeko, azken batez. Baina haiek ere badakite proiektu politiko hori hila dela. Hura bizirik dagoelako itxura egiteak kalte baizik ez dio egiten Euskal Herri kulturalaren proiektuari.

Proiektu hila, diozu. Ez dugu asmatu. Zure ustez, gurean, Del Burgo izan da bere proiektua gauzatzeko asmatu duen politikari bakarra.

Hala da. Del Burgok zera izan du alde: Estatuak. Estatuak ere proiektu horren alde egin du. Hemengo klase politikoaren nahia Estatuko klase politikoarena izan da. Hala ere, ez dezagun ahan-tzi nafar gehienek borondatea ere horixe izan dela. Amejoramentuaz sarri erraten dugu: “Ez genuen bozkatu!”. Alabaina, denok dakigu bozketa hori galdua genuela, eta dugula gaur egun ere. Zergatik ez zuten egin, orduan? Bazegoelako nabarmenezko moduko gutxiengo bat, kontra. Horrek legeari legitimazio pixka bat kenduko ziola iritzia zioten eta ez zuten arriskatu nahi izan.

Diario de Navarraren lan eta eginahala ere baitetzpadakoa izan da, eta da oraindik.

Diario de Navarraren eta abertzaletasunaren arteko harremana Nafarroan gertatu zaigunaren isla da, nolabait. Egunkari horrek abertzale-tasunarekiko izan duen kontrakotasuna beti mantenduko zuen, baina egunkariko zuzendari zen Urangaren kontrako atentatua gertatu izan ez balitz, *Diario de Navarra* argitaratu eta irakurri ditugun zenbait idazlan, eta hartu dituen zenbait jarrera, ez ziren hain ikaragarriak izanen. ETAk martiri bilakatu zuen Uranga eta hori larrutik ordaindu dugu.

Irudi luke gure barrutiari begira igaro dugula aldia, ez dugula ikusi zertan zen *Diario de Navarrak* elikatzen duen mundua...

Uste genuen egoera batean ginela, ordurako haren arrastorik ez zegoen. Nafarroa ikaragarri aldatu da joan deneko hogeita hamar urtean. Ohartu orduko, besteek egin zuten berea. Gu, bitartean, hamar urte lehenagoko diskurtso eta jarrerekin ginen. Egin diren diskurtsoek gure ghetizazioa bultzatu dute; ghetizazio hori ez da izan fisikoa bakarrik, hori baino gehiago ere bai: geure ikusmoldearen ghetizazioa ekarri digu: gizartean eragiteko aukerak murriztu dizkigu.

Otanoren dimisioaz gero esku eta hanka loturik daude nafar sozialistak.

Azken finean, proiektu politiko jakin baten partaide dira. Bai, aldatu egin ziren, baina hemen, sozialistak lau katu ziren trantsizio garaian, Euskadiko Alderdi Sozialistaren egituraren barruan aritu ziren hasieran, alderdia hazi zen arte. Orduan, garbi ikusi zuten, *Diario de Navarratik* ere halaxe jakinarazita: “Zuek hemen zer edo zer izan nahi baduzue bertako egitura sortu beharrean zaudete”. Gainera, garai hartakoak dira Askatasunaren Ibilaldia, ETArek lehenbiziko atentatuak Nafarroan... eta horrek are eta uzkurrago jokarazi zien hemengo sozialistei. Oraintsuko jarrerak direla eta, nik erranen nuke PSN fidel zaiola bere iraganari.

Zuk liburuan idatzitakoa aldatu nahi nizuke hona, PSN dela eta ez dela: “Zenbaiten iritziz, sozialisten armairuak hilotz gehiago altxatzen zituen Otanoren kontu korronte suitzarrez gain, eta *Diario de Navarrak* bazuen horren berri. Baita horren frogak ere, tiradera batean sartuak”.

Ez naiz ni hori erraten duen lehenbizikoa. Hainbat aldiz idatzi izan da eta, bistan dena, inork ez du hori gezurtatu. Txantaje moduko bat dagoela ematen du. “Armairu barruko hilotzak”, berriz, eskandalo politiko ekonomikoak dira, Urralburuk utzi zituen eskandaluak, alegia. Beti erran izan da ez zela dena argitara atera.

Liburua irakurri eta nire ondorioa da testuak erakusten digun egoera tamalgarriak Nafarroa Bai duela esperantza, zure arabera, jakina.

Hemen denak dira ikuspegi pertsonalak. Liburua ikuspegi pertsonalez beterik dago. Batzuetan partekatua izan da bertze batzuekin, eta bertze batzuetan ez da horrenbertze izanen. Zuk diozuna, hala da, anitzek arnasa hartu dugu Nafarroa Bairekin. Potentzialitatea duela erakutsi du, eta potentzialitate hori handiagoa

AZKEN HITZA

Abertzale

“Abertzale atabikoa naiz, barrenean daramat, anitzetan nahiago banu ere horrela ez izatea. Batzuetan inbidia ikaragarria ematen didate ‘normalak’ diren horiek. Pentsatzen dut abertzale izan gabe askoz gehiago aspertuko nintzatekeela, baina aldi berean zoriontsuagoa izanen nintzatekeela. Abertzaletasuna, gehienetan, karga bat eramatea da, karga astuna. Familiak nire bizkar gainean utzi duen zama dut. Batzuetan, aitaz oroit eta ‘ederra egin zenidan!’, errateko maneran”.

Nafarroa liburuetan

“Harrigarria, hainbertze liburu argitaratu da azkenaldian Nafarroari buruz. Denetarik dago horietan. Batzuk aski estratosferikoak iruditzen zaizkit oraindik ere. Liburu ugaritasun horrek, hala ere, zera erakusten du, proiektu batek porrot egin duela eta haren hondarretatik zerbait berria atera nahia, beharra eta premia dugula. Jende ezberdina ari gara, teoria ezberdinak asmatu nahian. Azken batez, uste dut ohartu garela bideitsu batean sartuak ginela, eta irteerak bilatu behar ditugula. Sobera historizista diren egileek ere gauza onak izan litzakete, historia ere ezagutu behar dugu, baina behar diren ondorioak ateratzeko, ez berriz ere amets gauza ezinak plazaratzeko”.

izan liteke gauzak bertzeala eginen balira eta interferentziak, batez ere mendebaldetik datozenak, izanen ez balira. Nafarroa Baik, funtzionatuko badu, BNG bezalako zerbait bilakatu beharko du, alderdiek urtu egin beharko dute, neurri batean, koalizioan. Badakit hori sobera eskatzea izan daitekeela baina... Orain UTE itxura du (aldi baterako enpresen batasuna), baina uste dut nafar euskaltzale eta abertzale gehienak koalizioan jarri ditugun esperantzak UTE izateari utzi eta BNGtik hurbil dagoen zerbait bilakatzen bada baizik ez direla gauzatuko. Dena dela, hor problema mendebaldea da, han dabilen

haize politikoak, fronte abertzalearen kontuak eta. Horiek guztiak traba dira Nafarroan. Nik, azken batez, Nafarroa Bairen aldeko apustua egiten dut, Euskal Herriaren proiektu kulturalari hobekien erantzuten dion egitura politikoa delakotz. Eta Euskal Herriaren proiektu kulturala da gaur egun posible, egingarri, den proiektu bakarra. Ez dakit zer izanen den posible berrogei urteren buruan. Gure seme-alabek zer ikusiko duten ez dakit.

1998an, Tomas Caballeroren hilketaren ondoren, manifestua sinatu zenuen beste hainbat lagunekin batera, ETari bere jardura eteteko galdeginez. Kritikak jaso zenituzten. “*Punching ball*”-a izan zineten, zuk diozunez. Ez dakit oraindik ere gogorarazten dizuten sinatua...

Denok aldatu gara, zaharrago gara denok. Larrutu gintuzten batzuek, uste dut gaur ez luketela eginen, eta sinatuko luketela agiri hura.

Uste duzu liburuak zer pentsatua emango duela, ala pila handian galduko dela, ez ur, ez ardo?

Ez nuke nahi. Liburua idazten dugunean, ahalik eta oihartzunik handiena nahi dugu idazleok. Orain zer gertatuko den? Auskalo. Pentsatu nahi dut liburuak gutxika-gutxika bere bidea eginen duela, irakurria izanen dela, gogoeta eraginen duela, eta ez Nafarroan bakarrik. Uste dut Nafarroan, gehienok, baita oharkabea ere, egin dugula gogoeta. Orain EAEn ere egitea gustatuko litzaidake. Mendebaldeko jendearekin, maiz egiten dut neure baitan: “Jesus, Maria, zer despistea daramaten! Oraindik, lurrundu den amets baten ondotik ari dira!”. Eta horrela, espektro abertzale osoa, gero! Ez dira ohartu amets hori ez dela egiazkoa... Arabaz ari naiz liburuako kapitulu oso batean. Urte hauetan han zer gertatu den ikusi, hain gertu izan, eta ez dute ondoriorik atera. Horregatik diot existitzen ez den zerbaiten ondotik ari direla. ■

“**TRANSNISTRIAKO MATRIKULAK** arazo handi bilakatu dira. 2008ko urtarrilaren 1etik ezin dugu Ukraina edo Moldaviara joan: ezin dugu Transnistriatik atera”, azaldu du Transnistriako Atzerri ministro-ordea den Sergei Simonenkok bere bulego ofizialean. “Baina ez dio axola, Errusia eta Europa lotzen dituen bide garrantzitsu baten erdian gaude; erraz moztu genezake!”.

Bigarren “mozketa” litzateke hau, lehenengo duela 15 urte burutu baitzen, Dniester ibaiaren ezkerreko aldean hain zuzen. Gerra motz eta basati baten ostean, Transdnister edo Transnistria izeneko errepublika sortu zen, oraindik inork aitortzen ez duen herrialdeetako bat. Moldaviako lurraldea da ofizialki, baina “Dniester-en beste aldeak” jada 15 urtez funtzionatu du herrialde independente gisa.

Sobietar erraldoia erori ostean, dozenaka naziok aldarrikatu zuten euren independentzia, Estoniatik Tayikistaneraino. Moldavia izan zen horietako bat. Baina independentzia aldarrikatu ez zik, Errumaniarekin batuko zirela iragarri zuten moldaviarrek. Azken finean, 1940ra arte Errumaniako eskualdea baino ez zen Moldavia, eta hizkuntza latindar bera dute bi herrialdeok. “Dniester ibaiaren ezkerrean, errusiarrak eta ukrainarrak gara gehienak; zergatik batu beharko ginateke beraiekin?”, dio Simonenkok.

Hemengo himno nazionalaren hiru bertsio daude: errusieraz, ukraineraz eta moldavieraz (errumaniera). Melodia bera da beti, jakina, baina letrak ez dira elkarren itzulpen literala. “Gora ditzagun gure fabrikak” dio errusiar bertsioak. Ez da harritzekoa, Moldaviaren industria gehiena Dniesterraren alde honetan

Transnistria

Oztopo guztien gainetik

Nafarroa baino txikiagoa den arren, bertakoek munduko herrialderik handienean jaio zirela diote. Transnistriarrek euren bandera, moneta eta pasaporteak dute, baina inoiz entzuten ez den ahotsa ere.

KARLOS ZURUTUZA

KARLOS ZURUTUZA

gelditu baitzen. Galerak ilunpetan utzi zuen herrialde latinoa. Antza, Transnistrian ekoizten zen elektrizitatearen %90a.

“Chisinau-k (Moldaviako hiriburuak) separatista deitu ohi digu, baina oker daude denak: guk ez genuen Sobiet Batasunetik banatu nahi —dio ministro-ordeak—. Egun ez gara komunistak, sobietar sinboloak gaurdaino mantendu ditugu gure iraganaz harro gaudelako, ez besterik”, argitu du, igitaia eta mailua dituen bere bisita-txartela luzatu ostean.

Lenin eta Sheriff

Iragan sobietarra gogora ekartzen duten sinboloak nonahi daude Tiraspolen, Transnistriako hiriburuan. Deigarriena, granito gorritz egindako Leninen eskultura. Gobernuaren egoitzaren aurrean dago eta, ziurrenik, Tiras-

Leninen oroigarria
Gobernuaren
egoitza aurrean,
Transnistriako
hiriburuan.

pol gaineko bistarik onenak izango ditu bere idulkitik. Moldaviarantz begira dago errusiar iraultzaile nagusia, bere inperioaren azken arrasto ttipiaren zaindaria.

Subarov kale nagusia ibaiarekin batera igaro da hegoalderantz. 15 bat minutu behar dira hiribide zabal hau oinez zeharkatzeko, Gagarin kalearekin topo egiten duen tokiraino. Txangolari ekitekotan, zaila da ez erreparatzea eskuinaldeko oroigarriei: gerrako martirien irudia duten hilobiak, zutoin batean paratutako tanke izar gorridun bat, betiereko sua... Trafiko apala dago beti, eta gure ezkerretik igaro diren trolebusek, edo bizikletaz doazen soldaduek, apenas hausten dute gune honen isiltasuna.

Pixka bat aurrerago Che Guevara eta Vladimir Putin elkarren ondoan ageri dira, afixa bitxi batean. Ez da kontraesana; are gehiago, berebizi-

VALERII KRUGILOV

ko arrakasta jaso zuen bigarrenak joan den abenduan, errusiar parlamentuko hauteskundeetan. Transnistriarrek euren pasaporte propioa daukate, bai, baina herrialdetik atera ahal izateko Moskuk luzatutakoa erabiltzen dute askok. Eta bozkatzeko ere balio du, errusiar ororenak bezala. Beste batzuek, ordea, Ukraina aukeratu zuten bigarren aberri. Horien artean Janukovitx atera da garaile Kiev-eko hauteskundeetan.

Dom Sovietov (bertako parlamentua) aurreko kioskoan, Transnistriako seiluak eros daitezke. Pasaportearekin —eta orain matrikulekin— gertatu bezala, herrialde barruan baino ez dute balio. Ordainketan erabilitako Transnistriako errubloekin gauza bera gertatzen da.

Nolanahi, nahikoa da Tiraspolgo kale nagusitik paseatzea komunismoa estetika kontua baino ez dela frogatzeko: Gazprombank errusiar kontsortzioaren sukurtsalak, bitxi-dendak edota kanbio-bulegoak, besteak beste, eskualde bitxi honen pribatizazio politikaren adierazle gordinak dira. Guzti horien gainera, Sheriff enpresa da jaun eta jabe. Askok dio monopolio honen atzean Igor Smirnov Transnistriako presidentearen familia dagoela. Egia ala ez, Sheriffenak dira gasolindegia eta supermerkatu

Goiko irudian, Independentzia Gerraren ospakizunak Tiraspolen. Behekoetan, Sheriff taldeko jarraitzaile bat, izen bereko estadioan, eta Dniester ibaiaren gaineko zubia.

VALERII KRUGILOV

KARLOS ZURUTUZA

kateak, telefono konpainia, Tiraspol erdiguneko kasinoa, brandy destilategia, futbol-zelaia... Paradoxa badirudi ere, futbola da Dniesterreko bi ertzak lotzen dituen gauza bakarra. Sheriff Tiraspol taldeak Moldaviako liga 2000. urtetik menderatu du. Bestalde, Moldaviako selekzioak bertako estadioan jokatzen ditu nazioarteko partidak; Sheriff futbol-zelaia da FIFAre baldintzak betetzen dituen bakarra.

Stanislav Lazovski-k ez du futbola gustuko, baina gertutik ezagutzen du Smirnov presidentea. Arbaso poloniar eta alemaniarrek dituen 25 urteko abokatu hau gobernuko langilea ere bada. Dena den, bere lanbidea ez du oztopo desadostasuna adierazteko garaian: “Herrialde bateko presidentek ez lituzke eskuak zikindu behar negozio ilunetan. Herriaren alde lan egin beharko luke, ez bere interesen alde”. Hemengo beste askok bezala, Odesa-ko unibertsitate ukrainarrean burutu berri ditu bere ikasketak. 100 kilometro-ra baino ez dago *Potemkin Korazatua* filma gogora dakarren hiria.

“Atzerriko kazetari gehienak egun baterako etortzen dira Transnistriara —dio Lazovskik—, Leninen eskultura eta gainontzeko sobietar ikurrei erretratua ateratzen diete, eta horra arti-

kulua: “Sobietar Batasuna bizirik dago oraindik”, “Transnistria: Sobiet Batasuneko aire zabaleko museoa”... Ez gara komunistak, herrialde modernoa baizik; zertarako mantendu sinbolo horiek guztiak? Nik gaur bertan kenduko nituzke denak!”.

Ulertzekoa da gazte honen haserrea, ez baita hau bere herrialdeak gainditu behar duen klise bakarra. Arma trafikoarena ere hor da; Moldaviak gogoz zabalduetako zurrumurrua, Europar Batasunaren kezka sortzeraino. Bruselak berehala bidali zituen mugazainak inork aitortzen ez duen muga honetara. Momentuz, behatzaileek alkohol eta oilaskoen kontrabandoa besterik ez dute sumatu.

Abkhaziak eta Hego Osetiak, besteak beste, antzeko akusazioak jasan ohi dituzte. Nazioartean ahots bakarra entzuten da beti, eta ez da aitortu gabeko herrialdeena izaten, inolaz ere. Dena den, “legezko” herrialdea izatearekin bakarrik ez da nahikoa. Dirudienez, “gobernu desegokia” eta “arma-trafikantea” sinonimo bilakatu dira berriki. Horren adibide dira Leonid Kuchmaren Ukraina (Iraultza Laranja burutu arte) edo ezagunagoa zaigun Saddam Husseinen Irak. Behin eta berriz entzun zen “suntsipen handiko armak” esamolde hura...

Transnistriako Gernikarantz

Transnistriako zati bada ere, Benderi hiria Dniesterren eskuineko ertzean dago. Tiraspoldik apenas dira bederatzi kilometro, baina trolebusak 40 minutu behar ditu bi hirien erdiguneak lotzeko. Benderikoa da Valentin Tarasov trolebus gidaria eta, jakina, honezkero makina bat aldiz zeharkatu du Dniester gaineko zubia. Bere burdinazko arkuak edo errusiar bake tropen *checkpoint*-a, esaterako, ohikoak zaizkio jada. Baina urtetako errutinak ezin izan ditu ezabatu zubi honetatik ikusitako irudi gogorrak: “14 urte nituen moldaviarrek Benderi eraso zutenean. Ez genuen etxetik joan nahi eta hiru egun eman genituen bonbardaketak jasaten. Egoera jasanezina bilakatu zen, eta ama eta biok Tiraspolera ihes egitea erabaki genuen. Zubitik gindoazela, txalupan zegoen gizon bati erreparatu nion; gorpuak ateratzen ari zen ibaitik, arrantzan ari balitz bezala. Antza, *Karonte* izengoitia jarri zioten orduan, bere txalupan hildakoak garraiatzeagatik. Egun ere hala deitzen diote askok”.

1992ko ekainean, Moldaviako armadak Benderin sartu zen “konstituzio ordena berrezartzearren”. Hiri erdia erraustuta geratu zen, eta zutik zirauten etxeak moldaviar boluntarioek arpilatuta. Horietako asko errumaniarrak ziren, senide latindarren kausarekin bat eginik. Beste batzuk, ordea, diru hutsagatik etorri ziren borrokatzera.

“Tiraspolera ospa egin genuen egun berean, frankotiratzaile bat ikusi nuen leiho hartan”, dio Tarasovek, tiroketak oraindik agerian dituen etxe-

Elkarteren bateko kide al zara?

Zein da euskararen egoera zure elkartearen?

1.- Elkartearen izendapen ofiziala...

euskara hutsean dago.....	10 pt
euskaraz eta erdaraz dago	5 pt
erdara hutsean dago	0 pt

2. Elkartearen dauden kartel informatiboak (oharrak edo iragarkiak)...

euskara hutsean daude.....	10 pt
euskaraz eta erdaraz daude	5 pt
erdara hutsean daude	0 pt

3. Elkartearen estatutuak

euskara hutsean daude.....	20 pt
euskaraz eta erdaraz daude	10 pt
erdara hutsean daude	0 pt

4. Elkarteak bazkideei igortzen dizkien gutun ofizialak...

euskara hutsean daude.....	20 pt
euskaraz eta erdaraz daude	10 pt
erdara hutsean daude	0 pt

5. Elkartearen bilerak egiten dira...

euskara hutsean.....	20 pt
euskaraz eta erdaraz	10 pt
erdara hutsean.....	0 pt

6. Elkartearen euskararen erabilera sustatzeko plan edo erabakirik ba al dago?

Bai.....	20 pt
Ez.....	0 pt

Orotara

Emaitzak ezagutu nahi?
Begiratu
orrialdearen atzeko
aldean!

nire konpromisoa

Zenbat puntu lortu dituzu?

Puntuazio orokorra lortzeko batu galdera guztien puntuak:

80 puntutik gora: euskararen egoera ona dela dirudi, baina normalizaziorako urrats gehiago oraindik ematerik ez al dago?

50-80 puntu: ez dirudi egoera txarra denik, baina normalizazioaren bidetik urratsak eman litezke.

50 puntutik behera: badirudi normalizazioa lortzeko elkarteak urrats nabarmenak egin beharko lituzkeela.

Eta orain zer? Zein da zure konpromisoa?

• Nire elkartean euskara normalizatzeko proposamenak egitea!

nire konpromisoa

Zer eskaintzen dizu Kontseiluak?

- Zure zalantzak argitzeko informazioa.
- Euskara normalizatzeko bidea hartuz gero: **Bai Euskarari Ziurtagiria**
www.baieuskarari.org

Eman zure elkartearen emaitzaren berri
Kontseiluan balorazio orokorra egin ahal izateko:

kontseilua@kontseilua.org
Martxelo Zelaieta etorbidea, 75
U3 eraikina, 13. bulegoa
31014 IRUÑEA (Nafarroa)
Tel. 948 384680

Elkartearen izena

.....

Herria

.....

Kontakturako tel. edo e-posta

.....

KARLOS ZURUTUZA

VALERII KRUGILOV

Goitik behera: trolebusa, ohiko garraiobidea Transnistrian, eta ukrainar musika eta dantza jaialdi bat.

blokea seinalatuz. “Azkenean harrapatu zuten; emakumezkoa zen, letoniarra. ‘Ez akabatu’ erre-gutu omen zuen, ‘hiru seme-alaba dauzkat’...”

Duela hiru bat urte, BBC telebista kate britainiarra dokumental bat egitera joan zen Transnistriara. Benderiko gertakizunak azaltzeko garaian, aurkezle ingelesak Moldaviak emandako bertsioa errepikatu zuen, hitzez hitz: “Benderi separatistek eraso zuten”. Tarasovek haserre erantzuten du: “Nolaz erasotuko genuen guk gure hiria, gure etxea? Milaka hildako izan ziren gurean, jende arrunta gehiena. Hein batean, gure Gernika da hau”.

Dniesterreko eskuineko eslaviar hauek gerraren pasarte tragikoenetakoa jasan zuten. Antza, Benderiko kokapen “bitxiak” ez dakar ezer onik. “Ukrainarra naiz jatorriz, baina ibaiaren eskuinaldean jaio nintzen, Kievek pasaportea ukatu zidan. Gero Moskuk errusiar pasaportea eskaini zien Sobiet Batasuneko hiritar ohi guztiei, eta nik orduan lortu nuen nirea”, azaldu du trolebuseko gidariak.

“Irautza Laranjak mendebalderantz bideratu du Ukraina, eta isolatuta gelditu gara orain. Duela gutxi zabaldu zen Bukarest errumaniar pasapor-teak banatzen ari zela moldaviarren artean. Gurean ere jende askok moldaviar pasaportea eskatu du, etorkizunean Europar Batasunean lan egiteko baliagarria izango delakoan. Batzuek traidoreak deitzen diete horiei, galtzaileak, baina tira, nik ulertzen ditut. Errusia urruti dago eta bakarririk gaude. Ez dakigu zer gertatuko den”. ■

<http://www.argia.com/gatazka-izoztuak>
kanalean, Europako lau gatazka izoztuei buruzko material multimedia.

esatera berriak:

<ESPAINIako POLIZIA-
BURUAK baino
IRUDIMEN handiagoa
UKAN >

Ez dakit

Egia esateko gauza bat bukatzen aritu naiz Gabon aurretik, eta gero oporretan lo eta jan baino ez dut egin. Artikulu hau entregatzeko aurreko egunean berean akordatu nintzen egin egin behar nuela, eta ez da gure nagusiaren errua, nirea baizik; ez dakit, aspaldi honetan errealitateak halako mizkinkeria bat sortzen dit eta ihes egiten diot, nire mundu txikian sartzen naiz: bikote kidea, familia, adiskideak, liburuak, musika eta gutxi gehiago. Norbaitek “burgeskeriak” esanen luke. “Narratibarik eza”, dei diezaiokegu Urren hitzetan.

Klaro, zuen artikuluak leitu ditut zertan ari garen jakiteko eta betikoan ari garela ikusi dut. Betikoan, betikoan, betikoan. Horregatik ez nuen nahi errealitatera, zutabe honetara itzuli nahi. 18/98 auziarena eskandalagarria da, Josi, bai, hala da, estatu demokratikoaren araurik oinarritzkoenak urratzen ditu, bai, hala da baina hil zituzten guardia zibilen heriotza ere eskandalagarria da, eta uste dut bat ez salatzeak bestearen salaketari indarra kentzen diola. Eta denbora dezente doa gure izenean jendea hiltzen dela. Gure izenaren kontra ere jendea hiltzen da, legeak urratu...

Bai, esana duzue, nekea. Ez dut errepikatuko.

Narratiba handiei buruz aritu zen Ur. Narratiba handien itzulera minez bukatzen zuen artikulu. Benetan, Ur, haien minez?

Ni ez nago hain seguru. Narratiba handia izan da Marxismoa eta haren gauzatzea, eta egia da onura bezainbat kalte ekarri dituela. Kubako kasua begiratzea besterik ez dago.

Narratiba handia izan da Progresoa ere. Arropa garbigailua ekartzeaz gainera Kolonizazioa ere sortu zuen. Ez dago dudarik Ilustrazioaren narratibak onura ikaragarriak ekarri zizkiola gizakiari, batez ere zuria-ri eta europarrari, eta

JUDIT FERNANDEZ

Juanjo Olasagarre

Apalategi

Bastervetxe

horrexegatik ez horrenbeste beltzari edo hinduari.

Ez dakit. Ez dakit narratiba handiak behar ditugun bizitzeko. Beharbada horiek gabe hobe gaude. Edo beharbada horiek gabe makurrago. Ez dakit. Baina ikasten ari naiz “ez dakit” horretan bizitzen. Hasieran asaldatu egiten zaitu erantzunik ez edukitzeak, erantzunik edukitzera ohituta baitzaude. Gora begiratu eta

ez daukazu narratibarik.

Beno, bada ez dakit. Ez dakit, demagun, arau moralek unibertsalak izan behar duten. Eta baiezkoan nagoela ezezkoren kalteak ere ageri zaizkit. Izan ere, mila galderen artean bat egiteagatik, zertan jarraitu behar dio afrikar batek Europaren bihotz zurian sortutako arau moral bati?

Nahi baduzue hasierara itzul gaitezke. Narratiba handiaren izenean onartzen zen 80ko hamarkadan norbait arrazoi politikoengatik hiltzea, gaur narratibarik gabe ez da horrenbeste onartzen. Onura bat.

Baina narratiba ezak biluzik utzi gaitu eta hori interesgarria iruditzen zait. Zuk zerorrek pentsatu behar izateak zer den ongi eta zer gaizki, beharrezko ariketa egiteaz gainera gizakiago izateko aukera eskaintzen dizu; eta badakit “gizakiago” hori narratiba handira lerratzen dela.

Bai, ez dakit, eta gainera, garai gogorak bizi ditugu. Baina ez dakit lehenagokoak baino gogoragoak diren, ez dakit narratiba handiekin hobe biziko ginatekeen, ez dakit hau hobetzerik badagoen, ez dakit hobetzeko metodorik baden, ez dakit arau unibertsalik baden, ez

dakit esaten duten bezala XX. Mendea menderik krudelena izan den.

Dakidana zera da, bizi beharra dugula. Eta hemen bizi eta orain bizi. Jakin baino gehiago bizi, egunerokoarekin moldatu, gauza txikiak atondu, adiskideei deitu, bikote kidea zaindu, familia babestu... Ezdeuskeria bat, bai badakit, baina hori da bizia, ezdeuskeria zoragarri bat

Dakidana zera da, bizi beharra dugula. Eta hemen bizi eta orain bizi. Jakin baino gehiago bizi, egunerokoarekin moldatu, gauza txikiak atondu, adiskideei deitu, bikote kidea zaindu, familia babestu... Ezdeuskeria bat, bai badakit, baina hori da bizia, ezdeuskeria zoragarri bat

Denbora-pasa

Gure etxe ondoko zinematokian ezagutzen gaituzte, edo bistaz behintzat. Aspaldi honetan sarritan joan gara, bai, gure seme txikietako bat elbarritzen ari baita. Oinez egitea gero eta zailago zaio, eta zinema, antzerkiarekin batera, gogokoan duen denbora-pasetakoa da.

Duela gutxi joan ginen bere gurpil-aulkia eroatera, kirurgia egiten ez dioten bitartean, sikiera, mugitu ahal izateko. Asko gustatu zaio berari tramankulua, eta egiten ari den egokitze prozesuaren barruan aurrerapauso inportantea izan da, dudarik gabe. Hauxe da, hain zuzen ere, ni harrituena naukana: zein egokiro ari den gure mutikoa minari, ezinari eta muga berriei baiezkua esaten. Gu geu baino askoz arinago, noski. Horri esker ari gara geu ere hobeto kudeatzen bere egoerak sortu dizkigun hainbat trago mikatz. Esate baterako, gure kiroldegian aurkitu dugun maisu berezi batekin igeriketako eskolak hartzen utzi ez digutenean. Bertan euren monitoreek beste inork ez dituelako ematen, eta Asierri ezin diote eman, espezialistak ez direlako. Edo zinematokian bertan haurra lepoan eraman behar izatea, bere aulkiarekin sartuz gero, atzeko lerroetako toki egokian baka-rrik gelditu behar dugulako.

Eguberrien inguruan gurean estreinatu diren hainbat haur film ikustera horrela joan gara, haurra arrekikilian hartuta, eta ezinegon bezalako bat gelditu zait soinean, filmok ikusi ostean.

Kanpai hots handiekin zetozen batzuk: estreinatu behar zirela nahitaez jakin dugun horiek film amerikarrak izan dira beti bezala. Irudi errealekoak eta aktore ezagunekin batzuk, animazio pertsonaiak nahastuta dituzten besteak eta animazio huts-hutsa oinarri dutenak. Azken hauetan 3D delako teknika nagusi izan da. Lehenengo paketea sartzen dira ikusleria nerabearentzako filmak, eta ama begietatik ikusi-

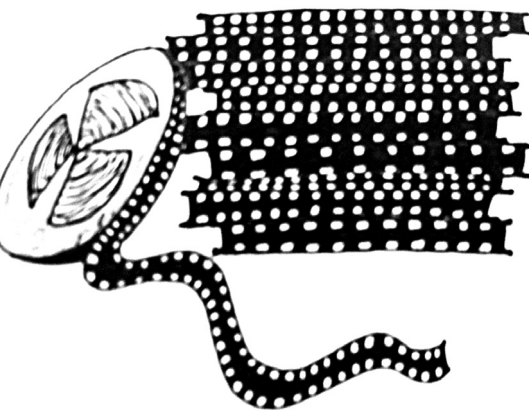
INIGO AZKONA

ta apur bat mingarri suertatzen zaizkit honako hauek: bizar zuri inpresentablea, umezain matxistak, maitagarri gozolarrosegia, heroi bortitzak eta ohiko bilakatu diren pertsonaia ustez barregarriak, baina original edo berriak ez diren neurrian aspergarriak direnak. Hauetako eta bestelako filmetan, askotan animaliak dira kondairak betetzeko erabilienak: erleak, arratoiak, katagorriak, hartz polarrak edo jostailu itxura dutenak; antzinako fabulen harian oso ahul eutsita. Aipatutako beste pertsonaia horien modura portatzen dira, nahiko era gorrotagarri, histeriko eta konpetitiboan.

Horietan guztietan azpimarratu daiteke, ordea, gidoi trinko umoretsua, erritmo ona

eta efektu bereziekin gauza harrigarrienak sinestarazteko kapazak direla egileak. Alabaina, guztietan ikusten da modu entretenigarrian soilik burutu direla, kontsumo arinerako produktuak direla, arin borrazten direla ikuslearen memoriatik, eta baten edo besteren kasuan amaiera biribildu gabe ekarri dutela. Laster bigarren parteia saldu behar digutenez, bada, ez die merezi nonbait lehena guztiz amaitzea, eta puntu suspentsibotan utzi dute.

Europar egindako animazio film batzuk ere izan ditugu ikusgai. Hauek ere animaliez eta jostailuez beteak, eta ares-tian aipatutako teknikak lortzeko gertu egon arren, gurea zen pertsonaien auto-kontrola, barne begirada, gorputzaren espresioa aurpegikoen eta hitz jarioen kaltean. Hau guztia alde batera utzi genuenetik, amerikarren lan histrioikoak imitatzen hasteko, bada, haien atzetik jarraitzen dugu, inolako emoziorik eroateko kapazak ez garela, hutsalak eta galduak, eta batzuetan lau-lauak, euskaraz estreinatu den baka-rrean bezala. ■

Estanis Etxebarria

ETXERAT-EKO KOORDINATZAILEA

Zenbatgarrena?

Egunkari batean agertu den ama baten eskutitzak halaxe dio: “Semeak, urtero lez, ez dit lore eskaintzarik egin, ez nau zoriondu”. Eskutitz hori semea komisaldegian eta inkomunikaturik dutela agertzen da. Ez jakin (non ote?) sakon batean murgilduta aurkitzen den ama baten eskutitza, hain zuzen ere. Jakinean, ordean, bere semearen gorputza sufritzen izango dela, torturapeko malko lodietan blai. Eta halaxe, halaxe izan ere amaiezina diren egun horien ostean, ama espetxera hurbildu eta mintzalekuaren kristal zikinaren atzealdean bere pertsonarik maitatuena ikustean; entzutean nola kolpatu duten, bortxa eta minaren eta dignitatearen korapiloa askatu nahian.

Beste ama bat hiru senideekin batera, Teruelgo espetxera zihoan suhia bisitatzen. Betiereko egun ilun eta arriskutsu horietariko batek bere baitan hartu eta hainbat bihotz umezurtz utzi ditu. Zenbatgarren tortura? Zenbatgarren erailketa?

Komisaldegietako tresneriaren erabilpenak, milaka euskal herritarren oihuak dakartza. Tortura. Urte bukaera honetan, errepide luze eta madarikatuak gurutzatzen behartuak diren senideen munduan hamaseigarrenaren heriotza ezagutu da. Euskal hiztegiaren “asaldatzeko” hitzak existitzen al du, bada? Bai, egon baita oraindik orain herri honetako agintari politikorik gertakizun hauek guztiak biolentziaren ondorio direla ukatzen duenik. Umiliagarria benetan, onartezina! Senidea etxetik eraman,

DANI BLANCO

egun luzetan torturatu, epailearen axolagabekezia begiz aurre pazientzia osoz bizi izan, espetxeratu, urrundu, isolatu, urte luzetan bakardadean murgilarazi... eta halaxe dutenari maitasuna eta elkartasuna eskaini nahian eginarazitako bide luze horiek hiltzen dituztenean, nolatan bada sufrimendu eta heriotza horiek biolentziaren ondorio direnik ukatu izana? Bai, Euskal Herrian banku makina batek edo egoitzaren fatxada batek eskubide gehiago ditu hainbat eta hainbat euskal herritarrek baino.

Biolentzia egin zaigu lege, eta lege atzeritarren inposizioak herri honi egiten dion eskaintza bakarra. Guzti horren ondorioetan barrena, urtea bukatzen eta berria abiatzen aurkitzen garelarik, balantzeen datu hotzak eta eskandalagarriak agertzen zaizkigu. Aurrera begira eta honekin guztiarekin behingoz bukatze aldera, azken-azkena zenbatgarrena izango ote darabilgun galdera da.

Donostiako Artzain Onaren katedraleko lurrin berezi eta sentikor pean, ohar bat herritarro: badugu izan sinesmen eta indarrik nahiko egiten diguten guztia geldiarazteko; geurea geureganatzeko; etorkizuna irabazteko, alegia. Animo Lupi eta agurrik beroena Natiri eta gugandik eraman zaituzteten gainontzeko guztioi. Euskal hiztegiaren “jarrera” hitza agertzen zaigu. Hitz hori aurre egiteko behararen argizat hartzen dugu. Guk jarrera hitzari “borroka” deitzen diogu. Behararen beharra. ■

TXANDAN
Juana María

Just do it

Egin ezazu besterik gabe. Hori izan daiteke izenburuaren bat bateko itzulpena. Eta kirol marka baten lelo honek

uste baino hobeto betetzen du XXI. mende-ko gure gizartea. Gizarte honetan haustura ikaragarria dago eskolaren eta familiaren artean. Eskola eta kaleko giroaren artean. Berdin zaigu telebista aurrean gaudelarik Kenian gerta daitekeen sarraski bat ikustea eta ondoren arte erakusketa baten irudiak. Eta adibide hauek ongi betetzen dute arestian aipatutako leloa. Edonork egin dezake nahi duena: kotxe bat erosi, neskalaguna jipoitu, homosexual bat iraindu. *Just do it.*

Arestian aipatu dut gizartean ematen diren hainbat haustura. Berezik, nabarmenena, gizartea eta eskolarena. Eskolak ezin du zuzendu, berregin, kalean gertatzen dena. Mundu birtual bat eraiki dugu ohartu gabe, eta birtualtasun horrek gainezka egin digu. Eta noski haustura horren aurrean egiten hari garena “pupuan trapa” rena da. Baina kaleak ilunak daude eta argizatzen ditugu nabarmen. Bakarrik gaude baina zentro komertzialak asteburuetan gainezka daude. Ahaztu gabe gizarte kontsumo honen beste gailurretako bat: denbora pasarena. Denbora kontsumitu. Azken finean *just do it.* ■

Xipri Ansellalde

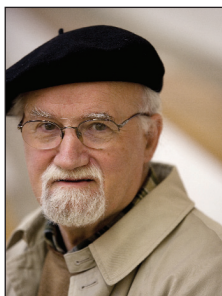
APAIZA ETA IDAZLEA

Rouco Varela eta familia

Gaitzeko manifa izan da Madrilén: Espainiako jendetzaren arabera, guk *Egunkaria*-ren alde egin genuenaren mailakoa. Bi gogoeta merezi ditu, ezta? Aitortuko dut Rouco Varela batere ez zaidala gustatzen, ezta Cañizares ere. Zapateroren kontra bildu ote dira jende oste horiek? Ez zait iduri Rajoyk gehiago entzunen dituenik bozak irabazten baldin baditu. Baina niretzat ez da aski zerbait Rouco, Cañizares, Zapatero ala Rajoyk errana izatea, gezurtzat ala egiazat hartzeko.

Demokraziaren izenean, Roucok badu Espainia batuaren alde mintzatzeko eskubidea, nik kontra bezala. Familia mota baten alde manifestatzekoa, beste batzuk Euskadi independentearen alde edo kontra bezala. Bakoitzak bere argumentuekin, nahi badu gehiengoa bereganatu. Baina familiari doakionaz, iduri luke “modernitateko” ikuspegiaz besterik aipatzea debekatua dela, “zuek, ixilik!” oihuak entzun gabe. Galdera zenbait egin nitzake.

Urtean 7.000 etorkin beharrezkoak dira EAEn. Belaunaldi batez 200.000. Ez ote sortze baino heriotza doble eta gehiago dugulako? Horrek ez ote du deus ikustekorik familia mota bat edo bestearekin? “Modernitateak” ekarri familiaren ala tradizionalaren ondorioa da? Lehenak ez ote du euskal populuaren desgertzea ekartzen? Gizonaren historian populuak desagertu dira. Zergatik ez gurea?

DANI BLANCO

Euskal herri batek iraun dezan, zilegi ote da, guk haurrak egin nahi ez ditugulako, indio eta beltzei eskatzekoa urtean 7.000 egin ditzaten guretzat? Musu-truk. Edo esker txarrean truk. Gure garapena segurtatzeko. Gure zahar arranda edo erretiroa pagatzeko. Zuzen da, bizitzeko, egunean euro batez petik daukan Niger-eko emazteak haurrak egin ditzan, hazi errentagarria izan arte, gu asean eta betean bizi gaitzen? Emazte horri galdetzen ahal diogu egunean bi edo hiru kilometro egitea hama-bost litro buru gainean, Europak zerrirentzat debeka lezakeen ura emateko edatera bere haurrei, gure ongizateagatik?

Normal ote da seme horiek milaka joan daitezen itsas zolara, Afrika eta Kanariar Uharteak, Gibraltar, Espainia, Sizilia, Zipre edo Arabia artean? Herri izen horiek argi erakusten dute nor noren bizkar bizi den.

Normal ote da “modernitateko” kotzoei sexu-janiza asetzeko, Amerika, Afrika edo Eki Europatik ekar ditzaten puta-esklaboak (putetarik %90)? Ez dadin ez polizia nazional ez ertzaintzarik izan esklabo horien libratzeko?

Horrelakoak ezin jasanak zaizkit niri. Horrelakoak ez gertatzeko, ez dut familia tradizionalaz besterik ikusten, ukitu zerbait behar badu ere. “Modernitateak” ekarri digun familia berriaren aldekoek erakuts dezatela zer aterabide duten gorago aipatu *arazoxka* horientzat. ■

« Normal ote da ‘modernitateko’

kotzoei sexu-janiza asetzeko,

Amerika, Afrika edo

Eki Europatik ekar ditzaten

puta-esklaboak?

HIRUKO TXIKIAN

Joxemari Ostolaza

Eguneroko ogibidean nekez izan dezaket aukera askatasunez mintzatzeko, merkatuak aukeratzen baitizkit harremanak. Geroz eta gogorragoa zait

lana eta askatasuna batera bizitzen. Bortxatua izan den emakumearen antzera, hala iritzi nago, inoiz torturatua izan denak ezingo du hura ahanzi. Bortxatzaileek ezin omen dute sendatu. Gizarteak ezin ditu jasan eta zikiratze formulen egokiera eztabaidatzen da publikoki. Edonor da gauza iritzia emateko. Gorka Lupiañezen deskribapenen latzak ez du biderik egin jendartearen. Ez zuten ospitalizatu behar izan urgentziz. Ez da Igor Portu lesakarraren kasua.

Lupiañez

Hala ere, txiki-txiki egin izanak publiko egin du ohikoa dena. Euskal militanteak torturatzen dituzte. Eta Espainia demokrata dela sinetsita bizi

nahi dutenen eremutan, egia honek deserotasuna sortzen du. Bertsio ofiziala dute kondoi. Torturatzaileak funtzionario. Eta batzuetan, behar bada, erotu ere egiten dira eta desmasiak egin. Eszedentzia beharko lukete, gogorra baita beren ofizioa. Izan ere, hauek gaizkiari aurre egiten profesionalak dira eta ez eriak. Eta zinismo intelektualak horrela egiten du bide luze eta zabala, isiltasuna ibilgailu eta abidura handiz. Milaka dira joan urtetan torturatutako euskal militanteak, ahanzturaren ona bizi ezingo dutenak. ■

Urtarrileko aldapan jarriak

I

Gabonak dira garai
liluragarria...
Argiak bezalaxe
pizten da herria...
Jenio txarra gorde
atera irria...
Ez nago erruz libre
erdian jarria
baina bota nahi nuke
lehenengo harria.

J.R. / ARGAZKI PRESS

V

Zenbat muxu alperrik
zenbat konpromisu...
Dagoeneko harrak
barrua jan dizul!
Pobrezia munduan
larria da aizu...
Urtarrileko aldapa
zer den ez dakizu?
Jarri ispilu aurrean
ta ikusiko duzu.

II

Gabon gauean nuen
arraro gorputza,
zabaldu eta gero
gezurraren kutxa.
Ni ere ibili naiz
bultza eta bultza.
Ze euskaldunak garen!
Txakurraren putza...
Olentzero ez al da
sustituto hutsa?

IV

Nola maite ditugun
espektakuluak,
Erregetako rosco
edo erregaluak,
ile-apaindegi eta
taberna kontuak.
Etxeko salaraino
ditugu sartuak
espainiar monarkia
eta gameluak.

VI

Polboroi itxurako
elurra ari du.
Baskulak zerbait pasa
dela esan digu,
hamar egun hauetan
bat, bi edo hiru.
Libreta eguneratu
ta ez da nahiko diru
Gabonetako estra
nora joan zaigu?

III

12 mahatsak jaten
ditugun aldiro,
leporaino beteta
ez da izaten giro,
baina hala ere pozik
zeruari tiro,
denei urte berri on
esan maitekiro...
Kulero gorriena
ahaztu zait berriro!

VII

Nahiz ta egingo duten
prezioek behera,
nahiz ta esan minduta
dugula kartera,
berdin egingo dugu
hemendik aurrera.
Berriz joango gara
Corte Inglesera
behar ez diren mila
gauza erostera.

Denboraren makina
Frankismoaren
prentsa uniformea

❑ *Ezpalak*
❑ *Argitalpenak*

❑ *Denbora-pasak*
❑ *Makina bat kontu*

Thesi
Zumaia: arrauna
eskuan gazi-gezak
dastatzen

ARGIA

erdiko kaira

kultura eta aisia

Huarte

Arte Garaikideko Zentroa

Modan daude arte zentroak. Lehen museoak edukitzeak hiriari nolabaiteko estatusa ematen bazion, orain arte zentroen garaia da. Bilduma propioa osatu eta erakustez arduratu ordez, behin-behineko erakusketak eta proiektu zehatzak ekoiztu eta kudeatzen dituzten gune dinamiko izatea da zentro hauek duten ezaugarria, eta asmoen artean izan ohi dute lekuan lekuko artista gazteen bilgune izatea, baita bertako sorkuntza eta nazioartekoa uztartzea ere. Adibide sorta ederra badugu gure inguruan: Gasteizen Krea, Donostian Tabakalera edo Uharten Huarte Arte Garaikideko Zentroa, esate baterako. Argi-ilunez eta zalantzez betetako zenbait urteren ostean, azken hori izan da ofizialki bere atea zabaltzen lehenengoa.

2008ko urtarrilaren 20a

NERE LUJANBIO

ARGIA

29

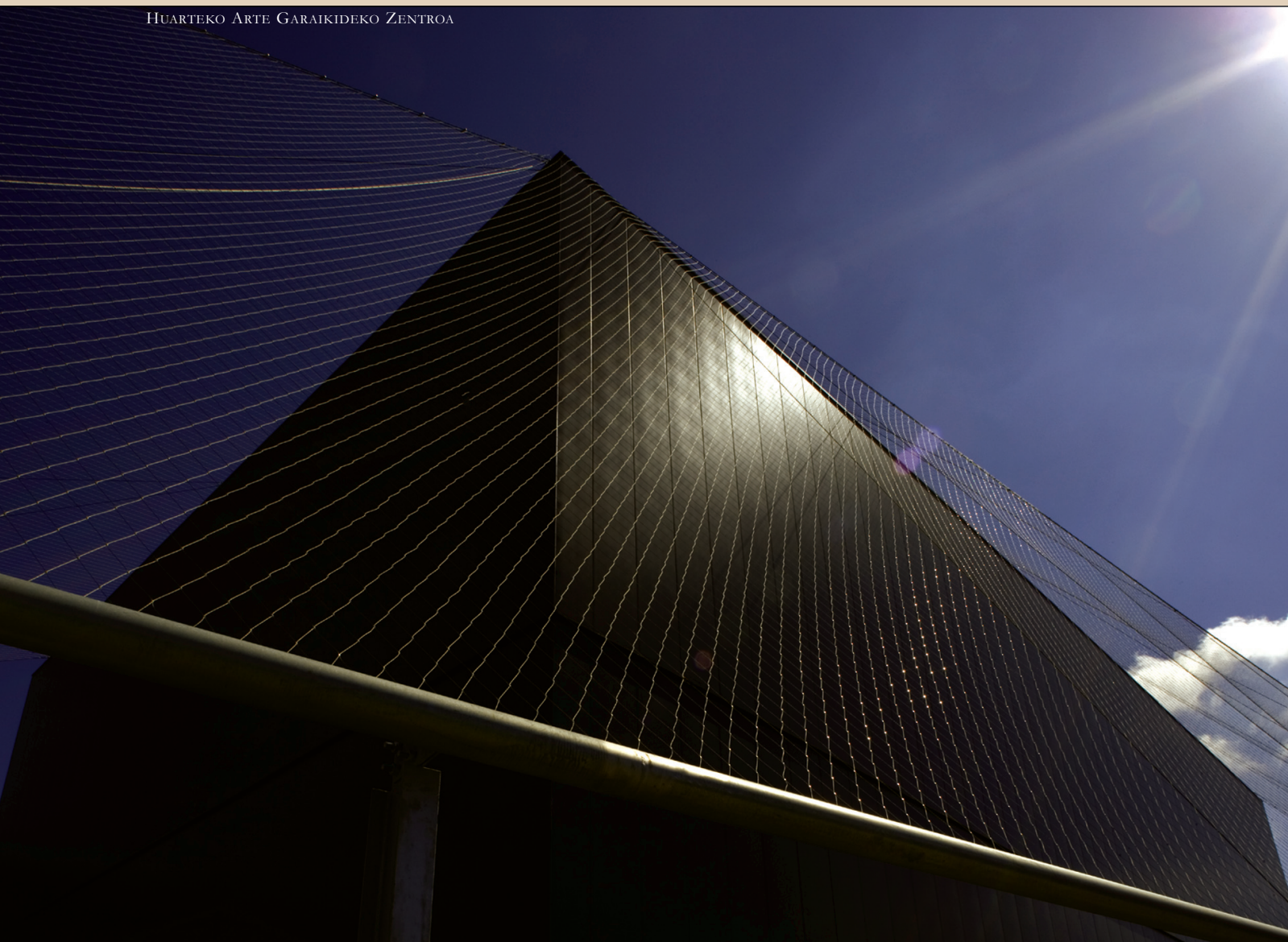
Etorkizun beltzeko kutxa beltza

IRUÑERRIAN KOKATUTAKO herria da Uhar-
te, 5.000 biztanle inguru dituen. Inguru-
nea ezagutzen ez duenak arretaz gidatu
beharko du hara iristeko, bide seinaleek ez
baitute laguntza handirik ematen. Baina
behin Uhartera iritsita ez dago galbiderik,
herri erdian kutxa beltz handia eraiki dute
sare metalikoz inguratua, arte garaikideari
eskainitako gun berria, eta agintariek eta
zuzendaritzak behin eta berriz azpimarra-
tzen dutenez, Nafarroako lehena. Bitxia da
horrelako herri txikiko etxebizitzaren artean
bat batean eraikin berriarekin topo egitea.

Sentsazio arraroa eragiten du, eraikina
inguruneari ez bategokio bezala, arrotz
balitzaio bezala.

Dena den, sentsazioa soilik izango den
esperantzan sarreraren bila aurrera egin, eta
bigarren zantzua ere ez da hobe. Kanpotik
begiratuta, kutxa beltza hermetikoa da;
beharbada hotzogatik, ate guztiak itxita ditu;
eta larunbat eguerdia izan arren zalantza era-
giten du, irekita ote dagoen. Ateetako bat
hautatu, bultza, eta bai, zabalik dago. Beraz,
aurrera, deskubritu dezagun kutxak barruan
gordetzen duena.

HUARTEKO ARTE GARAIKIDEKO ZENTROA

HUARTEKO ARTE GARAIKIDEKO ZENTROA

Jendaurreko ekitaldietarako prestatua dago eraikina.

Kanpotik beltza dena, argia da barruan. Ez dago dekorazio handirik, espazio garbiak eta zementuaren biluztasuna dira nagusi. Guztira 6.500 metro koadro ditu eraikinak, horietarik 2.300 erakustaretoetara bideratuak. Hiru solairutan banaturik, hiru erakustareto ditu. Lehenengo pisukoa erabat itxia da, argi naturalari biderik uzten ez diona. Beste biak aldiz bai: elkarrekin komunikatuak daude eta argiztapen naturalak janzten ditu. Horiez gain, artistentzako tailerrek, jarduera didaktikotarako gunek, kafetegiak, mediatekak eta ekintza artistikoak aurrera eramateko ere erabiliko den aparkalekuko espazioak betetzen dute eraikinaren azalera.

Zentroaren lan ildo nagusia arte garaikideak hartuko badu ere, askotariko erabilpena izango duen zentroa abian jartzea omen da arduradunen asmoa. Haurrentzat nahiz helduentzat tailerrak izango dira, antzerki eta dantza emanaldiak ere antolatuko dituzte eta musikak ere izango du tartea programazioan.

Asmo onak bai, jendea falta

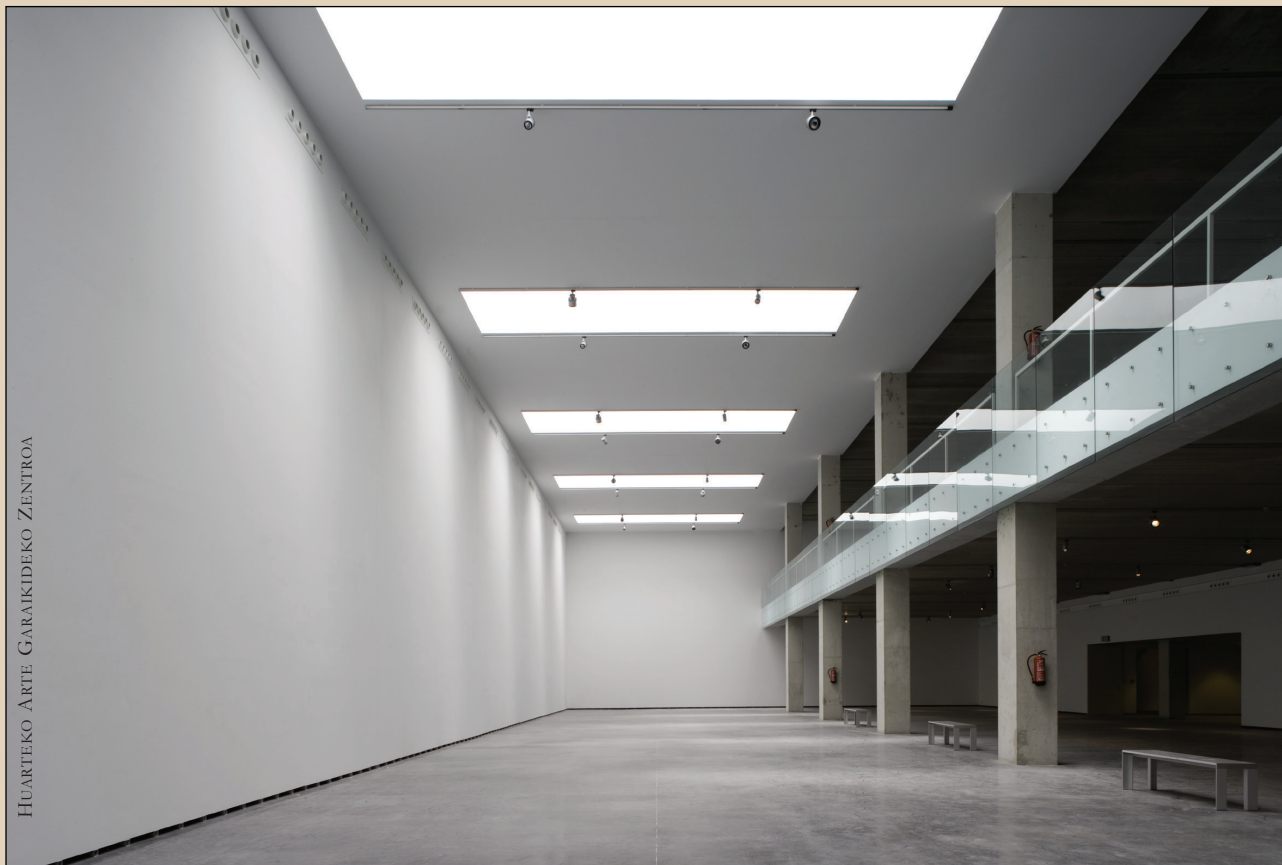
Iazko apirilean, zentroa zabaltzeko prest egon aurretik eta hauteskundeekin estuki

Mekako Kaaba dakar gogora
kanpotik Huarte Arte
Garaikideko Zentroak. Hemen
erromesak falta dira ordea

loturiko ekitaldian, Miguel Sanz Nafarroako presidenteak inaugurazio plakari estalkia kendu zion arren, zentroaren ibilbidea joan den urrian abiatu zen. Bertako eta nazioarteko artisten erakusketak antolatuta, hasieratik etorkizunean zentroak izan nahi duenaren bidea argi utzi dute.

Udalak bultzatu eta aurrera eramandako proiektua izan arren, zentroaren kudeaketa Donostiako Ordóñez-Falcón Fundazioaren esku geratu zen lehiaketa publikoaren ostean. Fundazioa argazki eta bideo bilduma garrantzitsua- ren jabe izan arren, proiektu honetarako bilduma propioak alde batera utzi eta aldi baterako proiektuak bultzatzea erabaki zuten. Programazioa zabala eta askotarikoa izango omen da, eta hori aurrera eramateko, arte munduan ibilbide garrantzitsua duten pertsonen osatutako aholku batzordearen irizpideak jarraituko dituzte.

Inaugurazioaren inguruko ekitaldi eta adierazpenetan azken aldi horrelako proiektuei loturik maiz entzun diren hitzak aditu ahal izan genituen: bertakoa eta nazioartekoa lotuko dituen gunea izango

Eraikina beltza da kanpotik. Barrutik berriz, argitasuna da protagonista. Espazio garbiak eta zementuaren biluztasuna nagusi.

dela, artista nafarren babesgune izango dela, bilduma propioa bultzatu ordez esperimentazioa eta berrikuntza bultzatzea izango duela ardatz, artea jendearen eskura jartzea duela asmoa... Hitz ederrak dira, eta interesgarriak. Asmo on horiek guztiak errealitate bihurtzea ordea, ez da nolanahi-lana izango.

Eraikina bisitatu eta kutxa beltzetik ateratakoan, tamalez, hasieran izandako sentsazioa ez da desagertu, areagotu baizik. Eraikineko bisitari bakarra neroni izateak panorama nahiko tristea irudikatzen du, eta etorkizunari begira ez du itxaropen-tsu izateko aukera handirik ematen. Kanpotik begiratuta Huarte Arte Garaikideko Zentroak Mekako Kaaba dakar gogora. Hemen erromesak falta dira ordea.

Urrunegi joan nahi eta ezin pisua eraman

Nahiz eta Huarte Arte Zentroa berriki zabaldu den, ibilbide luze eta zalapartatsu xamarra izan du azken urteetan. Uharteko udalak proiektua abian jartzea erabaki zuenetik aldeko eta kontrako iritzia izan dira, proiektuaren egokitasuna, helburuak, kudeaketa,

finantzaketa eta etorkizunarekiko zalantzak piztu dituztenak.

Nafarroan arte garaikideari eskainitako azpiegitura baten beharra azpimarratu arren, hasieratik sortu ziren kritikak gisa honetako proiektua Uharteko udalarentzat gehiegizko pisua izango zela ziotten aldetik. Askok proiektua operazio urbanistiko eta ekonomiko modura ikusi zuten, eta behin eta berriz salatu zuten herriko errealitateetik urrun zegoela eta benetako behar artistiko eta kulturalak ez zituela kontuan hartzen.

Lehiaketa bidez zentroaren kudeaketa Ordóñez-Falcón fundazioari eskaini izanak ere kritika eta zalantza ugari piztu zituen, zenbaiten iritziz ez baitzen lehiaketa garbia izan eta esleipena aldeztu aurretik erabakita egoteko zantzuak omen zeuden.

Baina zalantzarik gabe, arazo gehien eragin dituen kontua zentroaren finantzaketari dagokiona izan da. Zentroa zabaltzerako, Uharteko udalak 9 milioi euro inguru gastatu zituen eraikinean eta proiektua martxan jartzeko lanetan. Nafarroako Foru Gobernuak milioi bat euroko laguntza

Nafarroako Gobernuak
Huarte Arte Garaikideko
Zentroaren aurrekontua bere
gain hartzeko konpromisoa hartu
du, hori bai, zentroko
patronatuan gehiengoa izatea
baldintza modura jarrita

Enrique Ordóñez, Ordóñez-Falcón
Fundazioko presidentea da Huarte Arte
Garaikideko Zentroaren arduraduna.

eman du orain artean. Kudeaketa gas-
tuei dagokienez, bestalde, lehiaketa
irabazi zuen proiektuak urteko 1,2
milioi euroko aurrekontua aurkeztu
zuen. Hasieran, aurrekontu hori
Uharteko Udalaren esku egongo zela
aipatu bazen ere, gerora, Nafarroako
Gobernuak gastuaren erdia (600.000
euro) bere gain hartzeko ardura hartu
zuen, lehenengo urtean behintzat.
Zentroaren inauguraziotik bi hilabete
besterik igaro ez zirenean, ordea,
Uharteko Udalak –2007ko maiatzeko
hauteskundeez geroztik NaBai-ren
eskuetan dago– aurrekontua gehie-
gizkoa zela –udaleko ohiko aurrekon-
tuaren %20, hain zuzen– eta ezin
ziola aurre egin erabaki zuen, Nafa-
rroako Foru Gobernuari bere gain
har zezala eskatuz. Gobernuak eskae-
ra onartu eta Huarte Arte Garaikideko
Zentroaren aurrekontua bere gain hartzeko
konpromisoa hartu du, hori bai, zentroko
patronatuan gehiengo izatea baldintza
bezala jarrita.

JAGOBA MANTEROLA / ARGAZKI PRESS

Hasi besterik ez da egin Huarteren bidea
eta ziur egon gaitezke oraindik zalaparta eta
ika-mika ugari izango dela bere inguruan.
Tamalez, guztia artearen, bertako artisten eta
herritarren kaltetan. ■

Jaso astero **ARGIA** etxean

Abantaila ugari izateaz gain, Harpidedunen Guneko kide ere izango zara

Izen deiturak:
 Helbidea: Posta kodea: Herria:
 Herrialdea: Jaioteguna:
 N.A./I.F.K.: Tel./Faxa: e-posta:
 Ordainketa mota: ☐ Bankuz
☐ Taloiez
☐ Transferentziaz KOMUNIKAZIO BIZIAGOA S.A.L-ren kontura (ARGIA): 3035 0036 14 0360048647
 Bankuz ordaintzekoek betetzeko soilik
 Banku edo aurrezki kutxa:
 Titularra: N.A./I.F.K.:
 Titularraren helbidea: Titularraren telefonoa:
 Entitatea: _____ Sukurtsala: _____ K.D.: _____ Kontu zenbakia: _____
 Data: Sinadura:

Harpidetza-orri hau zure datuekin bete eta helbide honetara bidali: 142 P.K. / 20160 Lasarte-Oria –Gipuzkoa–

Aukeratu ongi etorri oparia

“Kirolaz Badakit”
mahai-jolasa

“888 txiste” liburua

“Txoriak-txori”
laminia

%25eko beherapena
ikasle bazara

Urtebeteko harpidetza:
2008ko prezioak

135 € Hego Euskal Herrian
165 € Ipar Euskal Herrian

Naturpolis

NOBEDADEA

Erakutsi ezazu
ingurumena
zaintzeko gai
zarela galderak
zuzen erantzunez
eta lortu itzazu
puntuak Lohiker
maltzurari
aurre egiteko.

urtetik
8
gorakoentzat

27€

ARGIAren
hapidedunek
%15eko deskontua

ESKAERAK | 943 37 15 45 | denda@argia.com | www.argia.com/denda |

Argitalpenak

Diskoteka

IKER BARANDIARAN

Une iraunkorak Su ta Gar

JO TA KE EKOIZPENAK

Iraupena: 1h15'00"
17,55 euro

Balio duten une bereziak, gordetzeko modukoak

Eibarko (Gipuzkoa) talde beteranoarentzat 2006 inflexio puntu garrantzitsua izan zen. Diskoetxe eta managementetik aparte, beren bidea bakarrik egiteko apustua egin zuten. *Jainko bilen uhartean* diskoa kaleratu eta borrokan aritu ziren, bai agertoki gainean, zuzenekoan, baita beste esparru askotan ere. Are gehiago, lehen ere gorriak pasa zituztenetik taldea batuta dago zeharo. Aipatutako inflexio puntu horretatik gaur egunera arte bizi izan dutena erakutsi nahi du ikus-entzunezko dokumentu honek: batetik, hiru kontzertu erraldoitan (Bilbo, Eibar eta Iruñea) jasotako irudiak bildu dituzte, taldearen gaur egungo sasoiaren erakusle; eta bestetik, zaleek ikusten ez dituzten taldearen pasarte eta egoera xeble bezain hunkigarriak. Bi aldeak erakusten dituen lan orekatu eta osatua, zalanza barik.

SU TA GAR

«Jarraitzaile gaztetxo asko izatea da bizirik jarraitzen dugunaren seinale onena»

Une iraunkor hunkigarriengatik ez balitz, Su Ta Garrek ez luke jarraituko?

Seguruenik ez. Hori oso garrantzitsua da, ondo pasatzea. Hori eta zaleak edukitzea. Bi faktore horiek ezinbestekoak dira.

DVD hau egiteko azken urtean anonimotasun gabe ibili zarete, beti kame-rarekin?

Ez pentsa. Kamera hori guk aldean eraman dugu, eta nahi izan dugunean besterik ez dugu piztu. Hasieran ez zegoen pentsatuta kontzertuez gain bestelako irudirik kaleratzea, baina polita zela iruditu zitzaigun. Lan handia izan da aukeraketa egitea.

DVDaren helburuetako bat izan da zuen beste alderdiak erakustea? Nola lan egiten duzuen eta nolakoak zareten ikusgai jarri duzue.

Bai, estudioko irudien helburua izan da nola grabatzen dugun erakustea. Eta badira gauza asko normalean ikusten ez direnak. Furgonetan, parrandan... Gure entzuleei dedikatu nahi izan diogu, beraiek ere apur bat protagonista egiteko.

Entzuleekin gero eta konexio bereziagoa daukagu; eta guk ere gero eta gehiago estimatzen dugu egiten duguna. Hori transmititu egiten da.

2006 urte berezia izan zen Su Ta Garrentzat. Zuek bakarrik aurrera egitea erabaki zenuten. Balantzea egingo zenukete?

Pozik gaude. Egia esanda, ia ez gara gelditu eta ez dugu denborarik hartu atzera begiratu eta hausnarketa egiteko. Uneoro hurrengo proiektuari begira gabiltza, ahalik eta gehien ematen.

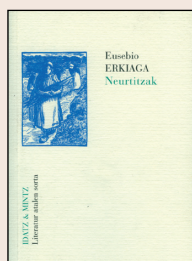
Harrigarria da zenbat gaztetxok jarraitzen zaituzten. Hori da zailena, eta aldi berean bizirauteko berme onena...

Bai, guretzat ikaragarria da. Adin guztietako entzuleak ditugu eta asko oso gazteak dira. Oso berezia da herri batera jotzera joan eta jakitea han daudenak ezin direla beste herri batzuetara zu ikustera joan. Haiek ematen dutena itzela da. Seguruenik hori bizirik gaudenaren seinale da. Egia esanda, urte hauetan guztietan ez gara inoiz gelditu eta diskoak kaleratzen jarraitu dugu.

Liburutegia

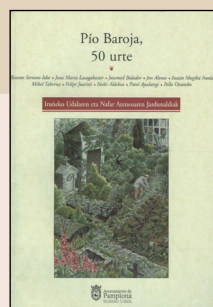
PILAR IPARRAGIRRE

Neurtitzak
Eusebio Erkiaga
LABAYRU IKASTEGIA
72 orrialde

Erkiagaren neurtitzak

Labayru Ikastegiak bere Idatz eta Mintz sailean aurkeztu du Eusebio Erkiagaren *Neurtitzak* liburua. 1912an Lekeition jaio eta 1993an Bilbon zendu zen idazleak bere garaian idatzitako poemetako zenbait daude bilduta; aurretik argitaratutako *Goizean eta arratsean*. *Eskubete neurtitz* Eusebio Erkiagaren poesia bilduma osotik aukeratutakoak dira liburu honetan azaltzen direnak. Olerkariaren pentsaera agerian geratzen da: herria, familia, fedea, ohiturak eta bizimodu tradizionala, baita 1936ko Gerra zela-eta, heriotzak edo erbesteak eramane zizkion lagunak ere. Aurreko urteetan euskal giroan egondako susperraldia guztiz isildu zuen gerrak, idazleetako batzuk hil, beste asko erbesteratu eta gainerakoak zentsuraren zigorpean utziz. Eusebio Erkiagak berriz, txiri-txiri jarraitu zuen idazten. ■

Pio Baroja, 50 urte
Batzuen artean
IRUÑEKO UDALA
190 orrialde
10 euro

Euskal idazleak, Pio Barojaren literatur lana gogoratzen

Pio Barojaren heriotza gertatu zenetik 50 urte bete zirenean, Nafar Ateneoak eta Iruñeko Udalak elkar hartuta jardunaldi batzuk antolatu zituzten idazlearen omenez. Horietan hainbat idazlek eskainitako hitzaldiak agertzen dira *Pio Baroja, 50 urte* izeneko liburuan. Alde nabarmenak daude jardunaldi haietan parte hartu zutenen ekarpen eta ikuspegien artean, eta horrexek egiten du Iruñeko Udalak agertu berri duen liburua interesgarri. Bixente Serrano Izko, Jesus Maria Lasagabaster, Joxemiel Bidador, Jon Alonso, Inazio Mujika Iraola, Mikel Taberna, Felipe Juaristi, Iñaki Aldekoa, Patxi Apalategi eta Pello Otxoteko dira, besteak beste, liburuan azaltzen diren iruzkinen egileak. ■

Xabier Silveiraren aurreneko nobela

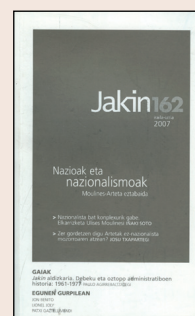
Gaztelaniaz idatzi du Xabier Silveira bertsolariak bere aurreneko nobela. 1990eko hamarkadan Euskal Herrian izandako kale borrokaren fenomenoaren gainean osatutako 140 orrialdeko eleberria da *A las ocho en el Bule*. Liburua gertakari horietan oinarrituta dagoen arren, protagonistak lagunekin, drogarekin eta sexuarekin dituen gorabeherak ere azaltzen dira narrazioan. Liburuan agertzen denarekin erabat ados egon ala guztiz kontra, irakurketa etengabe aurrera eramatera bultzatzen duen liburu horietakoa dela esan daiteke. Nolanahi ere, agertzen duena fikzioa dela azpimarratzen ahalegindu da Xabier Silveira, aipatzen dituen lekuak, kaleak eta nola ez protagonisten izenak errealtatearekin zerikusik batere ez dutela, alegia. ■

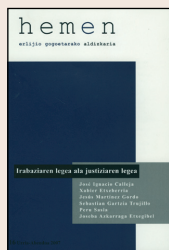
A las ocho en el Bule
Xabier Silveira
TXALAPARTA
140 orrialde
14 euro

Nazionalismoa eztabaidagai

Jakin aldizkariaren azkeneko zenbakian nazionalismoaren teoria politikoaren gaineko eztabaida akademikoa plazaratu dute. Eztabaidaren oinarrian 2001eko udaberrian Ulises Moulines zientziaren filosofoak argitaratu zuen *Manifestu nazionalista* liburu iskanbilatsua dago. Nazioen eta etnien izaeran jarri zuen arreta Moulinesek liburu horretan, nazionalismoaren aldeko argudioak agertzeko. Aurelio Arteta filosofoaren erantzuna jaso zuen testuak. Bien arteko eztabaida gogorra hasi zen ondoren. *Jakin*-en 162. zenbakian, Iñaki Sotok Ulises Moulinesi egindako elkarrizketa argitaratu dute, nazio kontzeptua eta nazionalismoaren teoria politikoa oinarri hartuta; eta jarraian, bere garaian Moulinesek eta Artetak izandako eztabaida latzaren mamiaz Josu Txapartegik egindako laburpena eskaini dute. ■

Jakin
Batzuen artean
JAKIN
112 orrialde
9,50 euro

Hemen

Batzuen artean

EUSKAL HERRIKO
ERLIJIOSO BIZITZAREN
TEOLOGI INSTITUTUA

128 orrialde

27 euro
(urteko harpidetza)

Irabaziaren legea eta justiziaren legea

Onak dira ondasunak eta ona da gozatzea. Baina denok gozatzekotan, ez bestela. Horrelaxe ekin dio Joxe Arregik *Hemen* erlijio pentsamenduko aldizkariko azken zenbakian egin duten *Irabaziaren legea eta justiziaren legea* izeneko gogoetari. Ekarpenean artean honakoak, besteak beste: José Ignacio Calleja Sáez de Navarrete *Etika eta negozioak*; Xabier Etxeberriaren *Jesus eta dirua*; Jesús Martínez Gordoren *Dogmatika neoliberal eta Jainkoaren misterioa*; Sebastian Gartzia Trujilloren *Prometeo, Diskoboloa ala Sumariarra?*; Peru Sasiaren *Herriaren Etika: ekonomia Zuzentasunaren zerbitzura jartzen*;

eta Joseba Azkarraga Etxegibelen *Zentzu lan egin, zentzuz bizi. Arrasateko kooperatibistoen esperientzia*. ■

Aingeruak ikus zitzakeen neskatoaren abenturak

Zortzi urtetik aurrerakoentzat Aitor Aranak idatzitako kontakizuna da *Aingeru*. Itsasoa guztiz haserre zen egun batean hondartzan egotea egokitu zitzaion neskato batek ikusitako gertakari bereziaz mintzo zaigu. Ia inork ikusterik ez dituen zeruko aingeru batekin egin zuen topo. Hondartzatik hoge metro eskasera erori zen itsaso haserrera aingerua, eta neska txikiak, gainean zeraman arropa kendu, uretan sartu eta "salbatu" egin zuen. Eta abentura asko bizi izan zituzten elkarrekin. ■

Aingeru

Aitor Arana

IBAIZABAL

88 orrialde / 8,90 euro

RUBEN RUIZ

«Uste dut hurrek jolas bat aurkituko dutela poemotan»

Zer du azpimarragarri lan honek?

Estruktura aldetik esan dezakedana hauxe da: bertan jasotzen direla urteak dituen hamabi hila-beteak. Hilabete bakoitzeko hiru poesia agertzen dira. Aurrenekoa zuhaitzen bati eskainia da; bigarrena, animalien bati, eta hirugarrena, natur fenomenoren bati. Luze joko luke den-denak agertzea, baina zuhaitzetan bada ezkia, gorostia, pinua, bonsaia eta bestelakorik; animalietan berriz, ardia, zikoina edo balea besteak beste; eta natur fenomenoetan, kazkabarra, tximista edo eklipsea azaltzen dira.

Nola osatu zenuen lana?

Hasieran, modu inkontzientean. Ohartu gabe hasi nintzen hitzekin jolasten. Akaso inguruak-edo bultzatua ekin nion proiektuari. Baztan aldean nengoen, Elizondon, hango eskola batean maisu nintzen hau idazten hasi nintzen. Eta konturatu gabe poema guztiek naturaren norabidea hartu zuten. Gero pentsatu nuen hilabete bakoitzean halakoren bat egokitzea, eta horrela osatu nuen bilduma.

Nola kokatu dituzu poemak?

Saiatu naiz naturari kasu egiten. Esate baterako kukuak, noiz egingo du kuku? Apirila aldean. Bada, kukuaren poema hantxe dago kokatua. Izokina noiz bueltatuko da sortu zen lekura? Abenduan. Bada hantxe kokatu dut berari eskainitako poema. Horrela denak. Nolanahi ere, poemon oinarria errima da, eta uste dut hurrek irakurtzerakoan jolas bat aurkituko dutela poemotan, errimek lagunduta. Bestalde, metrikari oso laburrera jo dut, trinkotasuna eta edertasuna bilatu nahian.

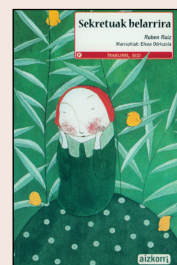

egileari galdezka

Haurrentzako poemaz betetako urtebetea

Lanbidez maisua dugu Ruben Ruiz gasteiztarra eta esan daiteke ikasle dauzkan edo izan

dituen haurren adineko-ei zuzendu ohi dizkiela idazten dituen liburu guztiak. Aizkorri argitaletxearen eskutik plaza-ratu duen azkena ere etxeko txikienean artean poesia zaletasuna pizteko asmotan burutu du. Sei urtetik aurrerako neska-mutikoak izan ditu gogoan *Sekretuak belarrira* poema bilduma osatzerakoan. Urteko hilabete guztiak agertzen dira, hilabete bakoitzean hiru poema. Urtarrilean, ardiari, kazkabarrari eta gorostiari eskainitako lerroak aurkituko ditu irakurleak. Otsailean berriz, zikoinari, behelainoari eta ezkiari jarriak. Martxoan ostruka, ortzadarra eta bonsaia izan ditu gai Ruben Ruizek. Apirilean kukuak, tximista eta gereziandoa. Maiatzean loroak, galarra eta haize jostuna. Ekainean

Sekretuak belarrira

Ruben Ruiz

AIZKORRI

48 orrialde

6,50 euro

maskorra, eklipsea eta palmondoa. Uztailean tximinoa, ipurtargia eta zumarra. Abuztuan balea, oskorria eta sahatsa. Irailean otsoa, lurrikara eta makala. Urrian antzara, musua eta haritza. Azaroan usoa, artista eta nekosta. Eta abenduan izokina, txinparta eta pinua. *Sekretuak belarrira* liburuak poema guztiak Elena Odriozolaren marrazki adierazgarri apainduta daude. ■

Ezpalak

JON TORNER

Fernando Beorlegui margolaria hilaren 6an hil zen, Irunen, 79 urte zituela. Beorlegui Arrizabalagan (Nafarroa) jaio zen, baina Eibarren (Gipuzkoa) margotu zuen koadro gehien. Daniel Txopitea, Paulino Larrañaga eta Marino Plaza artisten adiskide izan zen, eta aurreneko biekin Goruntz taldea sortu zuen 1974an.

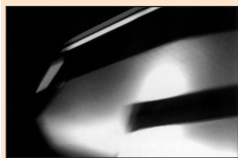
Nagore Lozano

eta Sahatsa Jauregi euren argazki eta marrazkiak jarri dituzte ikusgai Hernaniko Biteri kultur etxean. *Bi Spera* izeneko erakusketa urtarilaren 29a arte izango da zabalik.

Josune Ariztondo izango da hurrengo urteetan Bizkaiko Foru Aldundiko Kultura diputatu berria. Ariztondok 2000. urtetik 2007ra Euzkadi Buru Batzarreko idazkaritzan egin du lan. Orain arte Kultura diputatua Belen Greaves izan da.

Alexandra Baurés argazkilari frantziarrak *Diario Kilómetro* izeneko erakusketa

paratu du Iruñeko Contraluz galerian. Hilaren 31 arte izango dira argazkiak ikusgai.

Film ugari eskainiko dituzte Bilboko Gay-Lesbo-Trans Zinema Jaialdian

Hilaren 21ean Arriaga antzokian egingo den galak emango dio hasiera Zinegoak Bilboko Gay-Lesbo-Trans Zinema jaialdiaren bosgarren edizioari. Urtarrilaren 27ra bitartean film labur eta luze ugari proiektatuko dituzte Capitol zinematan, Bilborocken, Fnac-en eta El Carmen aretoan.

No regret filmak (argazkian) jarriko du abian jaialdia, urtarilaren 22an, arratsaldeko 17:00etan Capitol zinematan. Egitarau osoa www.zinegoak.com webgunean kontsulta dezakezue.

Herri idazleak bilduko dira Bardozen

EUSKAL IDAZLEEN ELKARTEAK antolatuta, *Liburiko Egunak*, Herri idazleak Bardozen jardunaldiak egingo dituzte hilaren 18tik 20ra bitartean Lapurdiko herri horretan. Frantziako Estatuko hizkuntza gutxituetako 25 idazlek —euskaldunek, korsikarrek, alsaziarrek, okzitaniarrek...— parte hartuko dute hitzaldi, mahai-inguru, errezitaldi eta gainerako ekitaldietan. Informazio gehiago: www.idazleak.org.

Hamaika Bertuteren 1. urteurrena

HAMAIKA BERTUTE taldeak lehen urteurrena ospatu zuen pasa den larunbatean Durangoko Plateruenan. Berrogeita lau bertsolarik eta hiru gai-jartzailek egin dute jada bat ekimenarekin. Taldeko kideek agertu dutenez, iaz 170 saio ingururen antolakuntza lanetan izan ziren bitartekari. Saio gehienak Gipuzkoan eskaini zituzten.

Unai Busturia komikigileak *Aldaketa 16n*: «Komikitik bizitzea oro har oso zaila da. Euskarazko komikitik bizitzea guretzat behintzat ezinezkoa. Hala ere, itzulpen kontu bat baino ez da. Nire ustez beti egingo dugu komikia euskaraz nahiz eta gero beste hizkuntza batera itzuli. Gure pertsonaiek, buruan ditugula, euskaraz egiten dute (...) Bikain iruditzen zaigu kanpoko lan arrakastatsuak euskaratzea. Pentsa, beste herrialdeetako liburuak itzuliko ez balira. Gehiago itzuli beharko lirateke, oso eskaintza txikia dago eta».

Martin Altzueta komikigileak *Diario de Navarra*: «Komikiak gutxi irakurtzen dituzte, baina ez dut uste hori Nafarroan soilik gertatzen denik. Orokorra da eta gainera beti hartu izan da maila baxuagoko generotzat... Artearen esparruan, zarzuelak musikaren esparruan duen garrantzia bera dauka (hori, noski, ez da nire iritzia) (...) Komikiaren egoera une honetan txarra da, Internet hortxe dagoen arren...».

Pedro Manterola Jorge Oteiza museoko zuzendariak *El Correo*: «Gure garaiko kultura ikuskizunaren kultura da, gauzak dibulgatzeko arinkeriaz jokatu beharra duen kultura (...) Guggenheim oso eraikin ederra da; arkitektura pertsonal bati erantzuten dio baina funtzionatzen du. Gaur egun Guggenheim kritikatzeko, mundu guztiak goraipatu dituen efektuen ostean, Gorenaren aurka ari-tzearen parekoa da (...) Museo berrien arketipoa da, eragin sozio-politiko handikoa. Baina niri jendez lepo egon ohi diren museoak ez zaizkit gustatzen».

Jon, Musika Armatu Komandoko (MAK) kideak *Garan*: «Egia da gaur egun gutxi garela euskaraz rapeatzen, baina ikusiko duzu, hamar urteren buruan, oroituko garela garai batez rock eta punk musika baizik ez zela egiten Euskal Herrian! Gure ustez, garai batez punk eta rock musikek adierazten zuten errabia, rapak ekar lezake».

Ahuleziatik eta zuhurtasunetik sortzen da askatasuna

Iparretarrak. Erakunde politiko armatu baten historia. Eneko Bidegain. (Gatuzain, 2007).

"Ipar Euskal Herriaren askatasunaren alde nahiz Hegoaldearekiko emantzipazio politikoaren alde borrokatu zuten militanteen agerbide interesgarria irudi zaigu liburua" idatzi dut berriki ARGIA, liburuaren egilearekin izan elkarrizketaren harian. Lehen pertsonaren pluralean orduan, singularrean orain, Iparretarrak (IK) fenomeno soziopolitikoak iradokitako hainbat aburu nire baitatik erazte aldera.

Iparretarrak erakundea, bere hasieran, Iparaldeko etarrekin —etakideekin— osatu zuten funtsean. Euskaraz bizi eta idazten dugunok "etarra" izenondoa baztertu dugu eta "etakidea" hobetsi. Espainiako Lengua Española-ren hiztegiaren aldiz, "etarra" adjektiboak "Pertenechiente a la banda terrorista vasca E.T.A." dio. Espainiarrek *-ar* edo *-tar* euskal atzizkia bere egin dute. Mespretxatzeko edota gutxiesteko erabilia betiere. Historiaren paradoxa.

ETAk EAJ aitatzat nola, hor nonbait izan zuen IK-k ETA. Jeltzaleek *-ar* atzizkia nola, hala erabili zuten berau ere etazaleek. Historiaren bilakabidean aitatasunak badu bere munta inondik ere. Historia, politikoa izanagatik edo horregatik beragatik, pertsonok osatzen dugu inola ere.

Aita izan da nagusia gure epikan —eta hierarkia edipikoan—, Ama berriz Euskal Herria. Ama Euskal Herria bere egin nahian, aita ezin akabatuz dihardute oraindik ere askatasunaren semeekin —eta alabekin—; *vascos y vascas* alegia. Herri honen askatasunaren xerka, askatzaila aita akabatu beharrez, emantzipatu beharrez, Ama akabatuko duten beldurak inarosten nau ni neroni.

Freudiano edo freudiar soberaxko jalgitzen ari zait idatzia. Aitor dut. Alta bada, Ama Euskal Herriaren aldeko eta IK erakundearen aldeko puja berde bat erantsi nahi nioke gure —Ama— arbolari. Aita eta boterea bikote gisa hartuta, Iparretarrak erakundea aitonen —edo aitoren— seme izanagatik, aitona zein

aitak berezko zuten ahalmenik edo botererik gabe jaio zen.

Baliteke, gure iparreko espresio soziopolitikoaren ahalmen mugatuak Ama Euskal Herriaren askatasunaren aldeko borroka armatuaren bidean Iparretarrak gelditzera behartu izana. Baliteke halaber, botere mugatuak borrokatzeko gaitasuna murriztu eta maitatzeko beste modu batzuk xerkatzera bideratu izana. Hots, Ama maitatzeko hainbat molde dagoela ulertu eta onartu izana.

Anartean, Hegoaldeko aitonek eta aitek —eta semeekin— ez dute ulertu ez onartu ere, ez dela posible boteretsu izatea eta maite izatea aldi berean, maitatua akabatu gabe. Eta aitona berekoia delako Ama hiltzen ari dela uste duen aitak, aita altruistaren jokabidea hartu izanagatik, Amaren askatasunaren alde egiten duela sinetsita bizi izanagatik, nahiko adina badu semearen jokabide eta zori ahula onartzeko.

Azkenik, aitona, aita nahiz semearentzat hiruna aburu: "Egoismoan oinarritutako 'askatasun' estasiak pertsona akabatzen du. Zorionik gabeko askatasunak esklabo egiten gaitu. Ahuleziatik eta zuhurtasunetik sortzen da indarra, askatasuna eta zoriona, aldian-aldian".

Abarrak

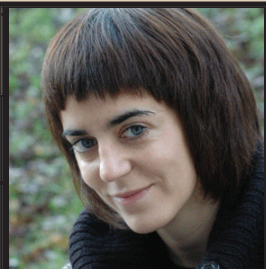
MIKEL ASURMENDI

gure!
artean!
euskaraz

Bizkaiko Foru
Aldundia
Diputación
Foral de Bizkaia

Hutsik dauden gelaxkak bete 1etik 9ra bitarteko zenbakiekin. Kontuan izan ezin dela zenbakirik errepikatu ez errenkada ez zutabe berean, ezta dagokion 3x3-ko laukian ere.

2	7	8	6	4	9		5	1
		3			5			
9	4		3					
5			9	1		4		6
			8		4			
8		4		6	2			3
					7		3	2
			2			1		
3	1		4	5	6	8	9	7

Anagramak

Hitz bakoitza hurrengoaren anagrama da, hau da, letra bat kendu edo gehitu beharko duzu hitza lortzeko.

1. Antzerki-lanak jokatzeko prestatutako areto.
2. Oin-arrasto, aztarna. 3. Ganibet.
4. Motorrik gabeko ibilgailu. 5. Arnasa ezak hil.
6. Mutilei deitzeko hitza. 7. Musu.
8. Erabateko, bete-bete. 9. Hazitarako txerri ar.
10. Bekioa. 11. Muinoa.

Churchillen estatua

Behin Churchillren estatua bat inauguratu zuten bera bertan zegoela. Albistea lantzen ari zen kazetari bat Churchillengana hurbildu eta zera galdetu zion:

- Zer sentitzen da zure estatuaren aurrean egonda?
– Bada, garbi esango dizut: usoak oso beste era
ntera ikusten hasten zara!

Autoarena

Honako hau Unai adiskideak Sopela inguruan bildutako pasadizoa da.

Herri txiki batean, baserritar batek besteari:

- Zer Joxe, auto berria erosi duzu, ala?
- Bai, zelan igarri duzu?
- Hara, motxila modura daramazu eta...
- Enel! Berriz ahaztu zait segurtasun uhala kentzea!

Soluzioak

	S	U					Z	S	B					
L	E	T	R	A			M	U	T	I	R	I		
		T	I	I				A	R	R	O	Z		
E	I	D	E	R		S		A	N	A	I	D	I	
O		M	E			D	I	K	U		G	A	R	O
X	A	H	U			I	D	A	Z	L	A	R	I	
			A	G	O	R	N	O	I	Z		G	A	
H	A	R	A	T	E	G	I	L	A	P	U	R		
K	A		A	Z	A	L	D	U		I	E	L		
S	A	G	A	R		Z	A	U	R	I	Z	E		
T	I	R	R	I	T		R	A	S	O		T		

ANAGRAMAK

1. ANTZOKI

2. OINATZ

3. AIZTO

4. AITOI

5. ITO

6. TO

7. POT

8. PETO

9. APOTE

10. KOPETA

11. PENTOKA

ESAERA ZAHARRA

“Bet i zerbait ari eta beti zerbait gabe”

AZKENAK

- A:** 1. Derrigor, 2. Bolaluma, 3. Jatorriz,
4. Astearte, 5. Buruzagi (ORMAIZTEGI)
B: 1. Menturaz, 2. Giltzapé, 3. Abeslari,
4. Liskarti, 5. Aberatsa. (AZPEITIA)

2	7	8	6	4	9	3	5	1
1	6	3	7	8	5	2	4	9
9	4	5	3	2	1	6	7	8
5	2	7	9	1	3	4	8	6
6	3	1	8	7	4	9	2	5
8	9	4	5	6	2	7	1	3
4	8	6	1	9	7	5	3	2
7	5	2	3	8	1	6	4	
3	1	2	4	5	6	8	9	7

TALLERES

Mitxelena s.coop.

Torno bertikala: Ø 4.200 x 2.000 · Fresadora: 10.000 x 3.500
Barrenatze mekanizatua

Eziago poligonoa, 21 · Hernani -Gipuzkoa-

© 943 552 512 / 552 516 · Fax: 943 552 816 · info@talleresmitxelena.com

www.talleresmitxelena.com

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA ETA ARGAZKIAK:
URTZI IGLESIAS

Zumaia (Gipuzkoa)

Arrauna eskuan, gazi-gezak dastatzen

Aurreko asteetan eskainitako txangoak egin eta gero, hankak, agian, nekatuta sentituko dituzue. Horrela bada, primeran etorriko zaizue dakargun proposamena, eserita ekingo baitiogü ibilbide berri honi. Ez pentsa, hala ere, ahaleginik egin beharko ez dugunik. Giharrak berotuko zaizkigu, baina oraingoan besokoak izango dira gure motorra, izan ere, piragua edo kayaka erabiliko dugu garraibidetzat. Horretarako, Urola ibaia eta Zumaiaiko itsaslabarrak izango ditugu inguru ezin hobeak.

Zumaiaira kotxez heltzeko, bide nagusi bi ditugu, bai Donostiatik bai Bilbotik etorrira: Bilbo-Behobia A8 autopista eta N-634 errepidea. Lehenengoa, azkarragoa eta erosoagoa, bihurgune faltan ez badago ere: Bilbotik Zumaiaira 45en bat minutuko bidea dago eta Donostiatik, berriz, 25 minutu inguru. Bigarrena motelagoa da, baina ikusgarriagoa ere bai. Donostiatik etorrira, Zarautz eta Zumaia arteko hamar kilometroak itsasertzetik doaz oso-osorik, eta txoko eta paisaia zoragarriak eskaintzen dizkigute. Bilbotik gerturatuz gero, Deba eta Zumaia arteko bidean bista ederrez gozatuko dugu, bai mendi artean zein itsaso ondoan. Behin Zumaian, Astilleros Balenciagaren aurrean dagoen Itsas Kiroldegia

bilatu eta ondoan dagoen aparkalekuan utziko dugu autoa.

Paseoan ibiltzeko beste modu bat

Esan legez, uretatik egingo dugu ibilaldia. Piraguismoa kirol gogorra eta teknikoa dela pentsa dezakezue batzuek, baina gure txangoa ez da horrelakoa izango; olgetarako edo paseorako piraguarekin egingo dugun hau lagun artean edo familiarrekin egin daiteke eta, ahalegin fisiko handirik egin gabe, lurretik suma ez daitezkeen paisaiez gozatuko dugu. Nahi duzuen piragua aukeratu dezakezue, modalitate horren barruan erabil daitekeen ontzi aukera zabala da eta.

Beharrezko ekipoa hartu, Itsas Kiroldegi ondoko eskaileretatik jaitsi eta Itxas-gain piraguismo talde-

koek erabili ohi duten pantalanera hurbilduko gara. Bertan, ohiko beroketa eta luzaketa ariketak egin, salbamendu jaka jantzi, piraguan sartu eta prest egongo gara besoei eragiteko. Eskuinerantz joko dugu lehenik, Zumaia atzean utzita, Urola ibaian gora. Gure xedea Beduako meandorra heltzea izango da. Nahiz eta Urolan zeuden padura gehienak nekazaritzak eta industriak desagerrarazi dituzten, oraindik ere gune batzuk geratzen dira, hainbat espezieren bizileku.

Getariarantz doan N-634 errepi-dearen azpitik igaro, eta laster giro lasaia barneratzen hasiko gara. Gure eskuinean poligono handia izango dugu zenbait metrotan, baina aste-akabuan joanez gero jarduera gutxi izango du. Ezkerreko

INAKI ACASUSO

aldean, berriz, malda gogor baten magalean kokatutako artadi ederra ikus dezakegu. Kantauriko arteez osatutako baso itxia da, baina gurbitz, arbustu arrunt, mahats gordin edota haritzen bat ere ikusta daiteke. Polita da, egun ere, gizakiaren esku-hartze handirik izan ez duen txokorik dagoela ikustea.

Bizitzaz betetako irlatxoak

Bilbo eta Donostia lotzen dituen trenak ibaia pasatzeko duen burdinazko zubi berdearen azpitik igaro eta 300 metrotan, eskuineko industria gunea atzean utzi eta itsasaldiek eta ibaiak urteetan garraiatutako materialez sortutako irlatxo modukoak izango ditugu begien aurrean. Landare eta animalia komunitate bitxiko ekosistema dugu hau: martin arrantzalea, kuliska txikia, koartzta gorria eta *glaux maritima* ikus ditzakegu, besteak beste. Hirigunea eta fabrikak ondo-ondoan ditugula dakigun arren, momentu batez zibi-

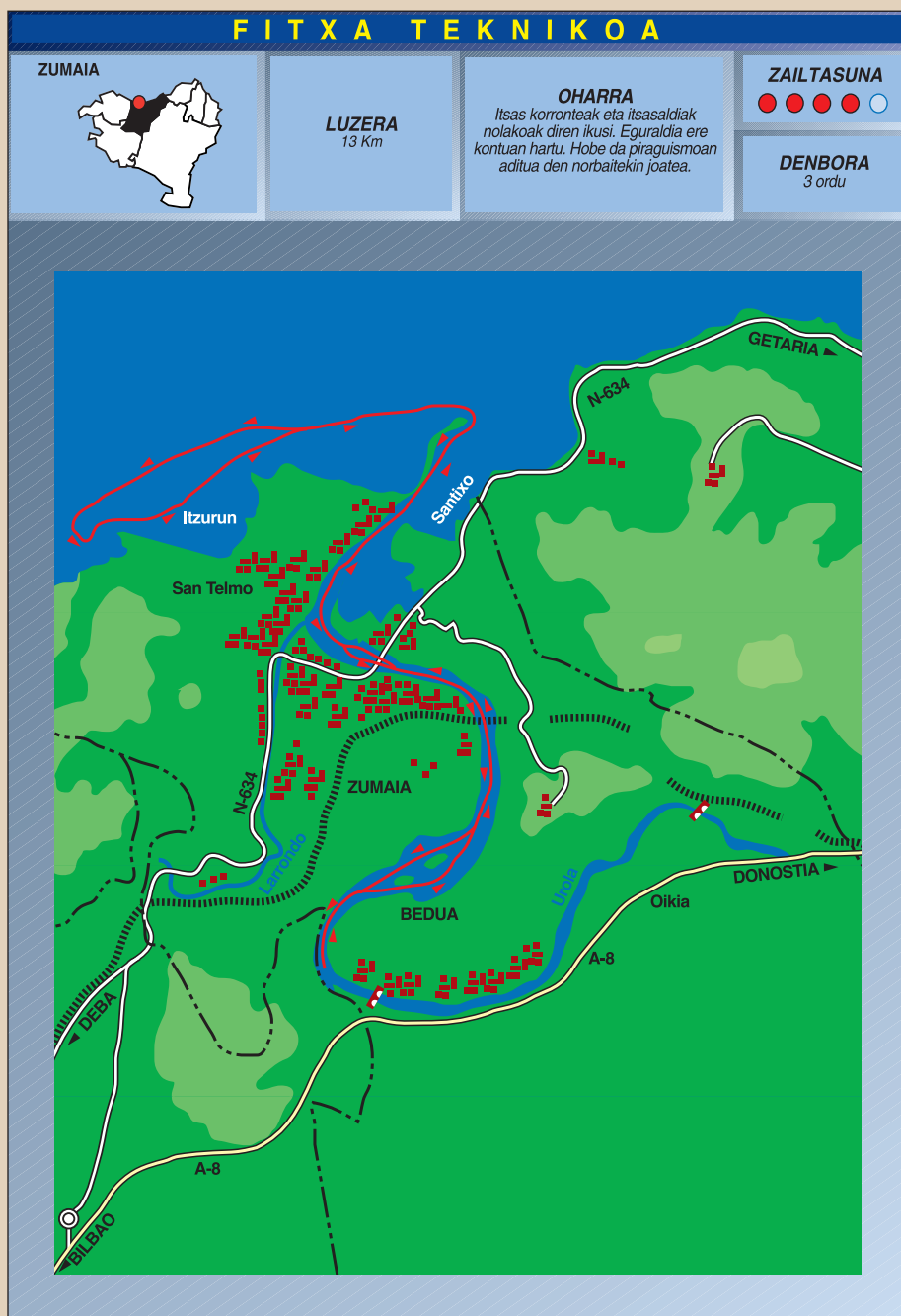
lizaziotik urrun, oso urrun, gaudela sentitzeko aukera dugu hemen.

Zumaiarantz

Oikiako ibarrera heldu aurretik buelta eman eta, ibaiak egiten duen moduan, itsasorako bidea hartuko dugu. Ibilbidearen hasierako puntura gerturatzen garen heinean

—hogeiren bat minutu—, Zumaia aurrez aurre aurkituko dugu, San Pedro parrokia zaindari duela. Aurrerago, Urolak eta Larrondo errekek bat egiten duten lekuan, eskumatarara jo eta itsasoratuko gaituen pasabidean sartuko gara. Hirigunea ezkerreko aldean utzi dugu, kirol portua eskuinean, eta azkenik,

hor daukagu itsasoa. Urola ibaiak hondarrez osatutako barra zabala sortzen du hemen. Lehenik, badiaren babesean, padura ikus dezakegu; barraren iparraldean, ostera, Kantauri itsasoa aurrez aurre duela, Santixoko hondar duna dago.

Itsasoaren handitasunean

Malekoien babesa izan dugu orain arte, baina dagoeneko itsaso zabalera irten gara eta aurrera egitea nekosoagoa egiten zaigu. Izan ere, gauzak bestelakoak dira ur gaziaren eremuan, olatu eta korronteen menpe gaude orain eta indarrez arraun egin ezean, eurek eramango gaituzte gura duten bide-tik. Horregatik, ur zabaletan, piraguismo teknikaren oinarriko ezaguerak edukitzeaz gain, nabigazio kontzeptuak ere jakin behar dira, itsasora irteten garenean haizearen indarra, korronteak eta mareak kontuan izan behar direlako, baita itsasertza irakurtzen jakin ere. Zumaia inguruan, normalean, haizeak iparraldetik jotzen du; hegoalde-tik datozenak urriagoak izaten dira. Haize boladarik indartsuenek udazken eta negu bukaeran jotzen dute. Beraz, irteera hau egiteko garairik onena udaberria eta uda artekoa litzateke. Hala ere, zenbait kasutan, udaldian bereziki, tenperatura altuko egunetan, galernak sortzeko arriskua ere badago. Alderdi garrantzitsu horiek ezagutuz gero, kayaka itsasertza ikusteko edo lurretik sartzea ezinezkoa diren bazterrak ikusteko modurik onena izan daiteke.

Flyschak, denboraren aztarnak

Morruari buelta eman eta hura atzean utzita, Zumaia-ko itsaslabarrak eta itsaso zabala baino ez dute ikusten gure begiek orain. Benetan ikusgarriak dira gris koloreko geruza bertikal horiek, ikusgarriak begietarako eta baita geologiaren ikuspuntutik ere. Duela milioika urte itsas hondoan pilatutako sedimentuei esker eratu ziren harriek geologiaren altxortzat har deza-

Kayaka, olatuak hartzeko ontzia ere bai

Piraguismo kirolaren baitan hainbat jarduera dago. Aisialdirako piragua izan daiteke hurbilenekoa edo ezagunena; baina bada, gure itsasoak ematen dizkigun aukerei esker, Euskal Herrian praktika daitekeen beste modalitate bat: kayak surfa. Izenak dioten bezala, piraguarekin surf egitea da kayak surfa; normalean ontziak itxiak dira eta pala bikoitzarekin gidatzen dira. Oraindik diziplina ezezaguna bada ere, egun jada ez da arraroa kostaldeko zenbait herritan zaleak kayak surf egiten ikustea. Matxixako lurmuturra urrunean ikusten dugula, Itzurun hondartza leku paregabea izan daiteke ur geldoetan pasean ibili eta gero adrenalina pizteko.

Kayak surf egiten hasteko asmoa duzueni komenigarria zaizue ikastaroa egitea. Batez ere, ez bazarete piraguan inoiz sartu. Izan ere, piraguismoaren modalitate honetan, piraguaren kontrol handia izatea, olatuak hartzen jakitea eta egoera zailetatik irteten jakitea ezinbestekoak dira. Horien artean, piragua irauli eta berezko jatorrira bueltatzeko, eskimoteatze-teknika menperatzea lagungarria izango da oso —ontzia olatuen gainean utziz gero, olatu eta korronteen menpe geratuko da—. Bada kontuan hartu beharreko beste faktore bat: surf-oholarekin alderatuz, kayakean olatua gainean lehertzen bazaizu, oso zaila izango zaizu bertatik ateratzea; hori gertatuz gero, apar azpian bira asko egiteko presta zaitez.

Beharrezko materiala

- ✓ Piragua: jardueraren araberakoa. Kayak surf egiteko, adibidez, wave-ski izenekoa erabiltzen da. Ur geldoetan pasean aritzeko, ontzi luze eta egonkorragoak erabiltzen dira.
- ✓ Salbamendu jaka.
- ✓ Pala: hori ere jardueraren araberakoa izango da.
- ✓ Kayak surfean edo ur lasterretan, neoprenozko jantzia —negurako, bereziki— eta kaskoa ere bai.

Zenbait gomendio

- ✓ Uretara sartu aurretik, itsas korronteak eta itsasaldiak nolakoak diren ikusi.
- ✓ Sartu behar zaren eremuaren oztopoak ezagutu.
- ✓ Oztopo horien araberako teknika menperatzea ezinbestekoa da, ustekabeei behar bezala aurre egin ahal izateko.
- ✓ Ez sartu uretara bakarrik.
- ✓ Neoprenozko trajea erabili, batez ere neguan.
- ✓ Kaskoa erabili.

Ondo ezagunak ditugu Zumaiako itsasertzeko flyschak. Bistarako ederrak izateaz gain, geologoentzat altxor izugarria dira itsaslabarretako geruza bertikalak, milioika urtetako historiaren berri ematen baitute.

kegun hau osatzen dute. Esaten dutenaren arabera, gure planetaren iraganeko 50 milioi urtetan Lurra gordetako zenbait sekretu agerian uzten duten liburu modukoak dira aipatu geruzak eta bertan aurkituta-

ko fosilak. Denboran bidaiatzeko parajea, zalan-tza barik.

Itzurun hondartzara heldu gara dagoeneko, nabigatzaileen zaindarien San Telmo gurtzen duen ermitaren gerizpean. Kantauri itsasoari

begira, flyschez edo itsaso gaineko geruza bertikalez inguratuta hau ere. Hemendik eta Debaraino, orain arte ikusitakoaren modukoa da kostaldea, itsasoaren etengabeko higaduraren ondorioz sortutako formazio geologiko ikusgarritz bete. Gu ordea, ez gara haraino helduko, Itzurun hondartza baino ostenduago dagoen Algorri hondartza baita gure jomuga. Baina itzuli aurretik, har ditzagun minutu batzuk leku magiko eta paregabe honetaz gozatzeko. Hondar gutxi eta haitz ugariko txokoa da Algorri, marea igotzen den bakoitzean urez estaltzen dena. Udan, Matxixakoren aurretik itsasoan ezkutatzen denean, eguzkiak kolore sinestezinak nabarmentzen ditu haitz zoragarri horietan. ■

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

2002ko lehortearen eraginez, landareek ohi baino CO₂ gutxiago xurgatu zuten Ipar Amerikako atmosferatik.

EKOLOGIA

Lehorteeek berotegi efektua areagotzen dute

2002AN OSO LEHORTE GOGORRA jasan zuten Ipar Amerikan, eta horren ondorioz 330 milioi tona CO₂ gehiago geratu ziren atmosferan. Ipar Amerikan urtero 1.850 milioi tona CO₂ igortzen dira atmosferara gizakiaren jardueraren eraginez, eta horren zati bat landareek xurgatzen dute. Batez beste, landarediak xurgatzen duena 650 milioi tonatan estimatzen da, baina 2002. urteko lehortee gogorraren eraginez 320 milioi baino ez zirela xurgatu adierazi du Wouter Peters Herbereetako Wageninen Unibertsitateko ikerlariak.

2003an gauza bera gertatu zen Europan: urte horretan atmosferan ia 500 milioi tona

O s a s u n a

JABIER AGIRRE

Minbizidun umeen obuluak izoztu dituzte

MINBIZIAK JOTAKO bost neskaren obuluak izoztu dituzte Jerusalemgo erietxe batean, etorkizunean neska horiek haurrak izan ditzaten. Teknika berri horrek kimioterapia tratamenduek eragiten dituzten antzutasun arazoak konpontzeko balioko duela uste dute sendagileek. Dena den, oraindik ere hainbat urte itxaron beharko da obulu horiek haurdunaldia sortuko ote duten ala ez jakiteko. Israeldar zientzialariek, bederen, obuluak modu artifizialean hazi eta helduko direla uste dute.

Ugalkortasunari buruzko Europar Konferentzian israeldar talde batek aurkeztu zuen saiakuntza biomediko arrakastatsua. Jerusalemgo Hadassah Unibertsitate Ospitaleko Ariel Revel doktoreak aitortu zuenez, helburua oso argi daukate: kimioterapia edota erradioterapia tratamendua hartu beharra duten neskato horiek, etorkizunean, ama izan daitezen bideak erraztea.

Bost urteko neskatoak dira minbiziak jotakoak. Orain arte pentsatzen zen adin horretako nesken obuluak heldugabeegiak izango zirela gorputzetik kanpora ateratzeko. Emakume helduetan, berriz, nahiko praktika zabaldua da hori gaur egun.

Gaztetxoek kasuan, obuluen azaleko ehun finena izozten saiatu dira, urte batzuen buruan berriro transplantatzeko.

Bosna urteko bost neskaren obuluak gorde dituzte.

Baina adituen esanetan, sarri, azal hori hondatu egiten da hotzarekin. Obulutegiko folikuluetatik, hau da, beraien kokapen naturalek hartutako obuluak kendu eta izozteak, berriz, etorkizunean arrakasta izateko aukera gehiago eskaintzen duela azaldu dute adituek.

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Isatsari tiraka

ISATSA, BUZTANAZ GAIN, beheak garbitzeko erratza ere bada, baita gisatsa ere (*Cytisus commutatus*). Isuskia ere deitzen zaio, eta hortik Isuskitza ezagunak eta Isusti ezezaguna. Azken hau Huesca eta Monzon artean, Ainsa aldameneko bazkaleku gisa aipatua da 551. urtean, Asango monastegiari egindako emaitza bat jasotzen duen kartan. Toponimian sarri azaltzeak ez gaitu inolaz ere harritu behar, makina bat lanetarako gai izan baita isatsa. Dolarean, erratzaren tankera berean, garbitasunerako eta iragazkitzarako. Labeetan ere bere adarrak eskuera beti, bai erregai gisa bai ogia sartu aurretik errautsak garbitzeko. Gereta eta erromarak egiteko gaia. Zeta harrak hazteko etxolak josteko. Adar gazteak urtuz edo ur-hantatuz irukin zuntza ken dakioko, soka eta kordak bezala oihal oihas edo zarpailak egiteko gaia. Ilar, indaba eta antzekoen zarba eta pardatarako, barrika-uztitarako... Erretako adarren sutautsa edonorako ongari potasadun ederra da. Suaz mintzo, tximini edo kebide, horma eta sabaietako kedarrak garbitzeko. Langintza honetan erabili izan den isats adar floka edo mortxakari

Cytisus scoparius.

“praileburu” deitu izan zaio. Oterik ez denean ordezeko ona da luarra eta luatza egiteko, egun konposta edota simaurra diegunak egiteko, baita horien oin den ganaduaren ohe edo azpitarako ere. Hain gai ona, ez bazen sortu egin behar eta erein ere egin izan da, otea bera bezalaxe, baita bazkatarako ere.

Kantauri itsasoko ertzean beste inon ez bezala berezkoa da isats hau. Isatsen artekoa den beste bat bada hegoaldean, Mediterraneolari begira bizi dena, *Cytisus scoparius*. Izenak berak eskobatartzen du. Biak karaitetik ihesi bizi dira, luberri eta lurrazala gordin kendutako sailetan are ezpanda egutertan, berriz, ezpain miakza nabarmen. Ezpainetatik bazka, isatsak han duen *genêt* izenetik datorren *généstade* gaitza deskribatzen dute albaitariak Frantzian, isatsetik asko jaten duten ardiek pixa odoltsua egin eta apetitua galtzen omen dute, guk maskuriko katarroa deitzen duguna, alegia.

Nagusi zakurra eta zakur nagusia bezala, esku-eskuan hurrean izateak bat egiten omen du, eta maiz sendagai ere izan dugu isatsa. Egun inondik ere ez erabiltzeko diote jakitunek, baldin eta, adibidez, bihotzaren giharraren eroankortasun elektrikoa asaldatu nahi ez baduzu, behinipin.

CO₂ gehiago geratu zela uste da. Petersen arabera, oso kontuan hartzekoak dira gertaera natural horiek. Lehorteeak, esaterako, berotegi efektua moteltzeko gizakiok hartzen ari garen neurrien eragina gutxitu dezakete. ■

ZIENTZIA

Kontinenteen higidurak kliman eragin

DUELA MILIOIKA URTE kontinente guztiak baturik zeuden, Pangea superkontinentea osatuz. Ondoren pixkanaka bereiziz joan ziren, abiadura desberdinetan gainera. Orain, Washingtoneko (AEB) Carnegie Institutuko ikerlari talde batek kontinenteen higidurak kliman duen eragina aztertu du.

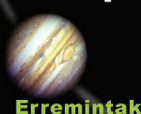
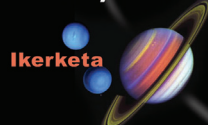
Kontuan hartzen bada kontinenteen higidura oso motela dela —zentimetro batzuk baino ez urtero—, oso zaila da ondorio erabat ziurrak ateratzea. Dena den, ia segurutzat eman dute kontinenteak geldirik egoten direla aldiro. Horrek izugarritzko eragina omen dauka kliman, izan ere, kontinenteen higidura eteteak sumendien jarduna moteltzen du, atmosferara igortzen duten partikula kopurua askoz ere txikiagoa baita. Partikula horiek oztupoa dira eguzki-izpien zatitza eta hortaz klima erregulatzen dutela esan daiteke.

Esandakoak ez du eraginik gure bizitzetan —zer da ba mende bat milioika urteren ondoan?—, baina lagungarria izan daiteke Lurrean gertatu diren beroketa-boladen zergatia ulertu ahal izateko. ■

Kontinenteak geldirik badaude, sumendien jarduna moteldu egiten da.

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Denboraren makina

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Prentsa uniforme

MADRID, 1938. Espainiako Gerra Zibila oraindik amaitu gabe zela, baina II. Errepublikari azken hatsa baino geratzen ez zitzaionean, frankistek 1939tik 1966ra bitartean indarrean egongo zen prentsaren legea garatu eta onartu zuten. Lege hura programa zabalago baten barruan beste atal bat baino ez zen: Espainiako historiaren norabidea zuzendu behar zen XVII. mendetik aurrera.

Francok berak zera esan zion Juan Borboikori gutun batean: “Espainiaren gaitzak ez datoz apirilaren 14aren ondoren; deskonposizio prozesuak erro sakonagoak ditu. Monarkiaz ari garenean, Errege Katolikoaren edo Felipe II.arenaz lotzen dugu. Ondorengo garaia dira eskola txarrarenak, pultsurik gabeko monarkia dekadentearenak, Espainiaren jeinua kanpora islatu ordez, anti-Espainia onartu eta goratzen duen monarkiarenak”. Baina bide oker hura saihesteko fusilamenduak eta atxilotetak ez ziren nahikoak. Teknika errepresiboetatik ahalik eta etekin gehien lortu behar zen eta horretarako eskoletan eta egunkarietan sartu behar zuten. Totalitarismoaren loraldi betean, nazien eta faxisten esperientzia jaso zuten frankistek, azkenean, Italiakoa edo Alemaniakoa baino lege gogorragoa onartzeko. Espainiako testuak, esaterako, aurretiko zentsura jasotzen zuten, eta Hitlerrek nahiz Mussolinik aukera hura atzera botatzea erabaki zuten.

Erregimen berrian kazetariak “nazioaren pentsamenduaren apostolu” izan behar zuten, “fede eramaile”. Kazetaritzan jarduteko derrigorrezko agiria ezarri zuten –1 zenbakia zeramana Francori eman zioten–. Espainia osoan argitalpenen erdia desagertu zen eta hainbat lekutan galera are larriagoa izan zen: Bartzelonan 26 egunkari zeuden gerra hasi

Ezkerrean, Serrano Suñer nazien Alemanian. Goian, Franco eta Mussolinirekin. Ministroak kazetariak uniforme zuzen proposatu zuten.

zenean eta, legea indarrean ipini eta gero, sei baino ez ziren geratu. 1939an lanean jarraitzeko eskaera egin zuten 4.000 kazetaritatik, 1.800ek baino ez zuten baimena lortu. Hori guztia, gaztelerazko prentsari dagokionez. Katalanez edo euskaraz idatzitakoentzat ez zuten zirrikiturik utzi lege berriak. Esaterako, Zeruko ARGIA ez zen 1936tik aurrera argitaratu, eta 50eko hamarkadan saiakerak egin arren, ez zion jardunari 1963ra arte berriro helduko.

Hala ere, batzuentzat legea ez zen nahikoa gogorra nonbait, eta muturreko proposamenak luzatu zituzten. Deigarriena, Ramon Serrano Suñer ministroak egindakoa: kazetariak uniforme jantzi zezaten nahi zuten. Prototipoa eta guzti diseinatu zuten. Baina proposamena atzera bota zuten azkenean. Agian, erredakzioetan egun haietan nahikoa uniforme bazebilelako: sotanak, falangistak, erreketek... Ziur aski, kazetarien irizpideak eta edukiak uniformatzea nahikoa zelako. ■

ARRASTOAK

Ellis uhartea, 1902.

WE ARE ELLIS ISLAND (Ellis uhartea gara) lelopean, Internet bidezko publizitate kanpaina abiatu dute AEBetan. New Yorkeko uharte horretan osasun arazoekin iritsi ziren milaka eta milaka etorkin hartu zituzten garai batean, baina orain 30 eraikin inguru bota nahi dituzte. Kanpainaren asmoa ondare arkitoniko eta historikoa berritzea eta gordeztea da, eta, horrela, euren historiaren atal

garrantzitsu baten memoria gordetzea. Hainbat pertsonaia famatuak –Joe Montana kirolariak, Katharine McPhee abeslariak eta Christian Slater aktoreak, besteak beste– euren guraso eta aitona-amonek Ellis uhartean bizitakoak kontatzen dituzte www.weareellisland.org webgunean. Horren bidez, herritar anonimoek euren senitartekoen emigrazio istorioak konta ditzaten nahi dute.

Baleren Bakaikoa

Berastegi (Gipuzkoa); 1945. Ekonomian katedraduna EHUn. Munduko hainbat unibertsitatetan ikasi eta irakatsi du. Bidaia porrokatua: Lyongo eta Vancouverreko kongresuetan izan zen iaz, eta Sevillara joanen da aurten. Kooperatibazalea, euskaltzalea – Barandiaran Lizeoko lehendakaria – eta ezker abertzaleko kidea: LAIA eta HBren inguruan aritua. Martuteneko espetxean izan zen frankismoan. Aralar alderdia du begiko gaur egun. EHUko Aurrera taldeak kaleratutako *Defendiendo país* (Erein) liburuaren zioz mintzatu gara. Politikaz, unibertsitateaz eta ekonomiaz jardun dugu luze eta zabal.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Maddi Soroa

«Nazionalistak hemen espainolak dira, gu bertakoak gara»

Euskal gizarteak bere etorkizuna erabakitze eskubidearen alde eta ETA-ren jardueraren aurka. Horiek dira Baleren Bakaikoaren premisa politiko garrantzizkoenak: “Jakina ez nator bat Ibarretxek AHTren alde dituen argudioekin, adibidez. Baina subiranotasunean aurrera egiteko bere bitartez irekitako bidea besterik ez dago. Indarrak bildu eta gure buruaren jabe izanda hobe biziko garenaz konbentzitu behar dugu jendea. Gizarte hedonista da gurea. Ekonomia modernoa, garaia eta orekatua eraiki behar dugu, baina adreiluz eta burdinez bete gabe. Txikia da gure lurraldea” esan digu.

EHU eta pentsamendua oro har izan ditugu solasaldiaren abiapuntu.

Belaunaldi berriak oso ondo prestatuta omen datoz EHUtik.

Bai, baina beren balioa ondo aprobeztatu gabe ari dira. Ez daukate lanpostu finkorik, ez unibertsitatean ez kanpo. Unibertsitatean norbait zara botere pixka bat duzun bitartean. Unibertsitatean nahiz gizartean lekua izan nahi baduzu, fideltasunak bilatu behar dituzu, eta fideltasuna askatasunaren kontrakoa da. Pentsamendu arloan ere halako zerbait gertatzen da. Pentsamendua beste inoren menpe jartzen baduzu fideltasun horrek zu promozionatzea ahalbidetzen du, baina askatasunez mugatuta. Unibertsitateko akats handiena hori da, aurrera egiteko beste batzuen itzalpean egin behar

duzu lan. Modu traketsa da gizartera zerbait duin ekartzeko. Ez da gure unibertsitatean bakarrik gertatzen, noski.

**Unibertsitatea izan da pentsamendua-
ren habia. Orain hedabideek kontrola-
tzen dute “pentsamendua” nagusiki.**

Eta belaunaldi berriek zerbait izan nahi badute, hedabideen menpe aritu behar dute hainbat urtetan. Hedabideetan ez bazaude ondo kokatuta ez zara inor, ez zara existitzen. Izugarritzko indarra daukate. Aurrera taldea osatzen dugunok unibertsitatean geunden, baina ez bageunde bezala ari ginen. Antolatutak ginen eta bidea landu dugu. Zirrikitu txiki bat ireki dugu iritzia sortzen duten hedabide handietan.

"Kontzertu Ekonomikoaren ituna ona da, baina ez da nahiko garatu aurrerakoia goa bihurtzeko. Indar politikoen korrelazioak baldintzatzen du gure zerga sistema".

Defendiendo país liburuaren egileetako bat zara. Azaldu iezaguzu berau.

Hainbat irakasle EHUKo irudia erabat itxuraldatuta zegoela konturatu ginen. Erdal prentsa nagusia irakurtzen duen jendearengana iristeko konpromisoa hartu genuen, gehiengoak irakurtzen duen prentsara: *Diario Vasco* eta *El Correo*, besteak beste. *El País*ek nola baiteko betoa jarri digu, ordea. Ohargarria! Liburua azken bost urteotan idatzitako artikuluez osatuta dago. Bere bidez euskal herritarrek ohartarazi nahi ditugu –Ermuko Foroa edo Profesores por la Libertad ekimenaz gain– unibertsitatean badagoela gehiengo bat, euskaltzalea, Euskal Herriko auziari irtenbidea eman nahi diona Euskal Herritik.

Euskal nazionalismoan "argi gorriak" antzeman dituzue egileek nonbait. Zein da zure iritzia?

EAJk hogeita bost urte darama EAEko agintean eta denetarik dago,

noski. Oportunistak boterean sartzeko prest daude betiere. Irungo Ogasun afera adibide bat besterik ez da. Jon Jauregiren inguruan gertatu zena ere ezin dugu onartu herritarrok. Nik ez dut Jon Jauregi akusatu nahi, baina agintariak iruzurren susmorik txikiena argitu behar dute eta areago diru kontuetan. Guztiok aitortpena egiten dugu Ogasunean eta politikari batek are argiago. Ogasunaren buruaren aitortpenak garden-gardena izan behar du. Horretan tolerantzia zero behar da. Abertzaleon jarduna sendotu nahi bada, iruzurren susmo txikiena uxatu beharra dago.

Aurrera taldea nazionalista edo *bas-kistatza* joa da. Termino horiek ez dute abegi guztiz ona, antza.

Nazionalismoari atxikia ez izan arren bada jende bat –Eusko Ikaskuntzaren inguruan, esaterako– bere inguruan biltzeko modukoa. Herri hau eraikitze-ko sektore hauek kontuan hartu behar

dira. Nazionalismo hitzak estigma moduko bat du, gaingitu behar duguna. Nazionalistak hemen espainolak dira, gu bertakoak gara. *Bas-kista* hitza berriz, politikoki definitzea zaila da. Euskaraz euskaltzaleak gara, politikoki eusko zaleak akaso.

Itunaren kultura landu beharra ageri da liburuan. Nola ikusten dituzu politika eta gizartea?

Desmotibazioa arazo larria da. Jendea ez da masiboki mugitzen, muturreko egoeran ez bada: *Egunkariaren* itxieran, kasu. Azken hogeita hamar urteotan hainbeste mobilizazio izanda, baliabide hori agortu da. Gizartearen ekimena ahul ikusten dut. Politikan berriz EAJk gehiengo osoa balu bezala funtzionatzen du EAEn. Gehiengo bat baina ez osoa. Hitzartzen ikasi behar du. Ahulezia hori orain gutxi ikusi dugu Sozietatearen Gaueko Zergan. Bizkaia eta Araban gauza bat atera da eta Gipuzkoan beste bat. Erridikulua da. Zergen gainean hori gertatzeak hitzarmenerako gaitasun eskasa ageri du, gerrikorik eza agertu du EAJk.

Arabako Foru Aldundian PP gobernu-buru zela gertatu ez zena. Bitxia, ezta?

Bai. Baina zergatik? Gehiengorik ez dagoelako. Eta EAJk gehiengo bat bezala jokatzeko du.

"EAJk gehiengo osoa balu bezala funtzionatzen du EAEn. Gehiengo bat baina ez osoa. Hitzartzen ikasi behar du"

Nola ikusten duzu EAEko zerga sistema oro har?

Gure zerga sistema nahiko osatua da eta aukera ematen digu sistema aurrerakoiagoa gauzatzeko. ELAK sistema atzerakoa dela dio, hori kritikatzeko, eta hala da. Baina hori gertatzen da indar politikoen korrelazioa desegokia delako. Kontzertu Ekonomikoaren ituna ona da, baina ez da nahiko garatu aurrerakoiagoa bihurtzeko, indar korrelazioak ez du aukera hori ahalbidetu. Indar politikoen korrelazioak baldintzatzen du gure zerga sistema.

EUSKAL GATAZKA EBAZTEKO AUKERAREN MAUKERA

“Espainiak demokrazia homologatua izan nahi badu, erabakitzeko eskubidea onartu beharko du”

EUSKO ALDERDI JELTZALEAZ. “Gorabeherak izan ditu azken 30 urteetan. Hala ere, trantsizioan ez genuen uste Lizarra-Garaziko Akordioa bezalako batean parte hartuko zuenik. Porrotaren ondoren Egibarren ildo atera zen galtzaile, abertzale guztien arteko proiektu komuna bultzatzen duena. Beraz, EAJ akordio hartan egotea ahalbidetu zuen jendearen aldean joan beharra ikusten dut, eta ez egurra ematea. Imazen eta Egibarren arteko lehian Ibarretxek behin-behineko garai-pena lortu du. Oraingo EBBk ez dakit bide hori hartuko duen, baina Ibarretxek bai. Politikariak erraz aldatzen dira, noski, ez zaie atzera biderik utzi behar, ordea. Agian, nire ideia horrela agertuta EAEra soilik mugatzen naizela dirudi. Baina errealitatea hau da: EAEko abiadura politikoa Nafarroakoa baino azkarragoa da eta Iparraldearekikoan zer esanik ez. Irlandan zer gertatu zen? Independentziara pausoa Hegoaldeak eman zuen. Begira non dauden. Guk Sarkozyren UMPri botoa ematen dioten zuberotarrei gipuzkoarrekin batera hobeto biziko direla erakusten badiegu, laster konbentzituko ditugu gurekin batera etortzeko”.

EZKER ABERTZALEAZ. “Penagarria da hainbeste sufritu duen ezker abertzaleak bizi duen egoera, baita emaitza horren kaskarrak izatea. Abangoardiaren menpe dago, egia omen duen abangoardiak hipotekatuta. Pentsamendu gutxiko abangoardia, bide-nabar esanda. ETAk ezker abertzalearen baliabide guztiak jarri ditu bere zerbitzura. Estrategia zaharra. Egia da, PSOEek sortu zituen itxaropenak PSOEek berak zapuztu dituela neurri batean. Kultura demokratikoa oso ahula da Espainian, Inkisizioa ez da amaitu oraindik. Baina ez nago ados PSOEek ezker abertzalea erabat suntsitu nahi duela esaten dutenekin. Ezker abertzaleari irtenbidea bilatzeko zirrikitua ireki zaio. ETAk su-eten iraunkorrean jarraitu izan balu erabakitzeko eskubidearen aldeko aukera indartuko zen. Espainiako Estatuak demokrazia homologatua izan nahi badu, erabakitzeko eskubidea onartu beharko du. ETAk seinale argiak eman beharko lituzke aro berria irekitzeko eta Batasuna bide politikoetan sar dadin. Erabakitzeko eskubidea indartzeko modu bakarra da. Edonola ere, erabakitzeko ariketa bideratuta ere auzi politikoa beti izango da bizirik”.

UEUren eskutik argitaratu duzun *EAEko Ekonomia Ituna eta Nafarroako Ekonomia Hitzarmena* liburuan Nafarroako Hitzarmenak lege-babes handiagoa duela diozu. Argitu hori.

Nafarroako Itun ekonomikoaren oinarrian legeak daude. Nafarroan Legebiltzarrak garatzen du Ituna. Hitzarmenak lege kategorია dauka. EAEn berriz Gasteizko Legebiltzarrak dauka lege kategorია, bertatik ateratzen da lehen testua eta ez lurraldez lurraldeko Batzar Nagusietatik. EAEkoak arau foralak dira, ez legeak.

EAEkoa arau izanda, edozein enpresarik errekurtsoa aurkeztzen duela diozu.

Eta trabatu ere nolabait. Adibidez, Errioxako Enpresarien Elkargoak helegitea jarri dio EAEko Sozietatearen Gaietako Zergari. Lege balitz ez litzateke hori gertatuko. Hori konpontzeko eta arauak lege izaera izan dezan Gasteizko Legebiltzarra formularen bat aztertzen ari da. Liburuan Armonizazio eta Koordinazio fiskalaren legea aztertu dugu. Agian egin dugun legearen azterketari buruzko ekarpena aplikatu daiteke. Hala ere, Eusko Legebiltzarraren osaketa dena da, koska indar politiko-en korrelazioa aldatzea da.

Testuinguru honetan nola ikusten duzu Ipar Euskal Herriko ekonomia?

Munduko nahiz Europako ekonomia eskualdeka [erregioetan] ari da antolatzen. Frantziakoa Parisko eskualdean edota Lyongoan. Ipar Euskal Herriak logikoki Hego Euskal Herrikoarekin batera garatu beharko luke. Baina paradoxikoa ere bada, duela hamabi bat urte Ucin siderurgia enpresa Baionara eraman zutenean, hainbaten kexua entzun zen. Euskal Herria proiektu soziopolitiko ekonomiko bezala hartzen dugu bai ala ez? Nik konfiantza daukat, hala ere. EHUk ikasle gazteak tesiak garatzen ari dira tokian tokiko garapena bultzatzeko. Esperientzia eta formula kooperatiboak badaude halaber.

“Euskal Banku Publikoaren proiektua itxura egiteko besterik ez da” esan zenuen aspaldi ARGIAN.

“Kutxen fusioa PSOEn beldur politikoarengatik ez da gauzatu. PSOeri ez zaiola Euskadi interesatzen ageri da hor, bost axola zaio Euskal Herria”

18 urte joan dira harrezkero... Euskal Herriko Nazio Estatuaren agerian Euskal Banku Publiko Zentrala landu zuen Herri Batasunak (HB). Ekonomia atalaren ponentzian aritu nintzen lanean ni neroni. Benetako bankua garatzeko bitartekoak landu genituen, hemengo inbertsio estrategikoak bideratuko zituztenak. Egitasmo hori gauzatzen ez den bitartean ez dago ezer egiterik. EAEko hiru Kutxen batzea ere aipatzen zen ponentzian.

Hiru kutxen batzeaz artikulu bat dago *Defendiendo país* liburuan.

Aurrera taldekideek goitik behera defendatu dugu ekimen hori. PSO-Eren beldur politikoarengatik ez da gauzatu, ordea. PSOeri ez zaiola Euskadi interesatzen ageri da, bost axola zaio Euskal Herria.

Ibarretxe Planaren bidean sortu daiteke Euskal Banku Publikoa?

Pauso batzuk eman litezke. Baina, erabakitzeko eskubidearen aldeko ekimena garatzeko eta indar politikoa metatzeko gizartea konbentzitu behar dugu, hobekiago biziko garela erakutsi behar zaio. Hori egiten ez dugun bitartean, Euskal Banku Publikoarena kea saltzea da. ■

Hizkuntza eta irudia goi mailan batzen direnean

Talentu fabrika modukoa da *Xabiroi*, irudigile trebeenak eta gidoilari puntakoenak komiki itxurako istorioetan uztartzen dituen. Jakina, euskaraz. Itzulpenekin konformatzen ez eta euskal produkzioa errotik astintzeko helburuz sortu zen. Merkatuan hamar zenbaki eta hiru album paratu ostean, kalitate maila batere apaldu gabe heldu dio hamaikagarrenari.

GARBINE UBEDA GOIKOETXEA

Izen handiko egileak batzen ditu *Xabiroi*k. Adibidez, Alex San Vicente, Manu Ortega, Asisko, Raquel Alzate, Patxi Pelaez, Lope, Iñaki G. Holgado, Marko, Zaldi Eroa, Juan Luis Landa edota Dani Fano bera irudigile nahiz komikilarien artean; eta Harkaitz Cano, Patxi Zubizarreta edota Arantxa Iturbe gidoilarien artean.

IKASTOLETAKO Euskaraz Bizi programaren baitako ekimen guztiak bezala, geure hizkuntzaren erabilera geletatik kanpo sustatzeko helburuz plazaratu zen *Xabiroi*, lerrootan xehetzen ari garen komiki aldizkaria. Bi urte eta erdi joan dira geroztik. Gaur, jolas lekuan, jantokian, autobusean, lagunartean, etxean, nonahi betetzen ahal duen funtzio horretaz gainera, hasierako asmoa bera gaindikatzen duten

balioak ere aitortzen zaizkio bederratzigarren arteari begira bizi den argitalpen honi. Garrantzitsuena, gazte nahiz helduentzako komikigintzaren hauspo izatea; euskarazko produkzioari haize ematen dion bakarrenetakoa izatea. Eta, bidenabar, gazteei irakurzaletasuna pizteko produkturik erakargarrienetakoa bistaratzea.

“Euskarazko produkzioan zulo kronikoa ikusten genuelako heldu

genion serio gaiari—azaldu digu Arantza Munduategi Ikastolen Federazio-kideak—. Haur eta gazteentzako literaturak segida handia duen bezala, komikigintzan herren genbiltzan aspaldian, *Ipurbeltz* aldizkariak txikiei erreparatzen baitie nagusiki. Geuk ere, Federazioak, haur hezkuntzarako material asko eman dugu argitara urtetan, baina DBHko ikasleei ezer gutxi eskaini izan diogu”.

Munduategik esandakoaren hari-
tik, euskarazko komiki liburuak mer-
katuratzen dituen argitaletxe nagu-
siak, alegia Saurek, bikain osatutako
katalogoa du dagoeneko merkatuan,
baina bertan aurkituko ditugun obra
gehienak Europako egile esangura-
tsuen itzulpenak dira mementuz.

Arrakastaren gakoak

Xabirolk bide laua egin du orain arte.
Ikastolen Federazioak zalantzarik
gabeko babesa eman dio hastapenetik
eta kasik oztoporik gabe mamitu izan
dira zenbakiak. Munduatek aipatu
digunez, lehen bi zenbakiak tirada
masiboa izan zuten. Familia guztiei
dohainik banatzeko adina inprimatu
ziren eta argitalpen berria ikasle, ira-
kasle nahiz gurasoen artean ezagutze-
ra emateko baliatu zituzten.

Gero, jada adin tartea zehaztuta,
14.000tik gora finkatu da komiki
aldizkari honen tirada. Ikastetxe
bakoitzak komeni zaion kopurua
eskatzen du eta euro baten truke sal-
tzen zaio ikasleari. Ez da apenas alerik
sobratzen. Ez da dirurik galtzen. Lor-
pen itzela.

Arrakastaren gakoak aztertzen
hasita, bi fenomeno izan ditu bere
alde *Xabirolk*. Batetik, taldeari izenda-
tu zaion kapitaina, Dani Fano, komi-
kizale eta komikigile amorratua,
punta-puntako kolaboratzaileak bildu
eta tinko mantentzen jakin duena.
Komikien kalitate mailari beti goian
eustearen meritua ere hari zor zaio.
Bestetik, Arantza Munduategi bera,
ideiari berehala usaina hartu ziona,
erakundean nahiz instituzioetan
asmoa mamitzeko bitartekoak lor-
tzeaz gain, ikastolen sarea aldizkaria-
ren sustapenerako eta salmentarako
erabiltzen primeran asmatu duena.

“Ideiarekin bueltaka hasi ginenerako
ezaguna genuen Dani Fano –argitu digu
Munduatek–. Ezaguna eta estimatua,
Federazioak plazaratzen dituen argital-
penetan, bereziki multimedia lanetan
gurekin jarduna baitzen. Berehala kon-
tutatu ginen gure proiektua bideratzeko
dohain apartak zituela, mundu horretan
dabilenaren abantaila guztiak txertatuko
zizkiola aldizkariari”.

Fanok pozarren heldu zion erron-
kari, CD-ROMak ilustratzen eta bes-
telako zereginetan gustura aritu iza-
nagatik ere, komikigintza baitu lanik

Saiak

Tapaki gogorreko album itxura
hartu aurretik, *Xabirol* in atalka
argitaratu zen Iratiren istorio
berri hau. Juan Luis Landa
marrazkilariak eta Joxean
Muñoz gidoilariak maisuki
taxutua, modu honetan
ondutako hirugarrena da.

maiteena. Bi irizpide nagusi finkatu
zuten aldizkariaren ardura bere gain
hartu zunean. Lehena, kolabora-
tzaileei lanak duin ordaintzea: “Gure
orrietan ikusiko dituzun egileak iru-
digintzan profesionalak dira. Kalitate
handia bermatzen duten marrazkilari
eta gidoilariak biltzen ditugu eta
ordainik gabe ezin da maila gorena
eskatu”. Horri esker, komikilari
apartak eman dituzte ezagutza.
Kasurik esanguratsuenen artean,
Iñaki G. Holgadoren dugu aipaga-
rri. “Bere lanak Frantzian sona han-
dikoa den *Spiro* aldizkarian edota
Heavy Metal estatubatuarrean argita-
ratzen diren arren, hemen ezezaguna
zen. *Xabirolk* euskaraz ere sortzea
ahalbidetu dio”.

Bigarren irizpidea, sorkuntzari
askatasuna ematea, gaiaren hautua egi-
leari libre uztea. Nagusiki ikastoletako
ikasleen artean banatzeko produktua
den arren, egileei ez zaie gaietan edo
estiloan mugarik jartzeko “zalantza
agertu izan didanari –dio Fanok–
paperean gogoak ematen diona para-

tzeko esan izan diot, ‘zerorrenztat
balitz bezala egin’. Gazteei ezin bai-
tzaie edozer eman. Usaina berehala
hartuko liokete. Gazteen izenean ari
bagara ere, helduentzako komikia da
gurea, haur kutsurik gabea”.

Euskara landua

Idazketari dagokienez, taldean bi
zuzentzaile dituzte testuen egokita-
suna ziurtatzeko. “Egile gehienak
euskaldunak dira –nabarmendu du
Fanok–, hizkuntza ederki mendera-
tzen dutenak, baina argitalpen
gehienetan bezala, zenbat eta arreta
handiagoa orduan eta emaitza
hobeak lortzen dira”. Bestalde, aha-
legin berezia egiten da gazteen erre-
gistroak lantzeko. “Zorionez, Asis-
ko, Kike Amonarriz edota Antton
Olariaga bezalako adituak ditugu
inguruan. Askotan azaltzen dizkiogu
kezkak elkarri”.

Aldizkari honen beltzune bakarra
ikastolen saretik kanpoko salmenta
dela esan liteke. Ikastoletan baino
garestixeago, baina merke, oso merke
eskaintzen bada ere (1,5 euro), Elka-
rreko megadendetan egin diren saio-
ek emaitza makalak erakutsi dituzte
orain arte. Beharbada, sustatze lanik
kasik egiten ez delako. Beharbada,
ikastoletatik kanpo ezagutzen ez dela-
ko nahiz produktua zuzenki ikastolari
lotzen zaiolako. Beharbada, zenbaki
batetik besterako tartean pista galtzen
zaiolako –lauzpabost zenbaki argita-
ratzen dira urtean–.

Arduradunok dioskutenez, “*Xabi-
roi* bezalako lan bat libreki argitara-
tzea ezinezkoa da gaur egun. Ikasto-
lena bezalako erakunde baten babesa
ezinbestekoa da iraupena ziurtatzeko.
Geure kasuan, bezeroak etxean ber-
tan edukitzeak lasaitasun handia
eman digu. Harremana askoz ere
zuzenagoa da.”

Harpidetza egiteko modurik ere
ez da abian jarri. Arantza Mundua-
tegik argitu digunez, bezeroak
batzeko modu horri ez zaio bide
errazik ikusten: “Ikastolen Federa-
zioan arrotza zaigu sistema hori eta
nahiago izan dugu lehenik dakiguna-
ri ondo heltzea”.

Nolanahi ere, aldizkari gaztea da
Xabirol, hasi berria, kanpora begira
jarri aurretik oinarriak ongi sendotu
nahi dituenak. ■

Bero-beroan

ONINTZA IRURETA

Soziolinguistika lantzeko filmak

GARAIGOIKOA izeneko blogean (www.blogak.com/garaigoikoa) irakurri dugu nola hasi den Pere Mayans soziolinguista katalana soziolinguistika lantzeko filmen zerrenda egiten bere blogean. Hiru film paratu ditu oraingoan, dagokien fitxa tekniko, laburpen, iruzkin, bereziki landu beharreko eszena eta bibliografiakin. Ikasleekin zein helduekin aritzeko moduko materiala dela dio Mayansek. Honakoak dira gomendatutako hiru filmak:

- ✓ *Windtalkers*. John Woo-ren filmak AEBetako nabajoen herriarekiko diskriminazioa agertzen du.
- ✓ *Rabbit Proof-fence* (Belaunaldi galdua). Australian bertako hizkuntzek eta kulturek jasandako jazarpenari buruzkoa da Philip Noyce-ren filma.
- ✓ *The wind that shakes the barley* (Garaigarra astintzen duen baizea). Irlandan kokatutako Ken Loachen film hone-

tan gaelikoaren aurkako errepresioa ageri da.

Garaigoikoa blogean erabiltzaile anonimoak beste bi proposamen egin ditu: *My Name Is Yu Ming* eta *Fluent Dysphasia*, biak Daniel O'Hara zuzendariarenak eta Irlandako gaelikoari buruzkoak.

Iruña-Veleia afera mugitzeko proposamena

ELISEO GIL ARKEOLOGOA Iruña-Veleiako aztarnategiko zuzendaria da eta Arabako Batzar Nagusietan egin duen agerraldian azaldu du, 2006ko azaroan antzinateko euskara azaldu zela publiko egin zenetik eta aurkitutakoa zalantzan jarri zenetik, aurkuntzak ontzat hartzeko edo errefusatzeko aurrerapausorik ez dela eman. Gilek proposatu du 2008an analitikak errepikatu eta berriak egitea, 2009aren hasieran ikerketen korpusa argitaratzea eta 2010ean konpresua antolatzea.

BAHEA

Jose Luis Aizpuruk *Le Journal du Pays Basquen* esanak: "Zergatik idatzi euskaraz, jakinik, jende guttiagorengana helduko dela zure ekoizpen mezua? Zergatik idatzi Iparretarrak taldeari buruzko liburua euskara hutsez, jakinik, frantsesez egin ezkerro, merkatu zabalago bat ukaiten ahalko zukeela idazleak. Zergatik ekoiztu antzerki bat euskara hutsez, jakinik, guretzat bakarrik dela. Eta zergatik euskara hutsezko komunikabideak, jakinik, frantsesaren itsaso zabalak, aintzez arrain gehiago dizkigula eskainiko gure bazkarako... Bistan dena, merkatu legeek ez dute uzten zalantza izpirik. Baina gure herri-ez herri honetan, merkatutik haruntzago badela beste zerbait gehiago ikasi dugu, edo uste nuen ikasia genuela".

Jon Mak Musika Armatu Komandoko kideak *Garan* esanak: "Egia da gaur egun gutxi garela euskaraz rapeatzen, baina ikusiko duzu, hamar urteren buruan, oroitu gara gara batez rock eta punk musika baizik ez zela egiten Euskal Herrian!".

Patxi Huarte 'Zaldi Eroa'k *Noticias de Gipuzkoan* esanak: "Behin galdetu zidaten ea komiki-tirak gaztelaniaz egingo nituzkeen, eta nik baietz esan nuen. Orain arte euskaraz egin ditut istorioak, baina nire ama hizkuntza gaztelania da eta, agian, istorio hobeak egingo nituzke gaztelaniaz, finagoak eta baliabide linguistiko gehiagorekin. Honek ez du esan nahi euskara motz gelditzen denik, baizik eta nire ama hizkuntza beste bat dela".

Jon Joseba Agirre Aralarreko kideak *Aldaketa hamasein* esanak: "Euskararen berreskurapena gehiegi maite ez duten intelektual mediatikoei, euskararen aldeko eskaerarik txikienari egundoko egurra ematen diote, eta zapalketa balitz bezala azaldu beren hedapen handiko hedabide demokratikoetan. Euskal Herria lurralde basati (halabeharrez euskaldundua) eta gaztelaniaren aurkako agintarien gidaritzapean balego bezala agertuz".

TALAIAN

Politika antisoziala

Hego Euskal Herriko administrazioen politikak gizartearen aurkakoak dira. Enpresarien interesen alde baino ez dute egiten eta langile eta behartsuenei kalte egiten diete. Horren irmo, eta datuekin, agertu zen sindikatu abertzale garrantzitsuena, ELA. Aldi berean, egoera hori salatzen mobilizazioak iragarri zituen. Urtarrilaren 11n ekin zieten manifestazioei Gasteizko Legebiltzarrean eta otsailaren 15era arte jarraipena izango dute herrietan. Sindikatu abertzaleak salatutakoaren arabera Hegoaldeko administrazio publikoek –autonomietako gobernuak eta foru aldundiek– 1.263 milioi euroko soberakina lortu zuten 2006an. Hala ere, gizarte, osasun, hezkuntza, segurtasun eta laneko osasun gastuei dagokienez, amaierako lekuak betetzen dituzte Europar Batasuneko zerrendan.

Nola uler daiteke hainbesteko soberakina izatea arlo publikoan eta EAEko osasun arloan dagoen gatazka soziolaborala usteltzen lagatzea, hainbesteko prekarietatea eta inbertsio publikoen beharra dagoela kontuan hartuta? Nola uler daiteke hainbesteko soberakina izatea 143.600 ezindu daudenean eta hauetatik %87ak gizarte zerbitzu desegokia jasotzen duenean? Nola ulertu sozietateen eta PFEZren erreformek bilketa publikoa 440 milioi eurotan murriztea, 2007an enpresariak inoiz baino gehiago irabazi duteanean? Erantzuna erraza da: administrazio publikoek enpresari eta errenta ekonomiko handiak dituztenen zerbitzurako politika neoliberalak ezartzen dituzte. Langile eta behartsuenen aldeko politikak inoiz baino premiazkoagoak dira. Horixe da mugimendu sindikalaren helburua.

XABIER LETONA

MALTZAGATIK

Askoz gehiago egin liteke torturaren aurka

A. C. / ARGAZKI PRESS

IGOR PORTU-REN tortura arrastoak Donostia Ospitalera iritsi zirenean zabaldu zen errealitate honi buruzko kapitulu berri hau. Atxilotetatik 17 bat ordura iritsi zen Portu ospitalera eta berarekin atxilotutako Mattin Sarasolak bost egun gehiago jarraitu zuen Guardia Zibilaren eskuetan. Imaginazioak eta esperientziak dena adierazten zuten, epailearen aurreko bere salaketak ere bai.

Tortura kasuen inguruko datu zaparrada uholde bihurtu da Euskal Herrian: ehunka atxiloturen testigantza lazgarriak, ehunka salaketa judizial, dozenaka epai tortura frogatzen dutenak, nazioarteko erakunde salaketak eta gomendioak (Amnesty International, Torturaren Aurreikuspenarako Batzordea, NBEaren aholkuak...), torturatzailer gisa zigortutako Guardia Zibil eta polizia indultatuak...

Gura adina argi polizi sotoetako iluntasunean ikusi nahi duenarentzat. Baina datu anabasa, ahanztura eta konplizitatea tratu txarrak babestu edo ezikusiarrena egin gura duenarentzat. Eta Espainiako agintarriengan bi eratako jarrerak ikus daitezke, batzuek argi eta garbi babes ten baitute tortura eta beste batzuek, moralki babestu ez arren, ez dute inoiz benetako indarririk izan egoerari aurre egiteko. Hemerrotekak aztertuz gero, bi jarrera hauen arrastoak samur topa daitezke Espainiako botereguneetan azken 30 urteetan txandakatu diren bi tradizio politiko handietan, bai eskuintean (PP) eta bai ezkerrean (PSOE).

Espainiako prentsa izan liteke bi jarrera horien isla garbia. GAL aferarekin *El Mundo*-k astindu zuen garai batean Felipe Gonzalez, baina geroa inoiz ez du izan kazetari ikerketa

Donostia Ospitalearen aurrean Igor Porturen torturak salatzen egindako bilkura.

zorrotzik egiteko tortura salaketen inguruan. Igor Porturen kasuan *El País* erakusten ari den jarrera ere esanguratsua da: Porturen txosten medikua eta Barne Ministerioaren arteko azalpenaren artean argi-illunak zirela adierazi zuen hilaren 7an; 8an erabateko sinesgarritasuna eman zien Alfredo Perez Rubalcabaren berbei; eta 14an berriz ere torturen inguruko zalantzak aireratzen dituen artikulua luzea idatzi du bertako kazetari izarretakoa den Jose Luis Barberiak. Besteak beste, erreportajearen emandako datuetan, ETA-rekin lotutako atxiloteten artean, azken legealdi honetan 147 tortura salaketa artxibatu ditu Espainiako justiziari.

Azken bi urteetan izan dira Espainian tortura eta tratu txarrei mugak jartzeko ekimen batzuk. Eusko Jaurlaritzako Herrizaingo Sailak protokolo zehatz batzuk jarri ditu indarrean, Eusko Legebiltzarrak inkomunikazioaren amaiera eskatu du, Baltasar Garzonek eta beste epaile batzuek atxilotuen komisaldegiko egonaldiak kameraz grabatzeko agindu dute; pisuzko zenbait kazetarien artikulua (*El País*-eko Soledad Gallego-Díaz...) Baina torturak bere basatienean jarraitzen du, besteak beste, Portu, Sarasola edo Lupiañezen kasuak erakusten duten moduan.

Torturaren legez kanpoko erabilera onartzen duenak, berau azalera ez dadin bideak ondo baino hobeto jorratuak ditu Espainian. Onartzen ez duenak ez du Guardia Zibilak ordezkatzeko duenari aurre egiteko nahiko gogo eta indarririk.

Jarrera onartezinak dira biak, baina Espainian ulergarria izan daiteke Guardia Zibilaren aurrean gordetzearena. Eta Euskal Herrian? Hori askoz okerrago ulertzen da hemen, besteak beste azken 30 urteetan populazioaren zati handi batek ezagutu —eta askok nozitu— duelako oso gertutik bere kideen jarduera berezia.

Ertzaintzak ere bildu ditu tortura eta tratu txarren salaketak bere baitan eta bere sorreratik Herrizaingon EAJk agindu badu ere, ezin liteke esan EAJ torturarekin ados dagoenik, aurkako bere jarrera argi erakutsi baitu sarritan, zalantzarik ez izateko moduan. Baina, beste kontu bat da, Espainiako segurtasun esparruaren kudeatzaile den neurrian, segurtasun hori kudeatzeko moldeen parte ere badela neurri batean, eta horrek sarritan egoera zail eta kontrajarrian jartzen duela.

Gaur gaurkoz, eta areago biolentzia ziklo berri honetan, Espainian konponbide gaitzeko gaia da torturarena, baina euskal gizartetik eta, bereziki, autonomiaren erakundetatik askoz presio handiagoa egin gabe maila guztietan, are eta zailagoa izango da. Eusko Jaurlaritzatik, Eusko Legebiltzarretik, diputazioetatik, udaletxeetatik... Askoz gehiago egin liteke, eremu guztietan gainera, kontzientziazioan, kasuen ezagutaratzean, babes humanoan, salaketarenean, judizialean... Askoz gehiago.

Janari merkearen industria handia zarpailduta dago

Janariak merke ekoizteko, txerriak milaka buruko ukuilu itxietan hazten dituzte eta almendrak berriz eskualde osoak betetzen dituzten monolaboreetan. Produkzio eredu hori jasanezina denez, gutxien espero diren ondorioak dakartzate: bakterio menderakaitzak bezala erleen galera.

MICHAEL POLLAN idazle eta kazetariaren azken liburuak izenburuan dio: *In Defense of Food: An Eater's Manifesto* (Janariaren alde: Jatunaren manifestua). Kaliforniako Berkeley unibertsitatean kazetaritza irakasten duen honek aurretik idatziak ditu, beste liburu gehiagoren artean, *Omnivore's Dilemma* eta *The Botanny of Desire*, eta etxeko baratzean ikasi eta sentitu dituenak biltzen dituen beste bat ere bai. Gizakiaren eta naturaren arteko harremana sakonago ulertzeko, janariaren ezagutza barneratzen da Pollan bere idatzietan.

Joan den abenduan Pollanek "Our Decrepit Food Factories" (Gure janari faktoria zarpailak) artikulua plazaratu zuen *The New York Times* egunkarian, eta geroztik webgune gehiagotan islatu da. Bertan, bi adibideren xehetasunetatik abiatuta, Pollanek biluztu nahi izan ditu *sustainability* edo "jasangarritasuna" hitzaren banalizazioak ezkutatzeko dituen errealitate gordinak. Edo-nork, baita konpainiarik kutsakorrenak ere, berdin ingurumena hondatuko duen proiekturik traketsenak, bere burua "jasangarri" bataiatzen du gaur, jendearen nahasmendua handiagotuz.

"Konfuzio esana da -izkiriatu du Pollanek- munduan gaizki dauden gauzak konpondu nahi baldin baditugu, estreina hitzak aldatu behar ditugula". Horrela, *sustainable* eta *unsustainable* hitzak ezin dira erabili hautu estetikoaren arabera, edo ingurumenarekiko

errespetuzko asmoen itxurak egiteko. "Jasanezinak esan nahi du halako jokabide edo prozesu ezin dela etengabe egiten segitu, bere jatorrizko baldintzak suntsitzen dituelako".

Nekazaritzara etorruta, dagoeneko kontua ez da soilik iturriak agortzen direla edo pestizidek gero eta ahalmen txikiagoa daukatela xomorroen kontra, edo lurrak emankortasuna galdu duela. Orain auzitan dagoena da ea nekazaritza sistema bere osotasunean, sistema den heinean, ote den jasanezina. "Sistema jasanezina bada, hausturak eta matxurak gutxien espero diren leku eta garaietan gertatuko zaizkio". Hori dagoeneko gertatzen ari dela ulertarazteko, egunotako bi arazo aipatu ditu; biak nekazaritza mundukoak, lehen begiratuan elkarrekin zerikusirik ez daukatenak, baina gizadiaren janari sistema porrot egiteko zorian dagoela adierazten dutenak. Lehen, MRSA da.

MRSA siglek ikara eragiten dute ospitaleetan. Antibiotikoen menderatu ezin duten Estafilokoko bakterio honek (*Methicillin-Resistant Staphylococcus Aureus*, ingelesez) dagoeneko Hiesak baino jende gehiago hiltzen omen ditu AEBetan, 19.000 2005ean. Euskal Herrietan ere tamalez ezaguna da MRSA, hain sarritan ospitaleetan harrapatzen dena. Izan ere, egia bada antibiotikoen bakterioak hiltzen dituztela, bizirik atera diren xomorroak botika horiekiko menderakaitz bihurtu baitira.

Bukolismoz betetako argazkiak Kaliforniako Central Valley-ko almendrondo saila erakusten du loraldi betean, iazko otsailan: zorua garbi, tantaz tantako ureztatze sistema, arbolak liliz mukur, polinizazio lanak egitera ekarritako 16 erlauntz... Baina begien engainagarria da. Amanda monolabore gisa lantzen dute, bioaniztasuna hemen hutsaren hurrengoa da, eta tratamendu kimikoak ugariak. Erleak berriz AEBetako edozein zokotik ekarriko zituzten, doi-doi hilabete pasatzera. Edo baliteke Australiatik iritsiak izatea. Negualditik iratzarri eta lanean fite has daitezen, erledunak urrutiko polenak eta arto siropetan urtutako beste janariak ipiniko zizkien, Varroa zorriari aurre egiteko tratamendu kimikoa jartzeaz gain. Hiru-lau astetan ez dute kanpoan arbedolaren lorea baizik aurkituko. Kofoinetik ihes egiteko moduko bizimodua, koanto.

1960tik ezagutzen dira MRSA kasuak, gehienbat zahar jendea gaixotu izan dutenak, baina orain gazteak eta bestelako herritar osasun onekoak ere hasi dira gaixotzen, batzuetan ospitaletik pasa gabe gainera. Ikerlari batzuk ziur daude MRSA berriok bestelako babeslekuetan ari direla ugartzen: aziendak pilan hazten diren ukuilu handietan.

Union of Concerned Scientist (Zientzialari kezkatuen elkarte) delakoaren datuak erabili ditu Pollanek, esateko AEBetan usatzen diren antibiotikoen %70 granja edo haztegieta-ko abereak elikatzen erabiltzen direla. Zerriak, oiloak edo behiak halako kopuru handitan hain leku txikietan ezingo lirarteke hazi ez balitzaizkie antibiotikoak emango pentsu edo alharekin. Abeltzaintza intentsiborik ezin da egin bestela.

Bai mundu zerria

Osasungintzako adituak aspalditik ari dira alarma jotzen, antibiotikoak horrela erabiltzeak hondamendia ekarriko duela, granja horietan bakterio oso menderakaitzak sortzen ari direlako. Eta trukean, antibiotikoen gero eta gutxiagotarako balio dutelako. Europan burutu ikerketa batek erakutsi du antibiotikoak usu erabiltzen dituzten zerri haztegien %60tan badirela animaliak MRSAren testetan positibo eman dutenak; aldiz, antibiotikorik erabiltzen ez

dutenetan %5 baino ez dira. Antzeko ikerketa gehiago bada, baina ez da neurririk hartzen. Ez eta hartuko ere. “Ikerlariak azterketa sakonagoa egingo balute ez ote lukete aurkituko haragi merkea produzitzeak ezkutatzen dituen kostetako bat dela gazte jendea antibiotikoek sendatu ezin duten infekzio epidemia-
ren arriskupean jartzea?”

Michael Pollanek kontatu duen bigarren gertakizun sintomatikoa erleei dagokie. Erlategiek azken urteotan jasaten duten galera, ingelesez *Colony Collapse Disorder*, Mendealde osoan gertatzen ari da, Euskal Herrian ere bai, eta adituak horren jatorriaz eztabaidan ari dira, aurreko Net Hurbil batean esplikatu zenez: Nosema onddoa ote den, birusen bat, pestizidek daramatzaten hormonak... Baina Pollanek dioenez ento-

mologo askok uste dute holako hondamendiak iritsi beharra zeukala. Erleari urteotan ezarri zaion bizimoduak hainbeste estresatu ditu eta immunitate sistema hainbeste ahuldu, ezen eta edozein infekzio berriren mende baitaude. Granjetako abereak bezalatsu.

Kalifornia da erleentzako faktoria erraldoi horietakoa. Munduan biltzen diren arbendol guztien %80 Kaliforniako Central Valley-n ekoizten dira. Sekulako monolaborea dago han. Otsail oro, milioika almendroa loratzen dira han eta itsaso zuri-gorri hura ernaltzeko AEBetako erleen erdiak bertara eramaten dituzte. Milioi bat erlauntza baino gehiago, hiru astetan lore huts eta gainerako 49tan erlearentzako basamortu idorra den ortu erraldoia ernaltzeko. Kofoin asko mendialdeko elurretatik

zuzenean iritsiko dira Itsas Bare ertze-ko udaberrira, eta lozorrotik esnatuta abian jar daitezten erlezainek urrundik ekarritako polenez eta beste osagai proteinikoz bazkatuko dituzte.

Erleok hil ala bizikoak dira Kaliforniako nekazari almendragileentzako. Hiru astetan edukitzeagatik 150 dolarretaraino pagatzen dute erlauntzeko. Baina azken urteotan erlea izugarri urritu da AEBetan, eta Gobernuak baimenak eman ditu Australiatik milioika inportatzeko. Azkenerako, Kaliforniako amanda-lore sasoi hau erlearentzako bordela bihurtu da: otsailero bertara datoz kofonekin batera estatu osoko parasito eta xomorroak, hemen nahastu, pestizidaz igurtzi eta berriro sakabianatu AEBetan barrena.

Erleek polinizatzeko makina moduan funtzionatzea nahi litzateke. “Gehiegi eskatzen diegu gure erleei —dio Michael Pollanek—, eta gure urdeei ere bai. Horra nekazaritza industrialaren ikurra: produkzioa maximizatu eta ahalik eta janaririk merkeena ekoizteko, sistema naturalak eta organismoak mugaraino zuktuzen ditugu, makinak bezain eraginkor izatea eskatuz. Erleek edo zerriek gogorazten digutenean makinak ez direla, sistemak ‘soluzioak’ aurkitzen ditu, izan antibiotikoak edo atzerriko erleak. Baina aurtengo soluzioak bihurtuko dira datorren urteko arazo. Bestela esanda, ez dira jasangarriak. (...) Galdera ez da ea sistema ahul hau hautsiz ote den, baizik eta non eta nola gertatuko den, eta ea gu prest harrapatuko gaituen.” ■

<http://www.argia.com/nethurbil.php>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

Z E R B I T Z U A

Beti hurbilago.

Zerbitzu integrala,
pertsonalizatua,
hurbila eta
etengabea.
Horixe
da gure
konpromisoa.

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani, 4 - 20004 DONOSTIA
e-posta: zinkunegi@euskalnet.net
TEL.: 943 420 624

Bixente Serrano Izko

Kontuz solidaritatearekin

S

amurtasun goxoa gurea, sentimendu onak nagusitzen zaizkigunean. Bertzeak bertze, solidaritate sentipena: errukia, maitasuna, sinpatia, enpatia, tolerantzia, eskuzabaltasuna... Batik bat, solaskideekin horretaz aritzeko orduan. Baina askoz zailagoa izanik ere praktikara eramaterakoan, pasatu berri ditugun data hauek bereziki egokiak dira asmo berrietan hasteko, sentimendu onen ildoari helduz. Ea irakurleak hau leitu orduko oraindik ere gelditzen zaigun zertxobait horretatik, lausotuz joaten badoakigu ere.

Ez diet gorroto sentimendu onei. Solidaritatea kasu. Izan ere, itxuraz bederen badu zerikusirik solidaritateak maitasunarekin, eskuzabaltasunarekin, altruismoarekin, geurekoikeriaren ukazioarekin... Halere, ez dakit, susmoa dut solidaritateak ez ote dituen bere mugak izaten: ez soilik geure zilborretik harago so egiterakoan ditugun zailtasunetan, zerbait askoz sakonago batean baizik, ezintasun filosofiko batean ere. Ongi begiraturik, kontu bakarra ez da guk geuk mugak jartzen dizkio-gula solidaritateari geurekoikeria malapartatu bat dela kausa: solidaritate sentimenduak berak jartzen dizkigu mugak geuri, berez eta ezinbertzean.

Ez dago, ezin egon, solidaritate unibertsalik. Solidaritateak, beti, "gu" bat eratzen digu, zabalagoa edo murriztagoa, baina "gu" bat. Gugandik kanpo gelditzen dira bertze gutxi-asko, ezinen duena gure solidaritaterik erakarri, geuregan sartzen ez den heinean. Aingeru Epaltzak bere azkeneko liburuan, *Bezperaren bezperan* alegia, dioenarekin jokatz, hilotz guztiak hilotz zaizkigu, baina batzuek bertzeek baino hotzago uzten gaituzte.

Solidaritatearen mugen kontua da, zer erranik ez. Beraiek ohartu ala ez, solidaritatea eskatu ohi digute biktime guztiek. Sinpatia eta enpatiarik eskatzen digute. Ez ohi dute nahikoa gu euren eskubideen alde egotearekin, euren eskabideak geure egin ditzagun nahi dute. Baina biktime batzuekin bakarrik egin dezakegu horrelakorik. Egon, egon naiteke edozein biktimek jasandako eskubide urraketaen kontra; ezin naiteke egon, aldiz, biktimek

JOSU SANTESTEBAN

guztiak eskatzen duten guztiaren alde. Egon naiteke, eta banago egon, kasurako, Capbretoneko biktimek jasandakoaren kontra; baina ezin egon biktime horiek egiten ari ziren lanaren alde, eta ezin egon biktime horien solidarioekin ados. Egon naiteke, eta banago egon, kasurako ere, 18/98 sumario erraldoiaren biktimek jasandakoaren kontra, baina ez nago ados horren biktimekin guztiarekin, horren biktime batzuek planteatzen duten guztiarekin: ez naiz horiekiko guztiarekin solidario.

Solidaritatetik harago eta honago ibili behar dugu, neure uste apalean: erran nahi baita, harago, nire eskabideen aurka jokatzen dutenen eskubideen alde jartzeraino ere; baina –honago– nire eskabideen aurka jokatzen dutenen asmoen kontra tematzen jarraitzeko eskubidea gordetzen: zure eskabideen kontra agian, baina beti ere zure eskubideen alde: solidaritatetik honago apika eskabideen arloan, solidaritatetik harago beti eskubideei dagokienez.

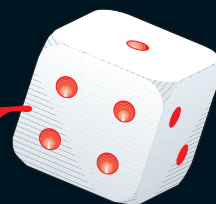
Ez eskatu solidaritatea guztioi, eskatu justizia, guztioi bai horixe! Solidario gutxi izanen duzula? 'Gutariko/Zuetariko' gutxi izanen duzula...? Ez da hori auzia: jende justu gehiagoren premia larrian zaude eta gaude. Eta gero gerokoa

Horratx! Mesedez, kontuz solidaritatearekin. Eska ieza daz, bai, zure eskubideen alde agertzea, eskatu kontuak niri gorrarena egiten badizut; baina ez eskatu ni zure alde agertzea, ez eskatu niri kontuak, aldi berean zure ideien kontra jokatzen jarraitzen badut ere. Ez eskatu solidaritatea guztioi, eskatu justizia, guztioi bai horixe! Solidario gutxi izanen duzula? "Gutariko/Zuetariko" gutxi izanen duzula...? Ez da hori auzia: jende justu gehiagoren premia larrian zaude eta gaude. Eta gero gerokoa. ■

ASTE HONETAKO

zozketak

Ken Zazpi

Urtarrilaren 29an
BILBOko
Arriaga antzokian
"Argiak" diskoaren
aurkezpen kontzerturako
5 harpidedunentzat bina sarrera

www.kenzazpi.com
www.pserrano.com

1

GOG estudioa

Mahaiko edo hormako
3 argimutil opari

Descalzos kalea, 72-bis
Iruñea, NAFARROA

www.estudiogog.com

2

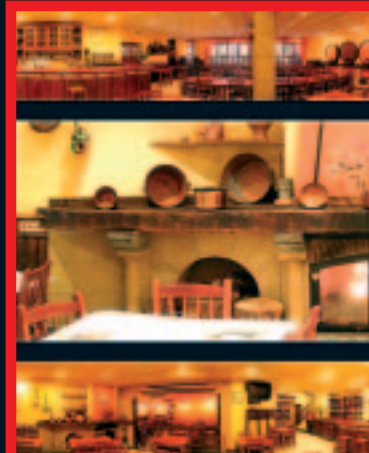
Urruti Sport

Bi lekuko parapentean
hegaldia, bi lagunentzat

J.M. Soroa, 20
Donostia GIPUZKOA

www.urruti.com

3

Txiki Polit Jatetxea

Afaria 2 lagunentzat

Musika plaza, z/g
Zarautz GIPUZKOA

www.txikipolit.com

4

Ziztadak

2 mahai jolas opari

www.argia.com/denda

5

AURREKO ASTEKO IRABAZLEAK

ATXASPI HOTELA

- Andoni Urzelai Eraña (Durango)

UEK

- Idoia Atxaga Mendizabal (Hernani)
- Aitziber Dorronsoro Aizpurua (Deba)
- Olaia Elortza Iñarra (Zegama)
- Iñaki Biain Salaberria (Donostia)
- Ainara Arbullu Saez de Bikuña (Gasteiz)

ATALAIA JATETXEA

- Jose Ramon Beloki Zapirain (Donostia)

BILBOKO EUSKAL MUSEOA

- Jose M. Epelde Iraolagoitia (Markina-Xemein)
- Lierni Alberdi Balzategi (Bergara)
- Bergarako Udal Euskaltegia (Bergara)
- Joseba Azkarraga Etxegibel (Durango)
- Miren Josune Ugarte Epelde (Bilbo)

KIROLAZ BADAKIT

- Elgoibarko Euskaltegia aek (Elgoibar)
- Joseba Etxebarria Uriarte (Larrabetzu)

BERTSO EGUNA

www.bertsozale.com

Bertso Bertsioa

Urtarrilaren 26an
Donostiako kaleetan
eta Kursaal

- 12:00etan, **HALEX HALE**
Donostiako Alde Zaharrean
- 18:00etan, **EHITALDI NAGUSIA**
Kursaaleko Areto Nagusian
- 21:00etan, **AFARRA eta FESTA**
"Kursaal Martin Berasategi" Jateetxean

Antolatzaileak:

Euskal
Herriko
Bertsozale
Elkartea

DONOSTIA
KULTURA

Babeslea:

kutxa

Laguntzailea:

ARGIA